

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Dějiny obce Česká Metuje a historie rodiny Hlaváčkových v letech 1845 – 1945

Bakalářská práce

Autor: Eva Vodochodská
Studijní program: B7105 Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví – historie
Vedoucí práce: Mgr. Martina Bolom-Kotari, PhD.

Hradec Králové 2015

Zadání bakalářské práce

Autor: Eva Vodochodská

Studium: F12514

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví - historie

Název bakalářské práce: **Dějiny obce Česká Metuje a historie rodiny Hlaváčkových v letech 1845 - 1945**

Název bakalářské práce AJ: The History of Česká Metuje Village and of Hlaváček Family in 1845 - 1945

Anotace:

Stručný obsah: V bakalářské práci se budu věnovat dějinám obce Česká Metuje v letech 1845 - 1945 s přihlédnutím k historii rodu Hlaváčků z čp. 23. Tato práce bude sledovat vývoj obce v různých aspektech, ale také genealogii a život rodiny z daného čísla popisného. Metody zpracování: sběr a analýza pramenů, dedukce, komparace, syntéza.

Literatura nebo archivní fondy: KOHL, Arnošt. VINTROVÁ, Marie: 600 let od první písemné zmínky o obci. Česká Metuje 2006; BRANDEJS, Stanislav: Kniha o Polici nad Metují a Policku. Police nad Metují 1940; PICHL, Miroslav: Police nad Metují v datech. Police nad Metují 2004; Státní oblastní archiv v Zámrsku, Velkostatek Police nad Metují (1568 - 1948), Sběrka matrik východočeského kraje (1587 - 1949); Státní okresní archiv v Náchodě, Archiv obce Česká Metuje (1845 - 1945), Obecná škola Česká Metuje (1890 - 1973).

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bolom-Kotari, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 17. 3. 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 18. 5. 2015

Eva Vodochodská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila velký vděk všem, jež mi poskytli pomoc při vzniku této práce. Největší dík patří v první řadě Mgr. Martině Bolom-Kotari, Ph.D. za osobní přístup při poskytování cenných rad a studijní podpory, ale i za ochotu a vstřícnost v průběhu zpracování práce. Další poděkování náleží Obecnímu úřadu Česká Metuje za zapůjčení pamětní knihy a Mgr. Marii Vintrové za věcné připomínky k historii obce a za umožnění studia metujských zpravodajů. V neposlední řadě děkuji také rodině Hlaváčkových, především paní Anně Hlaváčkové, za poskytnutí rodinných dokumentů a fotografií, za vyprávění a trpělivost při pokládání mých mnoha otázek. Vděčím se rovněž manželům Hatákovým za jejich vřelé přijetí a za zapůjčení dokumentů rodiny Fulkových. Dále děkuji Ing. Janě Valtové z Katastrálního pracoviště v Náchodě, zaměstnancům Státního okresního archivu v Náchodě a paní Dagmar Hambálkové, matrikářce Městského úřadu Police nad Metují, za jejich ochotu pomoci a přívětivé jednání. Srdečné poděkování přísluší taktéž mé rodině za velkou podporu během studia.

Anotace

VODOCHODSKÁ, Eva: Dějiny obce Česká Metuje a historie rodiny Hlaváčkových v letech 1845 – 1945. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 102 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce sleduje dějiny obce Česká Metuje a genealogii rodiny Hlaváčkových z č. p. 23 v letech 1845 – 1945. Popisuje historické události v obci, vývoj zdejší samosprávy, ale také život místních obyvatel. Druhou částí práce je genealogie rodiny Hlaváčkových, jejíž větev, rodina Fulkových, zde žije již od počátku 18. století.

Část o dějinách obce je zpracována na základě pamětních knih, regionální literatury a dalších pramenů. Genealogie rodiny je založena především na excerpci matrik a analýze dalších pramenů, jako jsou např. gruntovní knihy, urbaniální koncepty, dokumenty z rodinných archivů, ale také na vyprávění pamětnice Anny Hlaváčkové. Hlavní text práce je doplněn genealogickými grafy a dalšími textovými a obrazovými přílohami.

Klíčová slova: historie, Česká Metuje, genealogie, Hlaváček, matriky

Annotation

VODOCHODSKÁ, Eva: The History of Česká Metuje Village and of Hlaváček family in 1845 – 1945. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015, 102 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis pursues the history of the village of Česká Metuje and the genealogy of the Hlaváček family of house number 23 from the year 1845 to 1945. It describes the historical events in the village, the development of local administration, and also the life of local residents. The second part of this thesis contains the genealogy of the Hlaváček family, part of which is the Fulka family who has lived there since the beginning of 18th century. The history of the village is based on memorial books, regional literature and other sources. The family genealogy is mainly based on excerpts of parish registers and analysis of other sources, e. g. farm books, urbarium concepts, records from family archives and narration from a contemporary witness, Anna Hlaváčková. The main subject of the thesis is completed by genealogical graphs and other text and pictorial supplements.

Keywords: history, Česká Metuje, genealogy, Hlaváček, parish register

Obsah

Úvod	8
1 Charakteristika obce	11
2 Dějiny obce Česká Metuje	12
2.1 Dějiny obce do roku 1845	12
2.2 Dějiny obce v letech 1845 – 1900	14
2.2.1 Prusko-rakouská válka	14
2.2.2 Výstavba železniční tratě Choceň - Broumov	15
2.2.3 Počátek školství v České Metuji	16
2.2.4 Vznik Sboru dobrovolných hasičů	17
2.2.5 Výstavba obecního vodovodu	17
2.3 Dějiny obce v letech 1900 - 1913	19
2.4 Dějiny obce v období první světové války 1914 - 1918	22
2.5 Dějiny obce v období první republiky 1918 - 1938	25
2.5.1 Stavba nové školní budovy 1926 - 1933	38
2.6 Dějiny obce v letech 1938 – 1945	43
3 Historie rodiny Hlaváčkových	48
3.1 Rodina Fulkových do r. 1820	48
3.1.1 Původ příjmení Fulka	48
3.1.2 Genealogie Fulkových	48
3.2 Rodina Hlaváčkových do r. 1820	62
3.2.1 Původ příjmení Hlaváčků	62
3.2.2 Genealogie Hlaváčkových	62
3.3 Rodina Hlaváčkových v letech 1820 - 1945	65
Závěr	76
Seznam literatury a pramenů	78
Seznam použitých zkratk	84
Seznam obrázků a tabulek	85
Seznam příloh	86
Přílohy	88

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá dějinami České Metuje v letech 1845 – 1945 a geneologií rodiny Hlaváčkových z č. p. 23. Historie měst a obcí, stejně jako občanská genealogie se v poslední době těší zájmu řady badatelů. Především po r. 1989, kdy bylo veřejnosti zpřístupněno velké množství archiválií, se lidé začali zajímat o své kořeny. Osudy jejich předků jsou mnohdy spojeny s dějinami obce, ve které žili i několik století. Genealogové se snaží zjistit, kde a jak jejich rodiny žily, jaký měly majetek a jak velkou měrou se podílely na chodu obce. Každé město, ale i malá obec má svou jedinečnou minulost, kterou tvořili tamní lidé, krajina, ale také události velkých dějin. Rovněž sama autorka předkládané práce se geneologií nejen své rodiny zabývá již několik let a při objevení „pokladu“ ve formě starých dokumentů, fotografií a matričních dokladů, uschovaného na půdě statku Hlaváčkových, měla o tématu bakalářské práce jasno. Tuto myšlenku podpořil také fakt, že se dějiny České Metuje doposud nedočkaly hlubšího zpracování.

Cílem práce je kulturně-historická analýza dění v obci Česká Metuje v letech 1845 - 1945 a zpracování genealogie rodiny Hlaváčkových. Zkoumán je především kulturní, sociální a společenský život v obci napříč monarchií, první a druhou republikou. U historie rodiny se autorka zaměřila na zmapování jednotlivých generací, jejich majetkových transakcí, ale také na běžný život v kontextu doby.

Prozatím jediná publikace o České Metuji pochází z pera Marie Vintrové a Arnošta Khola.¹ Ta vyšla u příležitosti 600 let od první zmínky o obci a mimo stručného historického přehledu pojednává také o současných místních spolcích a zdejším životě. Většina informací o historii je však pouze převzata z obecní kroniky z let 1930 – 1938,² která je dodnes uložena na zdejším obecním úřadě. Několik dalších zmínek o dějinách obce se nachází v regionální literatuře, např. v knihách Miroslava Pichla,³ Stanislava Brandejse⁴ nebo Cyrila F. Kaněry.⁵ Autorka využila také dobová periodika a webové stránky, mezi které patří i databáze padlých vojáků Vojenského historického archivu.⁶

---

¹ KOHL, Arnošt; VINTROVÁ, Marie: *600 let od první písemné zmínky o obci*. Česká Metuje 2006.

² Obec Česká Metuje, *Kronika obce 1930 – 1938*.

³ PICHL, Miroslav: *Police nad Metují v datech*. Police nad Metují 2004.

⁴ BRANDEJS, Stanislav: *Knihy o Polici nad Metují a Policku*. Police nad Metují 1940.

⁵ KANĚRA, Cyril F.: *Pamětnosti farní osady Polické nad Metují*. Police nad Metují 1872.

⁶ *Databáze Vojenského historického archivu*. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase>.

Hlavní archivní prameny k dějinám obce jsou uloženy ve Státním okresním archivu Náchod, ve fondech Archiv obce Česká Metuje a Obecná škola Česká Metuje. Z fondu archiv obce autorka využila především knihu ze schůzí obecního zastupitelstva 1928 – 1938 a kartony č. 1 a 2, ve kterých jsou uloženy neprotříděné spisy a korespondence. Z nich jsou důležité především informace ke stavbě nové školní budovy, které tvoří jejich největší část. Z fondu obecné školy jsou zásadní pamětní knihy 1900 – 1973,⁷ které v období 1900 – 1913 suplují obecní kroniku. Také pro léta po r. 1913 v nich najdeme zásadní informace, především výsledky voleb, zprávy o konání různých společenských akcích, ale také o epidemiích a důležitých událostech z celé monarchie a později republiky. Oproti tomu obecní kronika nabízí spíše údaje o počasí, o hospodaření zdejších zemědělců, o různých obecních záležitostech a zřídka také o výsledcích voleb. Další použité prameny jsou uloženy v Státním oblastním archivu v Zámrsku, ve fondu Velkostatek Police nad Metují. Mezi ty patří např. spis o pronájmu pramene Klučanka pro vodovod nebo úprava hranic mezi polickým a stárkovským panstvím v úseku Metuje ze 17. století.

Pro genealogickou část práce jsou zásadní matriky narozených, oddaných a zemřelých z fondu Sběrka matrik Východočeského kraje 1587 – 1949 (SMVČK), uloženého v SOA Zámorsk. Dále také výše uvedený fond Velkostatek Police nad Metují, který obsahuje metujské pozemkové knihy do r. 1870 a další prameny, mapující poddanské záležitosti. Informace autorka čerpala také z pozemkové knihy obce Bystré z fondu Velkostatek Stárkov. Genealogické termíny byly vyhledány v lexikonu genealoga,⁸ německá slova autorka překládala pomocí glosáře.⁹ V neposlední řadě je třeba zmínit prameny z rodinných archivů Hlaváčkových, Hatákových a archivu autorky. Ty obsahují rodné, oddací a úmrtní listy, fotografie a další dokumenty – např. odevzdací listinu z r. 1871 nebo stavební plán domu č. p. 23 z r. 1901, ale také vyprávění pamětnice Anny Hlaváčkové (*1924) z let 2013 – 2015, uloženého ve formě zvukového záznamu.

Práce je členěna na tři hlavní části. První kapitola přináší charakteristiku obce a její polohy.

---

⁷ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, kniha č. 1, inv. č. 1., SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, kniha č. 2, inv. č. 2.

⁸ LUTONSKÝ, Boleslav: *Lexikon genealoga*. Praha 2003.

⁹ BOKOVÁ, Hildegard. SPAČILOVÁ, Libuše: *Stručný raně novohornoněmecký glosář*. Olomouc 2003.

Druhá kapitola pojednává o dějinách obce a je členěna do jednotlivých podkapitol, které jsou řazeny chronologicky. První část tvoří stručný sled událostí, vývoj počtu obyvatel a domů do r. 1845. Následuje pasáž o období let 1845 – 1900, ta je dále členěna tematicky. Pro toto období dějin České Metuje neexistují žádné pamětní knihy ani dokumenty, které by jejich informace mohly zastoupit. Z tohoto důvodu jsou údaje čerpány z torza dochovaných pramenů a především z dobové literatury. I přes to se však nepodařilo najít takové množství informací jako v dalších kapitolách. Další část popisuje podobu obecní samosprávy za monarchie a přináší přehled událostí v obci v letech 1900 – 1913. Po ní následuje kapitola věnovaná událostem první světové války. Ta popisuje především vliv války na dění v obci a na život místních obyvatel. Pokračuje částí o dějinách obce za první republiky. Ta popisuje změny, které s sebou nový státní útvar přinesl, volby do obecního zastupitelstva, poslanecké sněmovny a senátu, počátky místního divadla, ale také různé společenské akce. Její podkapitolou je stavba nové školní budovy, kde je popsán průběh příprav a následná stavba, což byla jedna z nejdůležitějších akcí obce v historii (čemuž svědčí i velké množství dochovaných pramenů). Další část mapuje období od listopadu 1938, kdy byla obec připojena k Říši až do konce války v r. 1945. Popsány jsou také osudy místních, kteří byli za války perzekuováni.

Třetí část práce je věnovaná genealogii rodiny Hlaváčkových. Její první podkapitola popisuje vznik příjmení Fulka a dějiny tohoto rodu, který je důležitou větví rodiny Hlaváčkových. Dorota Fulková (*1802) se v roce 1820 provdala za Jana Hlaváčka z nedaleké obce Bystré. Předky Jana Hlaváčka, jejich život do r. 1820 a původ příjmení mapuje druhá podkapitola této části. Třetí podkapitola sleduje život rodiny po výše uvedeném sňatku do r. 1945, přičemž některá životopisná data sahají téměř do současnosti. Nejsou zde používány složité systémy symbolů, pouze * značí narození, v případě údajů před r. 1780 zpravidla křest. Ačkoliv byly v minulosti zapisovány křestní jména v různých podobách, v práci jsou pro přehlednost uvedeny v dnes používané formě. Získané informace byly zaznamenávány do genealogického databázového programu Ancestry¹⁰, ze kterého jsou vygenerované také některé přílohy.

---

¹⁰ Autorem tohoto freeware programu je Martin „Nethar“ Doležal. Viz <http://ancestry.nethar.com/>.

1 Charakteristika obce

Česká Metuje (německy Böhmisch Matha) leží přibližně 5 km severozápadně od Police nad Metují v chráněné krajinné oblasti Broumovsko. V dnešní podobě vznikla obec v r. 1946 sloučením České Metuje, Německé Metuje, Vlásenky a po r. 1960 také Skalky. Bývalou českou a německou část rozdělovala řeka Metuje, která protéká napříč celou obcí. Dnešní rozloha obce je 969 ha a žije zde 300 obyvatel.¹¹ Česká část obce, ležící na levé straně řeky, vytvářela jazykový ostrůvek mezi okolními německými vesnicemi Dědov, Německá Metuje a Stárkov. Na jihozápadní straně se nachází obec Žďár nad Metují a stolová hora Ostaš, která je dominantou okolí.

Obec nemá náves, centrum obce tvoří křižovatka před dnešním kulturním domem, dřívějším hostincem. V údolí u řeky stojí menší domy, v minulosti roubenky, kde žili drobnější hospodáři a řemeslníci. Oproti tomu na kopci stojí větší hospodářská stavení s lány polí sahající až ke katastru sousedního Žďáru.

Celá oblast je zemědělského charakteru, ale byla ovlivněna také soukenictvím, kterým se živila většina řemeslníků v sousedním broumovském panství. S. Brandejs popisuje zdejšího sedláka následovně: „... *Některý sedlák na Policku je opravdu chudák, půdy jsou rozmanité hodnoty, polnosti jsou zde velmi dobré a špatné. Nejlepší půdy patří klášteru... Povaha našeho zemědělce je tvrdá, houževnatá a vytrvalá, náš sedlák je málo pohyblivý, málomluvný, pomalu se u něho jeví přesvědčení o potřebě pokroku na poli technickém a osvětovém. Náš sedlák méně čte, a proto je méně čilý, než např. dělník... Pěstuje obilí, hlavně žito, pak oves, ječmen a pšenici v menší míře. Len se seje dosud a obchod lnem je jednou z nejvýnosnějších živností.*“¹²

---

¹¹ *Oficiální stránky obce Česká Metuje* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.ceskametuje.cz/>.

¹² BRANDEJS, S.: *Knihy o Polici nad Metují a Policku*, s. 69.

2 Dějiny obce Česká Metuje

2.1 Dějiny obce do roku 1845

Obec byla založena v první polovině 13. století, kdy bylo Policko kolonizováno. Původně tvořila česká a německá část jeden celek, k rozdělení obce došlo pravděpodobně až v 17. století, kdy se také změnila hranice mezi polickým a stárkovským panstvím.¹³ Zajímavé je, že každá část patřila od nepaměti k jiné farnosti, což pravděpodobně ovlivnila jazyková odlišnost.

První zmínka o Metuji „villa Medhugue“ pochází z r. 1295, kdy je listinou Václava II. městečku Polici uděleno právo popravky. První zmínka o řece Metuji je ale mnohem starší. Podle A. Profouse se objevuje již v r. 1186 ve tvaru Methuya. Jméno pochází patrně z ilyrského jazyka¹⁴, ačkoli o vzniku názvu existuje řada novověkých pověstí. První popis obce najdeme v urbáři polického panství z r. 1406. Zde je uvedena rozloha obce jeden lán a 10 a půl prutů polností. Z každého lánu se platilo vrchnosti 16 grošů. V roce 1420 pronajal král Zikmund Metuji společně se sousedním Žďárem, Dědovem a Bohdašínem Matějovi Salavovi z Lípy za roční plat 150 kop grošů. Tyto vesnice se vrátily k polickému klášteru až v r. 1434.¹⁵ Následovaly husitské války, epidemie moru v r. 1585 a následně třicetiletá válka. Všechny tyto události výrazně poznamenaly celou zemi, ve všech oblastech došlo ke značnému poklesu obyvatel. Evidenci obyvatelstva a pustých stavení měla za úkol tzv. Berní rula¹⁶ z r. 1655. Podle tohoto katastru v Metuji žilo pět sedláků, dva chalupníci a sedm zahradníků. Oproti ostatním obcím zde bylo pouze jedno pusté stavení, a to zahradnické Klennerovské.¹⁷ Urbář polického panství z r. 1727 dokládá, že v obci žilo pět sedláků, zahradník a 14 domkářů. Podobný stav uvádí také Tereziánský katastr, definitivně dopracovaný v roce 1757, šest hospodářů, šest tkalců a kovář. Situace se nemění ani v r. 1767, kdy byly odevzdávány tzv. daňové fase. V Metuji je pět rodin sedláků s polnostmi, 15 rodin domkářů a 23 ostatních rodin (nádeníci, výměnkáři atp.). Z celé obce vybrala vrchnost daň ve výši 29 zl. 39 kr.

---

¹³ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Popis hranic panství mezi Policí nad Metují a panstvím Stárkov v úseku Česká Metuje nedatováno (17. stol.), karton č. 40, inv. č. 40, nefoliováno.

¹⁴ PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. D. 3, M-Ř.* Praha 1951, s. 61.

¹⁵ BRANDEJS, S.: *Knihy o Polici nad Metují a Policku*, s. 158.

¹⁶ Berní rula je první úplný soupis poddaných, kteří platili daně, z r. 1654. Týká se pouze Čech a poddaných osob.

¹⁷ PEŠÁK, Václav (ed.): *Berní rula. 12, kraj hradecký sv. 1.* Praha 1951, s. 136 – 137.

V roce 1777 byla na náklady obce postavena místní kaple, zasvěcená Panně Marii. Jedná se o nejstarší zděnou stavbu v obci. Kaple byla zrekonstruovaná a znovu vysvěcená 22. září 1872.¹⁸

Jak již bylo řečeno výše, v r. 1790 došlo k administrativnímu rozdělení obce na Českou a Německou Metuji. Zatímco Česká Metuje spadala do polického panství benediktinů, Německá Metuje připadla do stárkovského panství. Další vývoj obyvatel je znázorněný v tabulce:

	1843 ¹⁹	1872 ²⁰	1900 ²¹	1921 ²²	1930 ²³	2014 ²⁴
počet obyvatel	268	261	262	237	245	309
počet domů	39	44		54	55	

Tab. 1 Vývoj počtu obyvatel a domů

¹⁸ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 85.

¹⁹ PALACKÝ, František: *Popis království Českého*. Praha 1848, s. 144.

²⁰ KANĚRA, Cyril F.: *Pamětnosti farní osady*, s. 9.

²¹ SOKA Náchod, *Obecná škola Česká Metuje, pamětní kniha 1900 -1933*, s. 5.

²² BRANDEJS, S.: *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, s. 159.

²³ Tamtéž.

²⁴ Stav je ovlivněný sloučením obcí Vlášanky, Německé Metuje a Skaly a také odsunem německého obyvatelstva po r. 1945. *Počet obyvatel v obcích 1. 1. 2014* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: [http://notes.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00298FFF/\\$File/1300721403.pdf/](http://notes.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00298FFF/$File/1300721403.pdf/).

2.2 Dějiny obce v letech 1845 – 1900

Období let 1848 – 1850 je známé především pro nespočet reforem ve správních oblastech. Lidé se po dlouholetém vývoji konečně dočkali. Dne 7. září 1848 byl vydán patent a zákon o zrušení poddanství. Z některých povinností se lidé museli vykoupit, jiné byly zastaveny bez náhrady. Jednotlivá panství zanikla a byla nahrazena novými samosprávnými celky - zeměmi, které byly rozděleny na kraje, politické a soudní okresy a jednotlivé obce.²⁵

Z bývalého polického panství se stal soudní okres, spadající pod politický okres Broumov. Do působnosti polického soudního okresu spadaly města, městečka a obce z bývalého polického panství, ale také některé obce z bývalých panství Stárkov, Náchod, Adršpach a z nadačního statku Skály. V této době měl politický okres rozlohu 2018,7 km², 24 433 obyvatel a byl větší než broumovský soudní okres.²⁶ V polici vznikla také vyvazovací komise, která měla na starosti administrativu spojenou s finanční úhradou za zrušení roboty. V obcích se pomalu začala formovat obecní samospráva. Nově vzniklé obce měly vykonávat dvojí působnost: samostatnou a přenesenou, kterou zajišťovala výkon záležitostí přenesených od státu. Do samostatné působnosti náleželo vše, co se týkalo samotné obce (správa majetku, chudinská péče atd.), oproti tomu do agendy přenesené působnosti spadala např. evidence obyvatel nebo příprava a zajištění voleb. Česká Metuje nevznikla jako samostatná obec, byla přiřčena k obci Žďár. Funkci zástupce obce a zároveň prvního žďárského radního zastával Augustin Kasetský.²⁷ Samostatnou obcí se Česká Metuje stala až v roce 1891.

2.2.1 Prusko-rakouská válka

Výraznou událostí pro Metuji, stejně jako pro celé východní Čechy, bylo vypuknutí Prusko-rakouské války. Mezi místními se o možné válce spekovalo již delší dobu, a když v březnu a květnu začínaly probíhat vojenské odvody, bylo vše jasné. Válka byla vyhlášena 17. června 1866 a o několik dní později obsadila pruská armáda Polici. Z Broumova přicházely nepravdivé informace o násilných odvodech, a proto se mnoho mužů z celého Policka schovávalo v okolních lesích, zejména na Ostaši.

---

²⁵ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha 2005, s. 273 - 274.

²⁶ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 114.

²⁷ BUREŠ, Michal a kol.: *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*. Žďár nad Metují 2009, s. 83.

Někteří sedláci se zkušenostmi z předchozích válek v lesích uschovali své koně a dobytek.²⁸ Prusové začali vyslýchat místní obyvatele a nařídili polickému zastupitelstvu sehnat zásoby potravin. Tím započalo odevzdávání jídla, ale také drancování domů a obchodů. Poměry se neustále zhoršovaly, a ačkoliv se většina vojska odebrala do vnitrozemí, každý den se zásobovací jednotky dožadovaly dodání potravin. Vojáci pustošili okolní vesnice a kradli koně s povozy. Situace na Policku byla neúnosná, většina obyvatel začala trpět hladem a obávala se o své životy. Z celého Policka bylo zrekvírováno 42 tun chleba; 43,5 tun masa; 20 tun hrachu a krup; 400 litrů kořalky atp. Z polického kláštera bylo odevzdáno 1460 lahví vína.²⁹ Válečné útrapy skončily až podepsáním mírové smlouvy v Mikulově dne 26. července, ale ne na dlouhou dobu. Při návratu pruské armády z vnitrozemí do Slezska se v Polici objevilo několik vojáků, kteří sem zavlekli epidemii cholery. V jejím důsledku zemřelo v Polici 14, v Metuji 13 a v celých Čechách 33 000 obyvatel.

2.2.2 Výstavba železniční tratě Choceň - Broumov

Prusko-rakouská válka měla vliv na rozmach železniční sítě ve východních Čechách. Pražský mír, uzavřený 23. srpna 1866, stvrdil porážku Rakouska. To se muselo podrobit požadavkům vítěze na stavbu prusko-rakouských železničních spojníc na Broumovsku, Náchodsku, Lichkovsku a v dalších oblastech. Rakousko tím muselo změnit svou dosavadní koncepci výstavby železnice.

Jelikož samotné nemělo po prohrané válce mnoho finančních prostředků na výstavbu, hledalo spojence ve firmách se zahraničním kapitálem.³⁰ Ještě v roce 1866 vzniklo sdružení podniků, v jehož čele stáli kníže Kinský (majitel panství v Chocni) a hrabě Colloredo-Mansfeld (dvorní stavební ředitel). Dalšími členy byl např. Jan Schroll (spolumajitel textilních továren na Broumovsku), Bohdan Böhm (knihtiskař z Nového Města nad Metují) a František Hloušek (obchodník se dřevem z Čermné). Dalším uchazečem byla Rakousko-Uherská společnost státní dráhy (StEG).

Na konci roku 1871 předložili oba zájemci projekt na výstavbu železniční tratě z Chocně do Broumova a Otovic. Po delších dohadách a zákulisním vyjednávání nakonec vyhrál projekt StEG. Trať byla navržena pro maximální rychlost

---

²⁸ ZUDA, Petr: *Broumovsko a Policko v prvních dnech války 1866*. In: *Válka 1866 na Náchodsku*. Náchod 1996, s. 9 – 10.

²⁹ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 126.

³⁰ HAAS, Václav: *130 let železnice v Meziměstí a okolí*. Chyňava 2005, s. 5.

60 km/hod., hmotnost 13 tun a její výstavba byla zadána stavební firmě Hügel & Sager.³¹ První úsek Choceň – Bohdašín se začal stavět 2. května 1873, druhý úsek Bohdašín – Broumov 19. prosince téhož roku. Na stavbě pracovali především italští dělníci, pro které byla v Metuji (původně na katastru Dědova) zřízena dřevěná kantýna s ubytováním. Po dokončení trati zde byla postavena zděná budova, která fungovala jako hostinec. Na přelomu 19. a 20. století byl zrekonstruován a dodnes funguje jako hotel.

Nejvýznamnější a nejnáročnější částí stavby byl tunel u Police nad Metují.³² Na několika místech tratě vznikly spor mezi obcemi kvůli umístění železničních stanic. Celá stavba byla dokončena za pouhých 26 měsíců. Kromě trati, výtopen, staničních a vodárenských budov bylo postaveno také 95 nádražních domků (tzv. vechtroven), 21 mostů a 322 propustí a kanálů. Trať v délce 103,2 km stála celkem 15 884 450 zl. Díky nové železniční trati zdejší průmyslníci výrazně prosperovali, především obec Meziměstí zažila velký hospodářský rozkvět. Mnoho lidí také získalo u dráhy nové zaměstnání. Naopak u měst Police nad Metují a Stárkov, přes které železnice nevede, došlo k omezení ekonomického rozvoje města.

Slavnostní zahájení železniční tratě proběhlo 25. července 1875. První vlak vyjel v 10:00 z Chocně a v 14:45 přijel do Broumova. Vlákem jeli starostové měst a obcí, ležících podél trati, ale také zástupci úřadů a představitelé tisku. O den později vstoupil v platnost pravidelný jízdní řád, dva páry vlaků jezdily dopoledne a odpoledne. Cena jízdenek byla závislá na jednotlivých třídách, např. v první třídě 4 zl. 34 kr. ve třetí třídě 2 zl. 34 kr. Místo jedné cesty ve třetí třídě si lidé mohli koupit např. tři kilogramy másla nebo 50 litrů mléka. Měsíční mzda dělníka v přádelně byla průměrně 23 zl.³³

2.2.3 Počátek školství v České Metuji

Metuje neměla až do roku 1875 vlastní školu. Nejprve vyučoval Josef Krtička ve svém domě č. p. 24, později začaly děti docházet do žďárské školy. Škola ve Žďáru byla založena 30. dubna 1824 a prvním učitelem byl Josef Keret, který zde působil až do roku 1863. Od roku 1845 chodily děti do Žďáru jen v létě, v zimě docházel učitel do

³¹ ČERMÁK, Luboš: *Stopy – fakta – svědectví z historie trati Choceň – Broumov v datech a obrazech*. Praha 1997 – 1999, s. 11.

³² HAAS, Václav: *130 let železnice v Meziměstí a okolí*, s. 15.

³³ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 134.

Metuje, kde se vyučovalo v č. p. 37 Jana Vajsara. Prvním učitelem byl Hynek Leder z Bělaně. V roce 1874 začala obec usilovat o vlastní školu s bytem pro učitele. To se podařilo v r. 1875, kdy byla postavena nová školní budova s č. p. 47. Vystřídalo se zde mnoho učitelů, např. Josef Rubášek, Josef Pitsch, Jan Kebr, Václav Brož, František Kořínek, Ferdinand Fendych, Jan Jánský a Josef Frýbl.³⁴ Posední zmíněný vyučoval až do r. 1914, kdy musel narukovat do války.

2.2.4 Vznik Sboru dobrovolných hasičů

V 80. letech 19. století bylo na Policku zakládáno mnoho hasičských sborů, proto se k tomuto kroku uchýlili také Metujští. V roce 1887 se místní lidé shodli na potřebě vlastního sboru. Jelikož neměli dostatek finančních prostředků, chtěli se domluvit se sousední Německou Metují o založení jednoho společného sboru. Vzhledem k neshodám jazykového a nacionálního charakteru bylo od této myšlenky upuštěno. Metujští zakoupili starší čtyřkolovou stříkačku od pana Zvída za 800 zl., která byla prozatím umístěna v č. p. 11. Později bylo vybudované hasičské skladiště v centru obce, naproti hostinci. Členy sboru se stali: Josef Tichý, František Vajsar, Josef Krtička, Jan Krtička, Josef Ducháč, František Krtička, František Lamka, Karel Michl, Josef Rojšl, Kristián Vintr, Celestin Fulka, Josef Krtička, Robert Ducháč, František Mach a Adolf Knoll.³⁵ První velkou zkouškou bylo řádění vichřice v červenci 1889, která usmrtila Františka Vajsara.³⁶

2.2.5 Výstavba obecního vodovodu

Od roku 1850, kdy bylo v nedalekém Žofiině údolí postaveno Zvídovo bělidlo a později bělidlo v Teplicích nad Metují, začala se voda v řece Metují znečišťovat různými chemikáliemi. Místní mohli brát vodu z řeky pouze v určených hodinách, kdy nebyl vypouštěn chlor. Postupně však došlo k takové kontaminaci, že čerpání vody nebylo možné vůbec. Někteří proto vybudovali vlastní studny, avšak brzy zjistili, že vody je nedostatečné množství. Zdejší starosta Bohumil Tham přišel s návrhem vybudování vodovodu, který by přiváděl vodu z pramene Klučanka v Dědově. Společně se sousední Německou Metují pozvali zástupce firmy A. Kunze,

---

³⁴ BRANDEJS, S.: *Knihy o Polici nad Metují a Policku*, s. 192 - 193.

³⁵ Obec Česká Metuje, *Kronika obce 1930 – 1938*, s. 12 - 13.

³⁶ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 147.

pana Šilhána, který měl připravit projekt na vybudování vodovodu.³⁷ Dne 12. prosince 1899 byla výše uvedené firmě zadána stavba vodovodu v hodnotě 10 600 korun. Smlouva mezi obcí a polickým klášterem o používání vody z pramenu Klučanka v ostašském revíru byla podepsaná 20. září 1900. Byla uzavřena na šestnáct let, po které se obec zavázala platit za pronájem 50 korun ročně. Veškeré opravy museli Metujští hlásit u lesního úřadu polického velkostatku a samozřejmě je uhradit.³⁸ Výstavba začala 4. října 1900 a dokončena byla již 15. března 1901. Celkové náklady na vybudování vodovodního potrubí byly 15 406 korun.³⁹

---

³⁷ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 14 - 15.

³⁸ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pronájem pramene Klučanka pro vodovod obci Česká Metuje, karton č. 228, inv. č. 1845, nefoliováno.

³⁹ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 15.

2.3 Dějiny obce v letech 1900 - 1913

V prosinci 1900 proběhly volby do obecního výboru. Princip voleb za monarchie byl od dnešního velmi odlišný. Volič musel být rakouským státním občanem a mít v obci domovské právo.⁴⁰ Musel být starší 24 let, plátcem přímé daně v minimální výši 1 zl. ročně a nebýt vyloučený zákonem. Podle výše částky zaplacené na dani seřadil berní úřad voliče do volebních sborů. Do první skupiny bylo zařazeno tolik nejbohatších voličů, aby výše jejich daní tvořila přibližně třetinu přímých daní spadajících na obec. Ve druhém sboru byly střední poplatníci a ve třetím drobní poplatníci. Místní honorace a právnické subjekty spadaly zpravidla do první skupiny. V obcích existovaly dva orgány: obecní výbor, který ze svých členů volil obecní představenstvo. Obecní výbor neměl oproti představenstvu výkonnou moc, fungoval pouze jako dozorčí orgán. Představenstvo obce se skládalo z purkmistra (starosty) a radních a mělo rozhodující vliv na dění v obci. Oba orgány byly voleny na tři roky.⁴¹ V těchto volbách byli zvoleni:⁴²

třetí sbor	
zvoleni	Robert Ducháč Josef Tichý Josef Ther
náhradník	Augustin Michl
druhý sbor	
zvoleni	Augustin Fulka František Procházka Adolf Knoll
náhradník	Karel Michl
první sbor	
zvoleni	Josef Knoll František Vajsar Bohumil Tham
náhradník	František Šolc

Tab. 2 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1900

Volba obecního představenstva proběhla 23. prosince 1900. Starostou se stal Augustin Fulka, prvním radním Josef Knoll a druhým radním Josef Ther. Josef Knoll však brzy zemřel a byl nahrazen Františkem Procházkou.⁴³

Dne 10. ledna 1901 ve 3:35 ráno pocítili místní otřes země, který trval asi tři vteřiny. Krátký čas stačil na popraskání stěn, zničení střech, rozbití nádobí a také

⁴⁰ Domovské právo byl institut, který zajišťoval občanovi právo na nerušený pobyt a případné chudinské zaopatření.

⁴¹ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích*, s. 298 – 302.

⁴² SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 3.

⁴³ Tamtéž, s. 7.

vystrašení dobytka. Některým dřevěným budovám popraskaly krovy a bez újmy nezůstala ani školní budova.⁴⁴

V lednu roku 1904 proběhly nové volby do obecního výboru. Výsledky byly následující:⁴⁵

třetí sbor	
zvoleni	František Drejsl Augustin Michl Josef Krtička
náhradník	Antonín Tölg
druhý sbor	
zvoleni	Augustin Fulka František Procházka Adolf Knoll
náhradník	Josef Pejskar
první sbor	
zvoleni	Robert Ducháč Augustin Zemánek Bohuslav Tham
náhradník	Karel Janský

Tab. 3 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1904

Starostou byl 20. ledna 1904 zvolen Augustin Fulka, prvním radním František Procházka a druhým radním Robert Ducháč. Po odstěhování Roberta Ducháče byl na jeho místo zvolen Augustin Michl.⁴⁶ Na konci školního roku byl na vlastní žádost přemístěn místní učitel Karel Janský do Přímu u Rychnova nad Kněžnou. Jeho nástupcem se stal Josef Frýbr ze Lhoty u Červeného Kostelce.

Na jaře a v létě 1904 bylo velké sucho, které mělo za následek výrazné zdražení potravin. V tomto roce se v Metuji vyskytla epidemie spalniček a tyfu. Na spalničky onemocněla většina dětí, proto byla téměř na měsíc uzavřená škola.⁴⁷ Epidemii spalniček nikdo nepodleh, ale na následky tyfu zemřeli v obci tři lidé.⁴⁸ V únoru 1907 zdejší učitel vážně onemocněl, jeho zástupcem se stal Vojtěch Trčka z machovské školy a poté Václav Nýdr z Rodova u Smiřic.

Další volby do obecního výboru proběhly na etapy, do druhého a prvního sboru se volilo 17. listopadu 1907, do třetího sboru 16. února 1908. Zvoleni byli:⁴⁹

⁴⁴ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 16.

⁴⁵ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 21 - 22.

⁴⁶ Tamtéž, s. 24.

⁴⁷ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 30.

⁴⁸ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835 – 1949.

⁴⁹ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 45 - 46.

třetí sbor		
zvoleni	Augustin Fulka Josef Krtička	Augustin Michl
náhradníci	František Lamka	František Ticháček
druhý sbor		
zvoleni	Josef Grätz Adolf Knoll	František Šolc
náhradníci	Augustin Michl	Celestýn Šolc
první sbor		
zvoleni	Josef Kolert Josef Krtička	František Pejskar
náhradníci	Josef Pejskar	Karel Vajsar

Tab. 4 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1907

Novým starostou se stal Adolf Knoll, prvním radním Josef Kolert a druhým radním František Šolc.⁵⁰

Dne 1. prosince 1908 proběhla ve zdejší obci oslava šedesáti let panování císaře Františka Josefa. Celou třídu a panovníkův obraz děti vyzdobily chvojím a zúčastnily se oslavné bohoslužby. Podobný průběh měla oslava 80. narozenin monarchy, které proběhly v prosinci 1910. Poslední prosincový den proběhlo sčítání lidu, ve zdejší obci žilo 274 osob, z toho bylo 37 německé národnosti.⁵¹

V únoru 1911 proběhly další volby do obecního výboru. Ve třetím sboru byli zvoleni Josef Krtička, Josef Ther a náhradníci Antonín Tölg, Adolf Michl. Ve druhém sboru František Hlaváček, Konrád Souček, František Šolc a náhradníky Augustin Michl, Adolf Knoll. V prvním sboru byli zvoleni Josef Kolert, František Plný, Josef Frýbl a náhradníci František Vajsar a Robert Staude. Starostou byl zvolen František Hlaváček, prvním radním František Plný a druhým radním Augustin Michl. Z důvodu rezignace F. Hlaváčka nastoupil na post starosty Konrád Souček, ten tuto funkci zastával až do konce roku 1918.⁵²

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž, s. 60.

⁵² Tamtéž, s. 63, s. 66.

2.4 Dějiny obce v období první světové války 1914 - 1918

Měsíc po červnovém atentátu na následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda D'Este, 28. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku. O vyhlášení války se Metujští dozvěděli prostřednictvím broumovského úředníka, který vyvěšoval v obcích mobilizační vyhlášky. Muži, kteří se narodili v letech určených vyhláškou, museli do dvaceti čtyř hodin opustit domov a hlásit se u okresního doplňovacího velitelství. Z obce jich ještě ten den narukovalo dvanáct.⁵³ Stejně tak začaly odvody koní, z teplického a polického soudního okresu jich bylo odvedeno 350.⁵⁴ Muži, kteří museli narukovat, nechávali v domovech své manželky a matky, které byly od této doby závislé na minimální finanční podpoře od státu. V celé zemi začínal být brzy nedostatek potravin, proto už v listopadu docházelo k prvnímu soupisu obilí a dobytka. Všechn dobytek musel být povinně odveden, ze zdejší obce bylo zrekvírováno pět kusů za cenu 94 hal. / 1 kg živé váhy.⁵⁵

V září bylo mezi většinu obcí na Policku, tedy i do Metuje, přerozděleno 400 polských uprchlíků z Haliče. Místní lidé je neměli moc v lásce, protože dostávali větší příspěvky od státu, než oni. Později byli všichni uprchlíci soustředěni do Chocně.⁵⁶

V prosinci proběhl další odvod mužů a byla provedena prohlídka domobranců narozených v letech 1878 - 1890. Válka měla také velký vliv na chod místní školy, protože mezi narukovanými byl také učitel Josef Frýbl. Jeho nástupcem byl jmenován Josef Kohl ze Suchého Dolu u Police nad Metují. Výuka musela být pozměněna, zvýšil se počet hodin ručních prací. Děti při nich s učitelkou Annou Vepřekovou vyráběly pomůcky na frontu, např. ručníky, kapesníky, nátepníčky, prostěradla, cupaninu nebo vložky do bot z novinového papíru. Děti také sbíraly jahodníkové listy a další byliny na čaj pro vojáky.

Kvůli zajištění zásobování armády byly prováděny další soupisy obilnin a ostatních plodin. V Metují soupis pravidelně prováděl učitel J. Kohl společně se starostou Konrádem Součkem a Augustinem Fulkou. Postupně se začaly kontrolovat také výměry osevních ploch. Z důvodu narůstajících zásobovacích potíží byly v dubnu zavedeny potravinové lístky. Situace se ale nijak nezlepšila, spíše naopak, přiděl jídla

---

⁵³ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 23.

⁵⁴ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 173.

⁵⁵ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 86.

⁵⁶ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 173.

byl nedostačující. V některých rodinách mleli na ručních mlýncích obilí, aby si alespoň trochu přilepšili.⁵⁷ Dalším nedostatkovým zbožím bylo oblečení a obuv. Pro válečné účely byla v dubnu a květnu prováděna sbírka kovu. Byly zabavovány všechny mosazné a měděné věci, např. hmoždíře, kliky od dveří, branky, pechy ze střech a dokonce také zvon ze zdejší kapličky. Kromě zvonu bylo sebráno dalších 3,75 kg směsi.⁵⁸ Rekvírování zvonů se provádělo od r. 1916 až do konce války na území celého státu. V českých zemích byl již počátkem roku 1915 vytvořen soupis bezmála 9000 zvonů, velká část z nich měla být podle pravidel zabrána. Farnímu kostelu mohly být ponechány dva zvony a filiálnímu kostelu jeden. Celková hmotnost zrekvírovaných zvonů měla být vyšší než dvě třetiny váhy všech zvonů.⁵⁹ V některých obcích, jako např. v Častolovicích, se podařilo zvon zachránit.⁶⁰

V červnu musel narukovat také zastupující učitel Josef Kohl, dalším zástupcem byl jmenován Josef Jirásek ze Žďáru nad Metují. Oba narukovaní učitelé školy byli na ruském bojišti, Josef Kohl dokonce v zajetí. Obec opustilo také mnoho dělníků, pracujících ve firmě A. Knolla, kteří byli posláni na válečné práce. V říjnu 1916 proběhly prohlídky domobranců narozených v letech 1865 – 1872. Byli odvedeni správce školy Josef Jirásek, Adolf Knoll, Augustin Michl z č. p. 33 a kovář Augustin Michl z č. p. 38. Novým řídicím učitelem se stal Vladimír Fiala z Brna.

Válka měla vliv i na státní pokladnu, vláda byla nucena vypisovat pravidelné válečné půjčky. První byla vypsána již na podzim r. 1914. Peníze vybíral starosta, který obcházel s prosbou jednotlivé domy, ale také je nosily děti do školy panu učiteli. Při třetím vypsání bylo vybráno přibližně 2 000 korun.⁶¹ Další sbírku pořádal Červený kříž, který sháněl peníze na zajištění vdov a sirotků po padlých vojácích. Částky, které místní darovali, dosvědčují jejich štedrost a solidaritu v této těžké době.

V úterý 21. listopadu 1916 zemřel císař František Josef I., vládnoucí 68 let a žijící symbol monarchie. Nálady v obci byly rozdílné, někteří nad ztrátou panovníka truchlili, jiní jásali. Padesátiletá Františka Vajсарová z č. p. 36 byla zatčena a odvedena do vyšetřovací vazby okresního soudu, protože při práci na poli prohlásila: „*ten starej*

---

⁵⁷ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 24.

⁵⁸ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 82.

⁵⁹ WIRTH, Zdeněk. *Rekvizice zvonů*. In Památky archeologické 29/1917, s. 103 - 104.

⁶⁰ MATOUŠ, Václav: *Nezdařená rekvizice zvonu v Častolovicích za 1. světové války*. In Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací 10/2000, s. 139 – 142.

⁶¹ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 -1933, s. 85.

*dědek už měl bejt dávno po smrti“.*⁶² Dotyčná si ale stála za tím, že se výrok týkal jejího muže, a tak byla po pár dnech propuštěna.⁶³ Každým rokem války se zvyšovaly povinné odvody potravin a tím se velmi prudce snižovala životní úroveň. Stupňují se také jejich ceny, stávalo se, že obec nedostala od státu přiděl obilí a místní museli spoléhat na solidarnost zdejších zemědělců. Tato situace také pomáhala tzv. válečné šmelině, prodeji zboží za předražené ceny. Bída v zemi rostla a také místní obyvatelé poznali opravdovou nouzi. V květnu 1918 proběhla v sousedním Žďáru jedna z největších hladových bouří ve východních Čechách. Tamní ženy přepadly vůz s obilím a ukradené pytle přerozdělily mezi ostatní. Byly dopadeny a zatčeny. Zanedlouho ale byly propuštěny, protože se četníci báli dalších nepokojů.⁶⁴

---

⁶² Obec Česká Metuje, *Kronika obce 1930 – 1938*, s. 25.

⁶³ Tamtéž, s. 26.

⁶⁴ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 179.

2.5 Dějiny obce v období první republiky 1918 - 1938

Velká válka neoficiálně skončila vznikem Československé republiky 28. října 1918. O tom, jak přesně se tuto zprávu dozvěděli Metujští, nenajdeme v kronikách žádnou zmínku. Lze předpokládat, že ji sem donesl někdo z Police nad Metují. Lidé v euforii strhli znak monarchie z místního hostince.

Během války narukovalo 39 mužů, z toho jich ve válce devět zahynulo. Metujský kronikář uvádí tyto: František Drejsl, Josef Kahler, Josef Kollert, Antonín May, Robert Staude, Antonín Tölg, Jan Vajsar, Václav Vajsar, Josef Vitvar.⁶⁵ Vojenský ústřední archiv ve své databázi⁶⁶ uvádí ještě Františka Cellini, narozeného v Metuji roku 1881. V červenci 2014, u příležitosti sta let od počátku války, byl na památku padlým odhalen pomník v centru obce. Z Německé Metuje a Vlášanky zemřelo v boji celkem 17 obyvatel, ti mají svůj pomník ve Skalce.

Sousední německé obce se nechtěly stát součástí nově vzniklé republiky. Přidaly se k celému pohraničí Čech, které se prohlásilo za samostatnou zemi Deutschböhmen a usilovaly o připojení k německému Rakousku. V některých oblastech musela zasáhnout československá armáda, např. v nedalekém Broumově. Část německého obyvatelstva se kvůli nenávisti k Československé republice rozhodla odejít do sousedního Pruska.

V lednu 1919 se vrátil na místo zastupujícího učitele Josef Kohl, který měl ve funkci setrvat do návratu učitele Frýbla z italského zajetí. Ten se do funkce vrátil 16. května. Dne 7. března se ve škole konala oslava narozenin prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka. Pro oslavu byly vyhraněny dvě hodiny vyučování, děti zpívaly a přednášely básně. Z oslavy se stala každoroční tradice, průběh akce se výrazně neproměňoval.⁶⁷

V červnu proběhly první poválečné volby do obecní samosprávy. Oproti volbám za monarchie proběhlo několik změn. Volební právo bylo nově všeobecné, rovné, tajné a přímé. Nyní mohli volit všichni muži a ženy starší 21 let, kteří měli v obci trvalé bydliště déle než tři měsíce a nebyli trestně stíhaní. Obecní samospráva byla nově volena na čtyři roky, od r. 1933 na šest let. Obyvatelé již nevolili obecní výbor, nýbrž

---

⁶⁵ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 27.

⁶⁶ Databáze Vojenského historického archivu [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase>.

⁶⁷ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 - 1933, s. 93.

obecní zastupitelstvo. To si ze svého středu volilo obecní radu (namísto předsednictva), která se skládala ze starosty, náměstka a radních. Členové zastupitelstva, stejně jako ostatní obyvatelé obce, mohli být voleni do komisí, např. finanční, stavební atp.⁶⁸

Do obecního zastupitelstva byli zvoleni:⁶⁹

Československá strana socialistická		
zvoleni	Václav Hrubý František Hofman Václav Jakl Karel Kohl	Josef Krtička Antonín Michl František Pejskar Václav VINTR
náhradníci	František Hubka Václav Kalousek	Richard Raif Antonín Rýdl
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu		
zvoleni	Josef Krtička František Plný	Konrád Souček František Vajsar
náhradníci	Josef Grätz	Adolf Knoll

Tab. 5 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1919

Starostou byl zvolen Antonín Michl, který ve funkci setrval do své rezignace v červnu 1922. Poté ho nahradil Karel Kohl.

V březnu roku 1920 opět děti slavily sedmdesáté narozeniny prezidenta Masaryka a na jeho počest vysadily v květnu na obecním pozemku dvě lípy naproti domu Františka Šolce.⁷⁰ Sazení těchto stromů bylo v době první republiky velmi časté. Nejznámější Masarykova lípa se nachází v Praze u Pražského hradu⁷¹, další najdeme např. v Brně⁷² nebo v Novém Městě nad Metují⁷³.

Místní obyvatelé znepokojovalo, že jejich kaplička už pět let nemá zvon. Rozhodli se proto uspořádat sbírku, ve které opět ukázali svou štědrost a ochotu pomoci. Společně s obecním příspěvkem vybrali částku 2 500 korun. Zvon, vážící 28 kg, ulila firma Arnošta Diepolda z Prahy. Na zvonu byl vyrytý nápis: „*Obec Česká Metuj. Nákladem dobrodinců a obce L. P. 1920.*“ Na opačné straně byl obraz se svatým

⁶⁸ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích*, s. 376 – 378.

⁶⁹ SOKA Náchod, *Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933*, s. 94.

⁷⁰ Tamtéž, s. 98.

⁷¹ *Databáze významných stromů Prahy* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.prazskestromy.cz/index.php?a=30>

⁷² *Masarykova Lípa* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=961

⁷³ *Masarykova lípa - Krčín* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.advice.cz/masarykova-lipa--krcin.html>

Václavem. K slavnostnímu upevnění zvonu došlo 13. listopadu.⁷⁴ Zvon se ztratil během 2. světové války, v současnosti se zde nachází zvon z místní zaniklé zvoničky.

Když v únoru 1921 probíhalo sčítání lidu, byla na tři dny zrušena školní výuka. Učitel se stal sčítacím komisařem a obcházel jednotlivé domy s formuláři. Celkem v obci žilo 237 lidí, z toho bylo 38 (16%) německé národnosti. Většina byla římskokatolického vyznání, pouze jeden byl vyznání církve československé.⁷⁵ Také proběhly volby do MŠR, do které byli zvoleni Antonín Michl, František Vajsar a Josef Frýbl. Z rukou předsedy Antonína Michla byly předány slavnostní sliby okresnímu inspektorovi Josefu Trejtnarovi.⁷⁶

V prosinci pořádal metujský divadelní odbor Národní jednoty severočeské „večírek“, jehož výtěžek měl být věnovaný na zakoupení jeviště. Místní správce školy doprovázel soubor na housle a flétnu. Nakonec nebyly vybrané peníze potřeba, protože se zastupitelstvo rozhodlo darovat dříví na jeviště z obecního lesa. Plátno na oponu a kulisy darovali Adolf Knoll a Adolf Ansorge. Již v únoru byla na novém jevišti uvedena hra „Štědrý večer po pěti letech“ od Františka Kňourka.⁷⁷ Nové prostory využily také děti, které nacvičily hru „Ubrousku, prostři se“ od stejného autora. Výtěžek z představení činil 114 korun 80 haléřů a byl uschován do školní pokladny.⁷⁸

V září odešel učitel Josef Frýbl na vlastní žádost do Bezděkova a novým řídícím učitelem se stal Bořivoj Hašek z Dobrušky.

V roce 1925 byla založena textilní firma Adolfa Knolla. Ještě v tomto roce měla třicet zaměstnanců převážně ze zdejší obce a sousedního Maršova. Firma již během několika málo let velmi výrazně prosperovala, rozšířila se do Police a později také do Hronova.

Volby do Národního shromáždění republiky Československé se konaly 15. listopadu 1925. Řádné volby měly být až na jaře 1926, ale z důvodu ekonomické stability a ochotě německých stran proběhly dříve. Lidé volili do poslanecké sněmovny a senátu v budově školy.

Do poslanecké sněmovny měli aktivní právo volit občané starší 21 let, v případě Metuje se jednalo o 155 lidí (70 mužů a 85 žen), z toho jich k volbám přišlo 143 (68

---

⁷⁴ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 28.

⁷⁵ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 101.

⁷⁶ Tamtéž, s. 102.

⁷⁷ Tamtéž, s. 105.

⁷⁸ Tamtéž, s. 108.

mužů a 75 žen).⁷⁹ Do senátu bylo aktivní právo volby od 26 let, v Metuji mohlo volit 115 obyvatel (54 mužů, 61 žen), z toho jich přišlo k volbám 116(!)⁸⁰ (55 mužů a 61 žen). Všechny odevzdané hlasy byly platné a výsledky byly následující:⁸¹

název strany	poslanecká sněmovna	senát
Československá sociálně demokratická strana dělnická	52	45
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	35	26
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská	24	19
Československá strana socialistická	12	11
Německý svaz zemědělců	7	6
Československá národní demokracie	6	3
Československá strana lidová	2	1
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	2	2
Národní strana práce	2	2
Německá křesťanskosociální strana lidová	1	1

Tab. 6 Výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu v r. 1925

Výsledky voleb v České Metuji se výrazně lišily od výsledů celostátních. ČSDSD se celostátně umístila až na 4. místě. Komunisté, kteří celostátně získali 2. místo, ve zdejší obci nezískali žádný hlas. Celkově volby vyhráli agráři, ti se ve zdejší obci objevili na druhém místě.⁸² Jelikož Česká Metuje blízce sousedila s německými obcemi, bydlelo zde několik německých rodin a rodin smíšených, je pochopitelný výskyt hlasů také pro německé strany.

Na podzim roku 1927, dne 16. října, proběhly v budově školy volby do obecního zastupitelstva. Zástupcem dohlédacího úřadu byl správce školy Bořivoj Hašek, členů volební komise bylo sedm. Ze 153 oprávněných voličů jich k volbám přišlo 148 a odevzdáno bylo 145 platných hlasů. Výsledky byly následující:⁸³

⁷⁹ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 122.

⁸⁰ Celkový počet osob, které přišly volit, byl o jednu vyšší než počet oprávněných voličů. Může se jednat o chybný zápis kronikáře, nebo účast voliče z jiné obce s voličským průkazem.

⁸¹ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 122 - 123.

⁸² OLIVOVÁ, Věra; KVAČEK, Robert: *Dějiny Československa: učebnice pro pedagogické fakulty*. Praha 1967, s. 134.

⁸³ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 133.

Československá sociálně demokratická strana dělnická		
počet hlasů	63	
počet mandátů	5	
zvoleni	Adolf Michl František Michl Augustin Šedek	Josef Vajsar Josef Vichterei
náhradníci	František Ducháč Stanislav Klimeš	Antonín Palouš
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu		
počet hlasů	45	
počet mandátů	4	
zvoleni	Augustin Fulka Konrád Souček	Augustin Šolc František Vajsar
náhradníci	Jaroslav Ducháč Josef Grätz	František Šolc
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská		
počet hlasů	37	
počet mandátů	3	
zvoleni	Adolf Knoll ml. Karel Kohl	František Plný
náhradníci	Václav Hrubý Augustin Michl	Václav Vintr

Tab. 7 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1927

Volba obecního starosty, náměstků a radních se konala 5. listopadu 1927. Obecním starostou byl zvolen František Vajsar, náměstkem František Michl, prvním radním Augustin Šedek a druhým radním Adolf Knoll.

V květnu přijalo zastupitelstvo žádost pana E. Bodmanna, přednosta stanice, o povolení užívání pitné vody z hlavního potrubí. Byla uzavřena smlouva, která mimo jiné zahrnovala např. tyto body: za hlavní přípojku žadatel zaplatí 800 korun, roční paušál bude 350 korun, veškeré poruchy bude hradit žadatel, povolení je platné na dobu tří let a voda smí být použita pouze na pití a vaření.⁸⁴

V tomto roce byla vybudovaná dobytčí váha na pozemku č. p. 1 Augustina Šolce. Pořizovací částka byla asi 4 000 korun, tu zaplatili místní sedláci. Na polích

⁸⁴ SOKA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva 1928 - 1938, kniha č. 1, inv. č. 1, zápis ze dne 23. 5. 1928.

Konráda Součka, Františka Vajsara, Augustina Fulky, Augustina Šolce, Františka Šolce, Františka Drejsla a Františka Hlaváčka byla v letech 1928 – 1929 provedena meliorace⁸⁵ půdy, která měla výrazně zvýšit její produktivitu.⁸⁶

Rok 1928 byl pro obec důležitý, objevila se první snaha místních o zřízení poštovního úřadu. Nejbližší pošta byla v sousedním Dědově, vzdáleném asi 20 minut pěší chůze. Hlavním iniciátorem byl továrník A. Knoll, jehož firma denně zasílala velké množství zboží. Obecní úřad zaslal žádost na ředitelství pošt a telegrafů v Pardubicích, kde sice uznali nároky obce, ale rozhodnutí nechali na ministerstvu pošt a telegrafů v Praze. Celá věc měla ve skutečnosti závažný národnostní podtext. Jak již bylo řečeno, v okolních vesnicích žili převážně obyvatelé německé národnosti. Pokud by byl zřízen poštovní úřad v České Metuji, musel by být v některé z okolních vesnic zrušen. Ministra pošt Noska čekal náročný úkol. Nakonec byla do Dědova a Metuje vyslaná komise. Ta rozhodla o zachování úřadu v Dědově, ale nevyjádřila se ke vzniku nové pošty. K vyřízení celé věci nejvíce pomohl továrník A. Knoll, který nechal vlastním nákladem postavit budovu č. p. 34 pro budoucí poštu. Stavba stála 62 500 korun a pan Knoll poskytl bezplatně na pět let místnost pro poštu a za 80 korun měsíčně byt pro přednostu.⁸⁷ Výnosem ze 7. února 1929 byla pošta zřízena a od 1. července zahájila provoz. Prvním poštmistrem se stal pan Fábera z Police nad Metují.

Na začátku nového školního roku 1928/1929 nastoupil nový správce školy, bývalý učitel v Suchém Dole, pan Josef Křelina. Na zdejší škole působil pouze jeden školní rok, v září 1929 ho vystřídal pan Emil Klesl.

V červnu 1929 se v obci konal hasičský sjezd na zahradě u č. p. 3 Josefa Grätze. Od ranních hodin procházel obcí průvod s hudbou, v poledne se konal koncert a odpoledne proběhla přehlídka sborů a společné cvičení. Slavnost byla ukončená zábavou v hostinci u Plných.

Kvůli vysokým teplotám zasáhla obec 7. července ničivá vichřice. Nápor větru a deště nevydržely stromy, střechy ale také elektrické sloupy. Z velké části byl zničen les Konráda Součka a celková škoda v obci byla vyčíslena na 30 tisíc korun. Řeka

---

⁸⁵ Meliorace je soubor opatření, které má za úkol zlepšení zemědělské půdy.

⁸⁶ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 29.

⁸⁷ Tamtéž, s. 32 - 33.

Metuje nezvládla velký příval deště a rozvodnila se, většina domů kolem ní bylo zatopených.⁸⁸

Pro neshody mezi politickými stranami se konaly 27. října 1929 předčasné volby do Národního shromáždění. K volbám přišlo 144 voličů a výsledky byly následující:⁸⁹

název strany	počet hlasů
Československá sociálně demokratická strana dělnická	51
Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu	42
Československá strana socialistická	18
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská	14
Německý svaz zemědělců	7
Československá národní demokracie	6
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	5
Německá křesťanskosociální strana lidová	1

Tab. 8 Výsledky voleb do Národního shromáždění v r. 1929

Zdejší výsledky byly podobné jako celostátní. Republikánská strana v nich získala první místo, ve zdejší obci získala vyšší počet hlasů Československá sociálně demokratická strana dělnická. Ta se v republikových výsledcích umístila druhá. Komunisté, kteří se celkově umístili na čtvrtém místě, ve zdejší obci nezískali žádný hlas.⁹⁰

V roce 1929 se dopustil metujský občan, krejčí Antonín Šolc, vraždy. Dříve byl často trestaný pro drobné krádeže a podvody. Vraždu patrně spáchal ve městě Berehovo v tehdejší Podkarpatské Rusi. Odsouzen byl na doživotí a uvězněn na Mírově. Dne 10. listopadu 1933 se objevil v periodiku Národní politika článek o jeho útoku na vězeňského dozorce Hegra, kterého „... zákeřně ze zadu se na dozorce vrhl a zasadil mu dřevěnou lopatou prudkou ránu do hlavy a krvavě jej zranil“.⁹¹ Za tento incident byl odsouzen na jedno tvrdé lůžko měsíčně po dobu jednoho roku.

V březnu 1930 proběhla v hostinci u Plných oslava u příležitosti 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Akci zorganizoval správce školy a zúčastnila se jí všechna místní sdružení: místní školní rada (MŠR), okresní zastupitelstvo, ochotnický kroužek a hasičský sbor. Oslava byla zahájena dětským pěveckým sborem, dále děti přednášely oslavné básničky. Večer byla zdejšími ochotníky uvedena hra „Zrádce“ o životě legií,

⁸⁸ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 - 1938, s. 31.

⁸⁹ Tamtéž, s. 41.

⁹⁰ OLIVOVÁ, Věra; KVAČEK, Robert: *Dějiny Československa*, s. 154 - 155

⁹¹ *Vrahův útok na vězeňského dozorce*. Národní politika, 308/1933, s. 5.

představení se výjimečně mohly zúčastnit také děti. Podle správce školy se jednalo o první národní slavnost v České Metuji po r. 1918.⁹² Několik dnů poté, 16. března, se stala nešťastná událost. Páter Děpold Birke, který na zdejší škole vyučoval náboženství, byl po návratu do polického kláštera pobodán neznámým mužem. Jako zázrakem útok přežil a po šesti týdnech pobytu v nemocnici byl v pořádku.⁹³

V roce 1928 došlo mezi obcí a klášterním velkostatkem k podepsání nové smlouvy ohledně vodovodu. Nájemné vodovodu bylo sjednáno ve výši 500 korun na další dva roky. Byla zjištěna potřeba opravy vodovodu a proto v letech 1928 – 1930 došlo k výměně potrubí v České Metuji a k rozšíření do Německé Metuje. Celou částku 34 600 Kč zaplatila obec. V říjnu 1930 byl zakoupen nový hydrant, který měl původně nahradit starý před hostincem u Plných, nakonec byl dán do Německé Metuje.⁹⁴ V dalších letech byly smlouvy každoročně obnovovány.⁹⁵

Ve školním roce 1930/1931 pořádala škola s dětmi mnoho akcí. Nejprve 28. října oslavili společně s místními výročí založení samostatné republiky, děti ozdobily své chalupy vlaječkami, které rozdávali také ostatním. V březnu opět proběhla oslava narozenin prezidenta T. G. Masaryka, na kterou byla pozvána i širší veřejnost. Na programu bylo také vysílání rozhlasu Radiožurnálu z Prahy, kde byla vysílána Masarykova řeč dětem z 27. října 1928. Poprvé se ve škole konala vánoční besídka. Děti nazdobily stromeček, přednášely básničky a zpívaly koledy. Během akce byl zdůrazněn význam Vánoc a bylo zavzpomínáno na padlé z první světové války. Na konci dostaly děti dárky a Adolf Knoll věnoval do školní knihovny 14 nových knih.⁹⁶

V listopadu 1931 měly v obci proběhnout volby. Zdejší strany živnostenská a sociálně demokratická se ale domluvily, že každá přenechá jeden mandát straně národně socialistické, která v minulých volbách 1927 nekandidovala. Zákon umožňoval odpadnutí volby v případě, že byla přihlášena pouze jedna kandidátní listina nebo jestliže je počet všech kandidátů stejný, jako daný počet zastupitelů.⁹⁷ Ten se odvíjel od

---

⁹² SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 144.

⁹³ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 198.

⁹⁴ SOKA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 16. 10. 1930.

⁹⁵ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pronájem pramene Klučanka pro vodovod obci Česká Metuje, karton č. 228, inv. č. 1845, nefoliováno.

⁹⁶ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 148 – 149.

⁹⁷ Zákon č. 75/1919 Sb., Řád volení v obcích republiky Československé, §27 Kdy odpadá volba.

počtu obyvatel. V případě Metuje, která měla počet obyvatel nižší, než 500 bylo zastupitelstvo dvanáctičlenné. Nové zastupitelstvo se skládalo z těchto členů:⁹⁸

Československá sociálně demokratická strana dělnická	
Emil Klesl	Augustin Šedek
Adolf Michl	Josef Vajsar
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	
Augustin Fulka	František Šolc
Augustin Šolc	František Vajsar
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská	
Adolf Knoll	Antonín Michl
Československá strana socialistická	
František Hofman	Václav Jakl

Tab. 9 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1930

Starostou obce se stal Adolf Knoll, náměstkem Augustin Fulka, prvním radním Josef Vajsar a druhým radním Václav Jakl. Na první schůzi zastupitelstva, konané 27. listopadu 1931, byla zřízena finanční, stavební, osvětová, knihovni a letopisecká komise.⁹⁹

Už během roku 1931 se také do východních Čech dostala světová hospodářská krize.¹⁰⁰ Mnoho místních přišlo o práci a podniky byly nucené omezit pracovní dobu jen na tři dny v týdnu, nebo úplně zastavit výrobu. V následujícím roce 1932 bylo v obci deset nezaměstnaných a firma Adolfa Knolla vyráběla čtyři dny v týdnu. Stát zavedl podpůrné stravovací akce, díky kterým prostřednictvím obecních úřadů dostal každý nezaměstnaný od státu deset korun na týden.¹⁰¹ Zdejší obec nabídla nezaměstnaným Špačkovi a Ducháčovi možnost přivýdělku lámáním kamene za 17 korun/1 m².¹⁰²

Na začátku roku 1932 se vzhledem k rychlému tání sněhu a prudkému dešti místní řeka Metuje rozlila z koryta. Z domů kolem řeky musel být odveden dobytek a lidé se snažili zachránit svůj majetek přenášením do výšky. V některých místech byla voda ve výšce až 40 cm, v blízké obci Bukovice dokonce 80 cm.¹⁰³ V červnu potkala obec další katastrofa, tentokrát požár. V č. p. 16 Františka Drejsla začalo hořet v ranních

⁹⁸ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, různé, karton č. 1, nefoliováno.

⁹⁹ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 27. 11. 1931.

¹⁰⁰ OLIVOVÁ, Věra; KVAČEK, Robert: *Dějiny Československa*, s. 163.

¹⁰¹ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 53.

¹⁰² SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 11. 12. 1931.

¹⁰³ PICHL, M.: *Police nad Metují v datech*, s. 200.

hodinách, požár se rychle rozšířil také do sousední chalupy č. p. 41 Václava Jakla. Přes veškerou snahu hasičů lehla obě stavení popelem. Zdali se jednalo o úmyslně založené požáry, nebo o nešťastné náhody se nepodařilo zjistit. Stejně tak se nepodařilo zjistit příčinu zářijového požáru v domě Františka Ducháče v č. p. 7 a mnoha dalších, které se udály do konce roku. Většina shořelých chalup byla ještě v tomto roce znovu postavena, ale už ne ze dřeva, nýbrž z cihel.¹⁰⁴

Dne 14. července byla obecním zastupitelstvem zvolena nová MŠR. Funkci obhájil dosavadní předseda Augustin Fulka a místopředsedou byl zvolen starosta Adolf Knoll. Místní škola dostala dar od slečny Ludmily Jiráskové, dcery Aloise Jiráska, v podobě knih jejího otce např. Husitský král, F. L. Věk, Paměti atd.¹⁰⁵ Knihy patrně darovala z důvodu, že se děj některých odehrává ve zdejším regionu.

Ke konci školního roku 1932/1933 byla uzavřena první školní kronika a otevřena nová. V úvodu správce školy popisuje současnou hospodářskou situaci a zamýšlí se nad dalším vývojem a osudem zdejší obce: *„Svět je tížen něčím, co by udivovalo naše předky: je nadbytek potravin, nadbytek produktů poměrně dosti levných, ale je nedostatek práce a tudíž také peněz. V továrnách se buď vůbec nepracuje, anebo jen velmi omezeně. Statisíce lidí v našem státě jsou buď bez zaměstnání a mnozí z nich jsou odkázáni na malý státní příspěvek. Problematické je také nahrazování lidské práce stroji, a ačkoli se politici snaží vymyslet nějaké řešení, žádné nenachází. Na venkově je ale situace stále mnohem lepší než ve městech, děti přicházejí do školy najedené a dobře oblečené“*.¹⁰⁶

Dne 28. října proběhla v obci oslava patnáctého výročí vzniku Československé republiky. Pro veřejnost se měla oslava původně konat v hostinci u Plných, ale nakonec byla přesunuta do školy. Při této příležitosti zazpíval dětský sbor písně s národnostní tematikou, byla vztyčena státní vlajka s přísahou, kterou velmi emocionálně pronesla žačka Anna Michlová.¹⁰⁷

Vládním nařízením ze dne 13. července 1934 byl zřízen obilní monopol, kterým byla Československá obilní společnost. Jednalo se o akciovou společnost pod silným dohledem státu. Podle zákona museli zemědělci odprodat obilí právě této společnosti,

---

¹⁰⁴ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 53.

¹⁰⁵ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 169.

¹⁰⁶ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 1 - 2.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 17.

kteřá ho musela odkoupit.¹⁰⁸ Tímto opatřením chtěla agrární strana zabránit poklesu cen obilí, což se také podařilo. Ceny výrobků z obilí stouply, např. cena chleba v roce 1933 byla 1 koruna 75 haléřů, v r. 1914 stál 2 koruny. Zemědělcům se přilepřilo, v r. 1932 roce prodávali 1q žita za 80 korun, v r. 1933 za 140 korun.¹⁰⁹ Hospodářská krize stále více ovlivňovala život v obci. Lidé bez zaměstnání dostávali týdně od obecního úřadu poukázku na 1 kg chleba (tzv. chlebenku) u pekaře Richtera ve Žďáru a jeden lístek v hodnotě 10 Kč na životní potřeby ve zdejších obchodě. Přes zimu dostávali také přiděly brambor, mouky a uhlí.¹¹⁰ Místní továrna byla v provozu dva týdny v měsíci, když dělníci nepracovali, dostávali podporu podle gentského systému.¹¹¹

V březnu 1935 si celá obec připomněla 85. narozeniny prezidenta T. G. Masaryka. Slavnost se jako tradičně konala v prostorách školy, děti četly úryvky z Čapkovy knihy *Hovory s T. G. Masarykem*¹¹², zpívaly národní písně. Odpoledne místní hasiči zapálili hranici na cestě k Ostaši, ke které šli místní v lampionovém průvodu.¹¹³

V obci se tento rok spáchali dva muži sebevraždu, patrně v důsledku hospodářské situace. V květnu byl v řece nalezen utopený Josef Michl, železničář, a v prosinci našli v Křinicích oběšeného Adolfa Michla, tesaře.

V květu proběhly volby do poslanecké sněmovny, senátu a do okresních zastupitelstev. Počet hlasů do poslanecké sněmovny a do senátu byly následující:¹¹⁴

---

¹⁰⁸ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy*, s. 368.

¹⁰⁹ Obec Česká Metuje, *Kronika obce 1930 – 1938*, s. 63 – 64.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 65.

¹¹¹ Gentský systém je systém podpor v nezaměstnanosti. Podporu mohli dostat pouze lidé sdružující se v odborových organizacích. Od r. 1930 poskytoval stát 2/3 podpory.

¹¹² ČAPEK, Karel: *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha 2009.

¹¹³ SOKA Náchod, *Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973*, s. 24.

¹¹⁴ Obec Česká Metuje, *Kronika obce 1930 – 1938*, s. 68.

název strany	poslanecká sněmovna	senát
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	61	45
Národní sjednocení	25	24
Československá sociálně demokratická strana	24	22
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavová	16	17
Sudetoněmecká strana	7	6
Československá strana lidová	6	7
Československá strana národně socialistická	4	4
Komunistická strana Československa	4	3
Německý svaz zemědělců	4	3
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	1	1
Německá křesťanskosociální strana lidová	1	1

Tab. 10 Výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu v r. 1935

Celostátní propad republikánské strany, způsobený jednáním se sudetoněmeckou stranou, se ve zdejší obci vůbec neprojevil. Stejně tak Národní sjednocení, které se u místních dočkalo druhého místa, získalo celorepublikově pouze 5,5% hlasů. Ostatní strany se v Metuji umístily podobně jako v celostátních výsledcích.¹¹⁵

Do okresního zastupitelstva byl ze zdejší obce zvolen Augustin Fulka, který z tohoto důvodu rezignoval ze zastupitelstva obecního.¹¹⁶ Na jeho místo náměstka starosty byl dosazen Augustin Šolc z republikánské strany.¹¹⁷

Dne 14. prosince odstoupil pan prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Tato informace místní obyvatelé zarmoutila, ačkoli důvody k abdikaci chápali. O dva dny později, 16. prosince byl projev pana prezidenta vysílán ve školském rozhlasu. Když byl 18. prosince zvolen novým prezidentem Edvard Beneš, místní obyvatelé slavili, protože věřili, že půjde ve stopách svého předchůdce.¹¹⁸

V lednu 1936 byla místním hasičským sborem zakoupena nová stříkačka v hodnotě 29 870 korun. Někteří členové sboru si nákup nepřáli, ale vzhledem k zjednodušení a urychlení hašení požáru nakonec souhlasili. Na nákup se složili obyvatelé vesnice, někteří přispěli na tehdejší poměry vysokou částkou, např. Anežka Knollová 350 korun, Konrád Souček 350 korun, Augustin Fulka 350 Kč, František Hlaváček 300 korun atd. Ostatní obyvatelé, včetně sousedních z Německé Metuje

¹¹⁵ OLIVOVÁ, Věra; KVAČEK, Robert: *Dějiny Československa*, s. 211 – 212.

¹¹⁶ SOKA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 22. 10. 1935.

¹¹⁷ Tamtéž, zápis ze dne 21. 1. 1936.

¹¹⁸ SOKA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 33.

přispěli zpravidla částkou mezi 10 – 300 korunami. Další příspěvek hasiči obdrželi také od firmy A. Knolla, od Rolnické vzájemné pojišťovny v Praze a z obecního rozpočtu. Poprvé byla nová stříkačka použita při požáru ve Žďáru nad Metují, kdy po zásahu bleskem hořelo hospodářství p. Grätze.¹¹⁹

V této době se měly po čtyřech letech konat volby do obecního zastupitelstva, v žádném pramenu se však žádná informace o konání nenachází. Ze zápisů obecního zastupitelstva je však zřejmé, že se odpovídalo složení z r. 1931.

V březnu se v obci opět slavily narozeniny bývalého prezidenta T. G. Masaryka. Akce měla podobný průběh jako v letech předcházejících, dopoledne děti poslouchaly rozhlasem přání panu prezidentovi od dětí ze všech částí republiky. O den později proběhla oficiální oslava školského rozhlasu, kde k dětem promluvil Emil Franke, nový ministr školství. Večer místní hasiči opět uspořádali lampionový průvod k hranici pod Ostašem. V květnu se oslavovalo znovu, tentokrát narozeniny současného prezidenta Edvarda Beneše.¹²⁰

Od počátku roku 1936 se nad celou Evropou stále více zatahovala mračna, nacistické Německo sílilo a neustále vylepšovalo svou propagandu. Po obsazení Porýní, kdy dali nacisté jasně najevo, že doba pasivního Německa skončila, začalo Československo výrazně vyvíjet akce na podporu armády. Pro obyvatele státu byl důležitý zákon 142/1936 Sb. ze dne 29. května 1936 o půjčce na obranu státu. Za pouhých pět týdnů získal stát ve formě dluhopisů od fyzických osob částku 2457 mil. korun. Z místní obce upsala firma Adolfa Knolla 100 000 korun.¹²¹ Z některých zápisů v obecní kronice také vyplývá, že se zdejší obyvatelé velmi báli poněmčování vesnice. Když František Šolc prodával svoje hospodářství č. p. 24, koupil ho Adolf Knoll především z obavy, aby ho nezakoupil některý Němec z okolních obcí.¹²²

Podzim se nesl ve znamení oslav. V září se slavily narozeniny jugoslávského krále Petra II., na událost se kladl důraz především kvůli Malé dohodě¹²³, do které Jugoslávie patřila. V říjnu, jako již tradičně, proběhla oslava 28. října. Ve své přednášce

---

¹¹⁹ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 71 – 74.

¹²⁰ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 33 – 34.

¹²¹ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 75.

¹²² Tamtéž, s. 77.

¹²³ Malá dohoda bylo vojensko-politické společenství mezi Československem, Jugoslávií a Rumunskem v letech 1921 – 1939.

učitel zdůrazňoval význam československé státnosti a upozorňoval na nutnost bránit naši zemi za každé situace.

Poslední listopadový den místní hasičský sbor připravil poplachové cvičení Civilní protiletecké obrany (CPO). Ve 21:00 hodin začal nepravidelně vyzvánět zvon, hasiči troubili a siréna houkala na poplach. Lidé museli pozhasínat světla a někteří byli pověřeni pochůzkami v obci. Cvičení bylo připraveno hlavně z toho důvodu, aby v případě náletu nepřátelských vojsk všichni věděli, jak se zachovat.¹²⁴ Hasičský sbor dostal pověření od obecního úřadu zajišťovat agendu spojenou s CPO společně s učitelem Kleslem.¹²⁵

Na jaře 1937 se tradičně slavily narozeniny T. G. Masaryka a E. Beneše, které probíhaly podobně jako v minulých letech. Při květnové oslavě narozenin prezidenta Beneše bylo do programu zařazeno také poslouchání školského rozhlasu.¹²⁶

V tomto období několik obyvatel onemocnělo spálou. Nemoci podlehla žena obecního kronikáře Emilie Vajsarová, ostatní se z nemoci vyléčili.¹²⁷

V noci 14. září zemřel prezident Masaryk. Hned od ranních hodin visel na budově školy černý prapor. Namísto výuky promluvil pan učitel k dětem a připomínal, jak důležitou osobností ale také morální autoritou T. G. Masaryk byl. Na 19. září byla vyhlášena obecní tryzna, která se ale z důvodu další epidemie spály nemohla konat ve škole. Hasičský sbor uspořádal tryznu formou zapálení vatry dne 20. září. Školní tryzna se nakonec uskutečnila 10. října, zúčastnilo se jí 147, tedy téměř 2/3 všech místních obyvatel.¹²⁸

V září se konaly nové volby do MŠR. Zvolen byl opět Augustin Fulka a Adolf Knoll. Jelikož A. Fulka odmítl zůstat předsedou, stal se jím A. Knoll.

2.5.1 Stavba nové školní budovy 1926 - 1933

Ve školním roce 1926/1927 byla na schůzi MŠR zmíněna místním správcem školy potřeba nové školní budovy. Současné stavení č. p. 42 z roku 1875 bylo nevyhovující. Správce školy navrhl zakoupit novou parcelu a požádat obecní zastupitelstvo o dříví z obecního lesa nebo alespoň založit fond na stavbu školy. MŠR

¹²⁴ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 78.

¹²⁵ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 12. 10. 1936.

¹²⁶ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 41.

¹²⁷ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 81.

¹²⁸ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 45-47.

přislíbila při projednávání rozpočtu na rok 1928 přihlédnout k této potřebě.¹²⁹ V roce 1928 snaha o stavbu nové školy pokračovala. MŠR rozhodla pozvat v tomto roce stavební komisi, aby vybrala vhodné místo ke stavbě.¹³⁰ Někteří místní se přikláněli k možnosti zbourat součastnou budovu a na stejném pozemku postavit novou. Při schůzi obecního zastupitelstva dne 25. dubna proběhlo na toto téma jednání. Pouze dva členové hlasovali pro vybrání nového pozemku.¹³¹ Návrh byl podán zemské školní radě, která se jasně vyslovila pro vybudování na novém pozemku. V listopadu provedla stavební komise okresního školního výboru výběr nového místa. Jako nejvhodnější byl vybrán pozemek Františka Hlaváčka u silnice blízko smírčího kříže.¹³² Obec navrhla nabídnout 3 koruny za 1 m².¹³³

Ve školním roce 1929/1930 se konalo několik schůzí MŠR, které měly za úkol vyřešit stavbu nové školy. Vzhledem k důležitosti úkolu se schůzi účastnili také náhradníci MŠR. Pan architekt Erber z Police nad Metují vypracoval návrh stavby, ale vzhledem k finanční náročnosti (380 000 korun) byl jeho návrh zamítnut a zadán panu Jirsákovi do Dobrušky. Ten byl proslulý návrhy mnoha dalších škol a jeho projekt byl finančně přijatelnější (220 000 korun). Obec by ale z rozpočtu nikdy tolik peněz nezískala, a proto bylo zažádáno o zestátnění školy po vzoru nedalekého Pěkova.

Ačkoli se řešil návrh a finanční rozpočet, stále nebylo vybrané místo pro stavbu. V úvahu stále připadal pozemek p. Hlaváčka a nově také pozemky p. Kholý a p. Michla. První místo mělo mnoho výhod: velká rozloha, klid v okolí, možnost nových novostaveb směrem k Polici nad Metují. Oproti tomu druhý pozemek měl rozlohu jen 10 m² a navíc byl situován těsně mezi domy. Zastupitelé nebyli schopní se domluvit, každý patrně zastával zájmy členů svých politických stran.¹³⁴ Na schůzi obecního zastupitelstva 15. dubna byly schváleny náklady na stavbu školy v maximální výši 180 000 korun, a to včetně pozemku a elektroinstalace. Obec má vyčlenit částku 63 000 korun a zbytek půjde z darů a ze státních peněz.¹³⁵ Naneštěstí byla žádost

---

¹²⁹ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 128.

¹³⁰ Tamtéž, s. 135.

¹¹⁰ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 25. 4. 1928.

¹³² SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 138.

¹³³ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 7. 12. 1928.

¹³⁴ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 145 – 146.

¹³⁵ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 23. 5. 1928.

o zestátnění školy z nedostatku důvodů zamítnuta, a proto se obec rozhodla uspořádat setkání s místními obyvateli, aby urychlili jednání. Někteří se nadchli pro věc, ale někteří zemědělci navrhovali počkat se stavbou do doby, než obec sežene více finančních prostředků. Opět nastal problém s výběrem vhodného místa, protože ani jedna strana neměla o vybudování školy na svém pozemku zájem. Po dlouhých jednáních se domluvili ze strategických důvodů postavit školu na parcele p. Khola a Augustina Michla uprostřed obce. Plány byly zadány staviteli Plškovi z Náchoda s požadavkem rozpočtu na maximálně 120 000 korun.¹³⁶

MŠR začala vyjednávat o vykoupení pozemků. Od A. Michla mělo být vykoupena parcela o rozloze 600 m² za 7 800 korun, tj. asi 11,50 Kč za 1 m². Karel Kohl nechtěl dobrovolně pozemek o rozloze 370 m² odprodat, protože se jednalo o zahradu kolem domu, kterou potřeboval pro svou obživu a pro obživu hospodářských zvířat. MŠR proto podala návrh na vyvlastnění. Náhradou mu mělo být vyplaceno 4 251 Kč.¹³⁷ Celkové náklady na pozemek pro stavbu byly 12 051 Kč. K. Kohl sice podal prostřednictvím svého právního zástupce odvolání k nejvyššímu soudu v Brně, který ale jeho odvolání zamítl jako bezdůvodné.¹³⁸

Vypracované plány byly schváleny okresní školní radou v Broumově a byly také k dispozici všem místním k nahlédnutí. Celkový stanovený rozpočet byl nakonec 200 tisíc korun, z toho si mělo vypůjčit 73 tisíc obecní zastupitelstvo u hospodářské záložny a u občanské záložny v Polici nad Metují.¹³⁹ Částku 25 tisíc korun nabídla firma Adolfa Knolla, za předpokladu, že se začne stavět do konce roku 1932. Některým místním se půjčka zdála příliš vysoká a podali stížnost, která byla zamítnutá jako neopodstatněná.¹⁴⁰

Do výběrového řízení na stavbu budovy se přihlásil J. Erber z Police nad Metují, který nabízel částku 203 310 korun, bez daně z obratu. Dalším zájemcem byl A. Plšek z Náchoda, který nabídl 175 000 korun včetně daně. Soutěž se konala pouze samotné budovy, do nákladů neměly být započítané elektroinstalační, instalatérské práce

---

¹³⁶ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 152- 153.

¹³⁷ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Stavba školy, karton č. 1, nefoliováno.

¹³⁸ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 159 – 160.

¹³⁹ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Stavba školy, karton č. 1, nefoliováno.

¹⁴⁰ SOkA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva, zápis ze dne 12. 3. 1932.

ani úprava pozemku a oplocení. Díky nízké ceně soutěž vyhrál A. Plšek.¹⁴¹ Ačkoli bylo vše připravené, pan Kohl se nechtěl svého pozemku vzdát, a proto se neustále odvolával. Když se na začátku května začalo s terénními úpravami na jeho pozemku, podal trestní oznámení na MŠR pro rušení držby. Okresní soud MŠR nařídil, aby do vyřízení všech odvolání pozemek vrátila do původního stavu. Kvůli nemoci Karla Kohla, kterou někteří místní přisuzovali soudním sporům, se další řízení nekonalo a ještě v květnu se definitivně začalo stavět.¹⁴²

Oproti stavebnímu plánu byly některé stavební práce provedeny jinak, náklady proto narostly o 700 korun, které MŠR neměla z čeho zaplatit (!). Potřebnou částku doplatil starosta a továrník Adolf Knoll. Dalším, kdo pomohl, byl továrník Vilém Pelly z Police nad Metují, který daroval 6 tisíc cihel. Na stavbě školy pracovali kromě dělníků také lidé, kteří v důsledku hospodářské krize přišli o práci. Ministerstvo sociální péče vyplácelo příspěvek pro patnáct nezaměstnaných v částce korunu za odpracovanou hodinu. Celková cena nové školní budovy, včetně zařízení, zahrady atd. byla 232 731,05 korun. MŠR dostala také mnoho sponzorských darů ve formě stromů, keřů a růží od zahrádkářů. Po dostavbě nové budovy začali místní navrhopvat, jak zužitkovat starou školní budovu. Někteří navrhovali zřídit chudobinec, ten ale obec nepotřebovala. Nakonec bylo rozhodnuto školu prodat Františkovi Michlovi, koláři z č. p. 38, za 40 300 korun.¹⁴³

Nová školní budova byla slavnostně otevřena v neděli 28. května 1933 v 9 hodin dopoledne. MŠR se snažila o co možná nejdůstojnější oslavu vzhledem k tomu, že se obec nachází na národnostním rozhraní.¹⁴⁴ Nejprve mělo proběhnout svěcení školy, které se kvůli sokolské jednotě přesunulo na později. Doprovodný program se konal na zahradě Václava Vintra a Jaroslava Ducháče. Slavnost byla zahájena průvodem, kapela a děti v krojích byly v čele, za nimi Sokolové a nakonec místní obyvatelé. Obecní kronikář odhadl počet obecnstva na 3 tisíce lidí. Vstupné na slavnost bylo 4 koruny, děti a dospělí v krojích měli vstupné poloviční. Čistý výtěžek z akce byl 1 600 korun, ze kterých se z části nakoupily nové školní pomůcky. Zbytek prostředků byl určen na zaplacení části dluhu za výstavbu budovy. Předseda MŠR A. Fulka pronesl společně

---

¹⁴¹ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1900 – 1933, s. 161.

¹⁴² Tamtéž, s. 162 – 163.

¹⁴³ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 54.

¹⁴⁴ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 3.

s okresním školním inspektorem Josefem Hanušem slavnostní projev, ve kterém oba poukazovali na nutnost hájení československého národa, vyzdvihovali důležitost rodiny a dobrého zázemí pro děti i v těchto nelehkých časech.

2.6 Dějiny obce v letech 1938 – 1945

Na konci ledna roku 1938 se stejně jako v celé republice místním naskytlá nevšední podívaná. Ve 20:30 hodin se objevila na obloze nad Skalkou polární záře. Rudá obloha zmátla nejen místní hasiče, kteří v domnění požáru vyjeli do Vlášanky hledat požár.¹⁴⁵ Tato příhoda jako by měla předznamenat události dramatického roku.

Velkým obratem mezinárodní situace bylo německé zabrání Rakouska 13. března 1939. Po této události byla vidina války stále větší, z toho důvodu se stupňovala četnost cvičení protiletectvé obrany, kdy byli školeni hlavně nevojáci, kteří by v případě války zůstali doma.¹⁴⁶ Stále také probíhaly sbírky na obranu státu, zdejší obyvatelé přispěli částkou 3 023 korun. Rozruch v obci vyvolala květnová částečná mobilizace, přesněji doplňování záložníků československé armády. Všechna nákladní auta měla být odvezena do Jaroměře a koně odvedeni do Červeného Kostelce.¹⁴⁷

Přes všechny okolnosti pokračoval obecní život téměř beze změny. Dne 22. května proběhly volby do obecního zastupitelstva. Jejich přesné výsledky se nepodařilo zjistit, pouze z protokolu o předání úřadu starostovi Německé Metuje je evidentní, že funkci starosty zastával Augustin Šolc. Ze stejného zdroje známe také jména dalších osmi členů zastupitelstva. Ta byla následující:¹⁴⁸

Členové nového zastupitelstva	
Josef Hornych	Augustin Michl
Josef Kolert	Antonín Michl
Emil Klesl	František Vajsar
Antonín Michl	Josef Vajsar
starosta: Augustin Šolc	

Tab. 11 Jména nových zastupitelů v r. 1939

Ve stejný den připravili patrně němečtí henleinovci atentát na železniční dopravu. Na kolejích mezi Teplicemi nad Metují a Českou Metují byla položena výbušnina. Jako první po trati jela drezína, která byla výbuchem poškozená, řidič byl lehce zraněný.¹⁴⁹ Další provokace ze strany českých Němců byly v této době velmi

¹⁴⁵ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 89.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 60.

¹⁴⁷ SOKA Náchod, Archiv města Police nad Metují, Kronika města 1938 – 1955, kniha č. 1, inv. č. 1, s. 6.

¹⁴⁸ SOKA Náchod, Archiv obce Česká Metuje, různé, karton č. 1, nefoliováno.

¹⁴⁹ SOKA Náchod, Archiv města Police nad Metují, Kronika města 1938 – 1955, s. 7.

časté. Další ničení připravila pro místní příroda. V noci 25. srpna se zprudka zvedla hladina řeky Metuje a v noci museli zasahovat zdejší a poliční hasiči a policie.¹⁵⁰

Místní se ještě z pohromy nestačili vzpamatovat a nastala druhá vlna doplňování záložníků, ve dnech 14. – 15. září. V ohledu na politické události bylo také vyhlášeno stanné právo. O týden později, 23. září byla vyhlášena všeobecná mobilizace všech mužů ve věku do 40 let a všech specialistů. V tento den nepřišlo do školy ani jedno dítě. Dvanáct z nich se do zdejší školy nikdy nevrátilo, protože se jejich rodiče rozhodli opustit pohraničí a odejít do bezpečnějšího vnitrozemí. U Kohlů měli celou noc otevřeno, lidé si ze strachu z války dělali zásoby potravin. Dne 26. září byl z Broumova vypraven evakuační vlak pro příbuzné železničářů.¹⁵¹ Když byla 30. září podepsána Mnichovská dohoda, zdejší obyvatelé zdaleka netušili, co je bude v následujících dnech čekat. Československá armáda se stahovala zpět do vnitrozemí a 1. října obec přechodně ubytovala ve škole padesát vojáků, kteří vykonávali v obci pravidelné pochůzky. Velké problémy dělali čeští Němci také s železniční dopravou. Téměř násilně bylo domluveno, že české vlaky budou končit ve stanici Česká Metuje. Dne 3. října byl vlak č. 503 přepaden německým vojskem a až po dlouhém vyjednávání byli lidé propuštěni.¹⁵² O týden později, kdy Wehrmacht obsazoval sousední německé obce, byla do školy umístěna Stráž obrany státu (SOS). Na výuku to nemělo žádný vliv.

Ve čtvrtek 13. října dopoledne přijelo ke škole německé vojsko, to oznámilo připojení České Metuje k Říši na základě mnichovské dohody.¹⁵³ Ta ale definovala, že území, které případně Německu má být převážně německého charakteru. Podle sčítání lidu z roku 1930 žilo v České Metuji 245 lidí, z toho se 222 přihlásilo k národnosti české a 23 k národnosti německé. Z uvedeného vyplývá, že ve zdejší obci žilo pouze 9,4% obyvatel německé národnosti, tedy nebyl žádný oprávněný důvod ji zabrat. Městské zastupitelstvo v Polici nad Metují protestovalo u ministra zahraničí. V důsledku toho byla na Policko poslaná 1 rota pěchoty a půl roty kulometů. Již 15. října dostalo německé vojsko rozkaz o vyklizení České Metuje.¹⁵⁴ Do obce se vrátila pohraniční finanční stráž, která si v bývalé mýtovně zřídila celnici. Prostor mezi

---

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 10.

¹⁵¹ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 94 – 95.

¹⁵² Tamtéž, s. 96 – 97.

¹⁵³ Tamtéž, s. 98 – 99.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 101.

Dědovem a Vlásenkou byl zmezinárodněn, takže německé obyvatelstvo nemuselo mít propustky.

Radost zdejších obyvatel ale netrvala dlouho, 20. listopadu došlo k podpisu československo-německého protokolu o úpravě stání hranice. Dne 21. listopadu byla pražským rozhlasem zveřejněna konečná úprava státních hranic. K nepředstavitelnému zklamání místních zaslechli mezi odtrženými obcemi také tu svou. Česká Metuje měla být připojena k Říši. Z obce narychlo odcházely další rodiny a továrník A. Knoll stěhoval majetek své firmy do továrny v Polici nad Metují.¹⁵⁵ K definitivnímu obsazení došlo 24. listopadu.

Tímto dnem se rapidně změnil život v obci, lidem byly zabavovány noviny, k zamezení zdroje informací. Také skončila místní samospráva, obec musela předat veškeré spisy starostovi ve Vlásence Leierovi. Aby mohli lidé překročit hranici, museli mít propustky. Někdy se tak stávalo, že s propustkou chodili obhospodařovat vlastní pole. Již 4. prosince se konaly volby, ve kterých měli obyvatelé Sudet vyjádřit svůj postoj k Říši, ve zdejší obci bylo odevzdáno 109 hlasů z toho 106 pro připojení, dva proti a jeden prázdný lístek.¹⁵⁶ V květnu 1939 proběhlo sčítání lidu, v České Metují bylo nahlášeno 197 obyvatel.¹⁵⁷

V připojeném pohraničí se změnil systém státní správy, v období od 1. do 20. října měla veškerou moc armáda, teprve od 21. října byla postupně přijata zákonná opatření. Z velké části Sudet (kromě jihočeské a jihomoravské oblasti a Hlučínska) byla vytvořena říšská župa Sudety, ta se dále dělila na venkovské a městské okresy. Ve venkovských okresech byly vytvořeny úřady landrátů, které navazovaly na prvorepublikové okresní úřady.¹⁵⁸ Česká Metuje, nyní s německým názvem Böhmisch Matha, připadla pod venkovský okres Broumov a pod soudní okres Teplice nad Metují.

Těžká rána pro obec přišla v sobotu 21. září 1940, kdy byla zrušena zdejší škola zřejmě z důvodu malého počtu dětí. Veškerý majetek školy a děti připadly škole ve Vlásence. Rodiče se nechtěli smířit s tím, že by jejich děti byly vzdělávány v německém jazyce a proto se rozhodli podat stížnost do Ústí nad Labem. Na cestu se vydal Josef

¹⁵⁵ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 56.

¹⁵⁶ Obec Česká Metuje, Kronika obce 1930 – 1938, s. 101 – 116.

¹⁵⁷ *Okres Broumov* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.geschichte-on-demand.de/sud_braunau.html/.

¹⁵⁸ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy*, s. 402.

Michl společně s řídicím učitelem Kleslem. Stížnost byla zamítnuta a řídicí učitel byl v únoru přesunut do školy v Bratrouchově okres Vrchlabí.¹⁵⁹ Od února 1941 až do roku 1944 byla škola prázdná. V roce 1944 byla v budově zřízena nemocnice jednotky SS, která zde byla až do osvobození v květnu 1945. Na pozemku za firmou A. Knolla vyrostl prakticky ze dne na den pracovní tábor, označovaný jako SS-Kraftfahrpark „Ost“ Böhmisch Matha. V tomto táboře byla renovována poškozená auta a posílána zpět na frontu.¹⁶⁰

Místním obyvatelům bylo odejmuto všechno české, do Police na hřbitov a za příbuznými mohli pouze s propustkou. Někteří nelegálně poslouchali londýnský rozhlas a pořádali různé taneční zábavy ve světnicích. Mladí lidé byli zcela odtrženi od kulturního života, a proto hledali jinou náplň volného času. Několik chlapců se rozhodlo založit hudební kroužek. Hlavním aktérem byl Miroslav Fulka, ke kterému se přidali Augustin Hilšer, Stanislav Klimeš, Jaroslav VINTR, František Ducháč, Antonín Palouš a Augustin Šolc. Miroslav se o zájmu zmínil doma a jeho otec jel pro radu za kapelníkem do Police nad Metují. Přes veškeré problémy se zařizováním propustek začali cvičit u výše uvedeného kapelníka. Postupně zakoupili několik hudebních nástrojů. Po roce úsilí dostali příležitost hrát na zábavě ve Žďáru nad Metují. Jelikož překročili hranici bez propustky a někdo je udal, byli někteří na týden uvěznění. Po propuštění byli brzy opět předvoláni a tentokrát byli uvěznění na čtyři týdny.¹⁶¹

Velká změna čekala také hasičský sbor. Ačkoliv nedostával žádnou finanční podporu, mohl ještě celé dva roky po připojení fungovat. V září 1940 byl velitel sboru, Antonín Michl, zavolán do hostince Augustina Seidla, kde mu byly klíče od hasičské zbrojnice starostou Německé Metuje zabaveny. Samotný sbor ale nezankl, členové platili i nadále členské příspěvky a účastnili se společně různých svátečních obřadů.¹⁶²

Když se místní 5. května 1945 doslechli o českém povstání, vyrazili Augustin Fulka a Josef Michl do Police nad Metují, kde se snažili získat více informací a také podat hlášení o jednotce SS v obci. Dne 8. května přišli do obce vojáci pod vedením poručíka Mrnky z Police a o den později přišla ruská armáda. Osvobozena byla také

¹⁵⁹ KLESL, Emil: *Vzpomínky na okupaci v České Metuji*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 3.

¹⁶⁰ Tamtéž, *SS - Kraftfahrpark "Ost" Böhm. Matha*, s. 6.

¹⁶¹ Tamtéž, *O českometujské kapele*, s. 5.

¹⁶² Tamtéž, *Hasičský sbor za okupace*, s. 6.

budova školy, do které byla do června umístěna československá branná moc. Ihned po osvobození posílali rodiče své děti do české školy ve Žďáru a snažili se sehnat nového učitele do Metuje. Tím byl jmenován Jan Maršík, který do té doby působil v Hlavňově. V září 1945 nastoupilo do školy 17 dětí, z toho 7 německé národnosti. Jednalo se o děti tzv. německých antifašistů.¹⁶³ Některé z těchto rodin byly i přes to v následujícím roce odsunuty. V České Metuji naštěstí nedošlo k tzv. divokému odsunu, jako tomu bylo např. v sousedních Teplicích nad Metují.

Několik obyvatel České Metuje zažilo za války krutost nacistického režimu. Kolář František Michl obdržel ke konci roku 1940 rozkaz, aby uzavřel živnost a šel pracovat pro koláře z nedalekých Teplic n. Metují. Jelikož neuposlechl, byl zatčen a na tři měsíce uvězněn. O mnoho hůř dopadl Serafín F. Pejskar, který na veřejnosti prohlásil, že Němci mají válku předem prohranou. Byl udán a uvězněn na půl roku v Broumově, později byl v Litoměřicích odsouzen k 16 měsícům, které částečně strávil také ve vězení v Bayreuthu. Nemocný Jan Máka byl i přes svou nemoc uznán práce schopným. Jelikož nenastoupil do práce, byl uvězněn, ale pro jeho špatný zdravotní stav musel být převezen do nemocnice a později propuštěn domů. Za svou skepsi vůči německým úspěchům na bojišti byl uvězněn také Petr Vintr. V Litoměřicích byl odsouzen na 27 měsíců, které převážně strávil v Golnově a později v Bochumi. Ze všech nejhůře dopadl hostinský Antonín Zelený, který byl zatčen za pomluvu německé branné moci a státu. Nejprve vystřídal několik tuzemských věznic, poté byl transportován do Terezína a nakonec do koncentračního tábora Flossenbürg. Odtud měl absolvovat cestu smrti do Dachau, kam naštěstí průvod nedošel. Dne 23. dubna 1945 se střetli s americkou armádou, která je osvobodila.¹⁶⁴

---

¹⁶³ SOkA Náchod, Obecná škola Česká Metuje, Pamětní kniha 1933 - 1973, s. 72.

¹⁶⁴ *O našich v kriminálech*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 4.

3 Historie rodiny Hlaváčkových

3.1 Rodina Fulkových do r. 1820

3.1.1 Původ příjmení Fulka

Zdejší podoba vznikla pravděpodobně počeštěním německého příjmení Volke, které bylo na Broumovsku velmi hojně zastoupeno. Jméno prošlo dlouhým vývojem, v pramenech můžeme najít např. Volcke, Volka, Folcke, Folka, Fulka. V současné době na území České republiky žije 70 mužů a 85 žen s tímto příjmením¹⁶⁵. Největší zastoupení najdeme podle webových stránek kdejsme.cz¹⁶⁶ na Náchodsku.

3.1.2 Genealogie Fulkových

Nejprve bych ráda objasnila důvody, které mě vedou k domněnce počeštění příjmení (příjmi¹⁶⁷) Volke. V polické farnosti se v této době objevuje jen pár nositelů tohoto jména a to v lokalitách, které byly německé, nebo blízce sousedily s broumovskou farností. Výjimku tvoří záznam z r. 1641, kdy se v Metuji narodila Anna, dcera Michala Folka. Dalším „důkazem“ je svatební svědek Václava, Jiřík Werner z Velké Vsi u Broumova. Velká Ves leží přibližně 3,5 km od Křinic. Navíc znělá podoba jména Volke je Folke, od této podoby má k dnešní variantě blízko. Jelikož matriční záznamy jsou v této době velmi strohé, je obtížnější přiřazení správného zápisu k předkovi. Při hledání záznamu o křtu v broumovské farnosti jsem se soustředila na jména rodičů, které známe z úmrtí matriky v České Metuji – Michal a Marie a také na přibližný rok narození, který jsem získala ze stejného zdroje.¹⁶⁸

Prozatím nejstarším doloženým předkem je výše zmíněný Václav Fulka, pokřtěný 9. srpna 1712 v Křinicích u Broumova jako Wenceslaus Georgius Volke.¹⁶⁹ Druhé jméno dostal po svém kmotrovi Jiřím Hoffmanovi. Jeho rodiči byli Michal a Marie Fulkovi, kteří měli mimo Václava ještě děti Marii (*23. března 1706), Jana (*1. dubna 1708), Annu (*13. února 1710) a Reginu (*23. září 1714). Všechny děti se narodily v Křinicích.¹⁷⁰ Viz obrázek 1:

---

¹⁶⁵ *Kde Jsme* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.kdejsme.cz/>.

¹⁶⁶ Tamtéž.

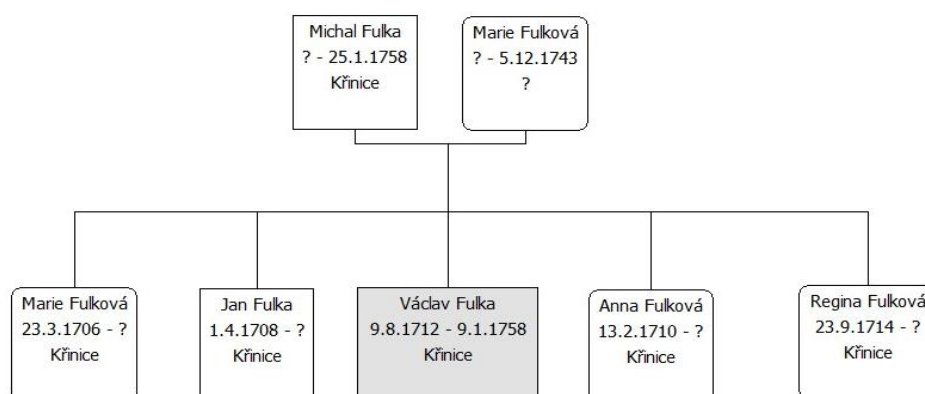
¹⁶⁷ Příjmi dostávali lidé podle svých vlastností, povolání nebo podle usedlosti. Bylo nestálé a mohlo se v průběhu života měnit. Z příjmi se později vyvinulo trvalé příjmení.

¹⁶⁸ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika Z farnost 1735 – 1764, sign. 130-38.

¹⁶⁹ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Broumov, matrika N farnost 1685 - 1729, sign. 13-2.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Obrázek 1 Rozrod Michala Fulky a Marie

Křest je první církevní obřad v životě dítěte. V prvních matričních knihách jsou vedeny záznamy o křtu, nikoliv o narození, jak by se mohlo zdát. Nejčastěji byly děti křtěné ještě v den narození, nejdéle však do 48 hodin. Toto opatření bylo hlavně kvůli vysoké dětské úmrtnosti. Křtu se kromě faráře nebo kaplana účastnil pouze otec a kmotři. Do 70. let 18. století bývali zpravidla kmotři tři – nejdůležitější, označovaný jako levans (lat. levere = zvedat), držel dítě na ruku. V případě úmrtí rodičů se právě on měl ujmout dítěte, další dva plnili funkci svědků. Matka se křtu neúčastnila, do kostela mohla vstoupit až po očistě, kterou dnes označujeme jako šestinedělí. Dítě dostalo při křtu dvě jména – své, křestní a jméno po kmotrovi. Křestní jména udělovali rodiče nejčastěji z okruhu jmen, která se vyskytovala v rodině nebo podle světců, kteří v období narození dítěte měli svátek. Další možností bylo pojmenování dítěte podle světce, kterému byl zasvěcený farní kostel, nebo podle jmen šlechticů, kteří vlastnili panství. Často se také setkáme se situací, kdy rodičům zemřelo dítě a další dostalo stejné jméno. V případech, kdy bylo evidentní, že dítě brzy zemře, mohla křest provést také porodní bába. Existují také případy, kdy byl takto pokřtěný plod před narozením.¹⁷¹

Dne 26. října 1725, kupuje otec Michael od Martina Lamky usedlost v (České) Metuji. Statek se nacházel mezi grunty Jana Košťála a Matěje Zemánka, na pozemku dnešního č. p. 22. Cena gruntu se vším příslušenstvím byla 500 kop míšenských¹⁷², z toho 200 kop m. zaplatil při koupi a zbytek pravidelně splácel každý rok při obecním soudu po 50 kopách m. Příslušenstvím se rozumí vybavení domu, stodoly ale také zvířata, dobytek a plodiny na poli (vyseté žito, oves). Ve smlouvě byl také určen

¹⁷¹ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha 2012, s. 109 – 111.

¹⁷² Kopa míšeňská (dále m.) je stará početní jednotka. 1 kopa m. = 70 krejcarů (dále kr.).

výměnek pro prodávajícího Martina Lamku. Ten se skládal ze světnice, stravy a péče o jeho zvířata.¹⁷³ Výměnek byl institut, který sloužil k hmotnému zabezpečení starého hospodáře a jeho nejbližších osob do jejich smrti a byl nedílnou součástí rodinného práva. Nejčastěji k tomuto právnímu ujednání docházelo při přenechání gruntu nové generaci nebo při prodeji. Nový hospodář musel výměnkáři zpravidla zajistit světnici k bydlení, stravu, dříví a postarat se o jeho hospodářská zvířata. Právní zakotvení najdeme v jednotlivých kupních smlouvách, v gruntovních knihách nebo svatebních smlouvách. Výměnek v českých zemích přetrval až do poloviny 20. století.¹⁷⁴

Ještě v tomto roce kupuje Michael od výše uvedeného Lamky poddružskou chalupu, kterou „*Martin Lamka za svýho hospodářství vystavěl sobě chaloupku podružskou na gruntě nyní hospodáře Michala Folky*“. Informace o této chalupě pro nás bude důležitá přibližně o století později, jedná se o č. p. 23. Na dobu dvanácti let nechává Michael prodávajícímu k dispozici kousek trávníku, zahrady a 4 korce pole a zavázal se platit vrchnosti daň ve výši 3 krejcary úroku a vykonávat robotní povinnosti.

Václav se oženil s Veronikou Klenerovou, po trojích ohláškách, dne 15. září 1737¹⁷⁵ ve farním kostele Narození Panny Marie v Polici.¹⁷⁶ Oddávajícím byl kněz Romualdus a za svědky šli Jiřík Werner z Grosdorfu¹⁷⁷, Kateřina Lamková z Metuje a František Kejdana z Police.

Svatební obřad a jeho zvyklosti se napříč dějinami výrazně proměňovaly. Svatebnímu obřadu předcházely trojí ohlášky, kdy farář při nedělní mši ohlašoval jména nastávajících a kdokoliv mohl vznést námitku o překážce ke sňatku (nejčastěji z důvodu příbuzenství nebo již uzavřeného sňatku s jinou osobou). Sňatek musel být až do r. 1781, kdy bylo patentem Josefa II. zrušeno nevolnictví, schválen vrchností. Schválení od vrchnosti dotyční získali za poplatek, jehož výše se lišila v závislosti na lokalitě. První právní úprava sňatku byla v občanském zákoníku z r. 1813 a přepracovaná v r. 1856. Další překážkou sňatku byla nedospělost, která byla určená na 14 let

---

¹⁷³ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, kn. č. 220, inv. č. 220, fol. 57^r.

¹⁷⁴ VELKOVÁ, Alice: *Krutá vrchnost, ubozí poddaní?: proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štáhlavy*. Praha 2009, s. 274.

¹⁷⁵ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad Metují, matřka NO farnost 1731 - 1754, sign. 130-4.

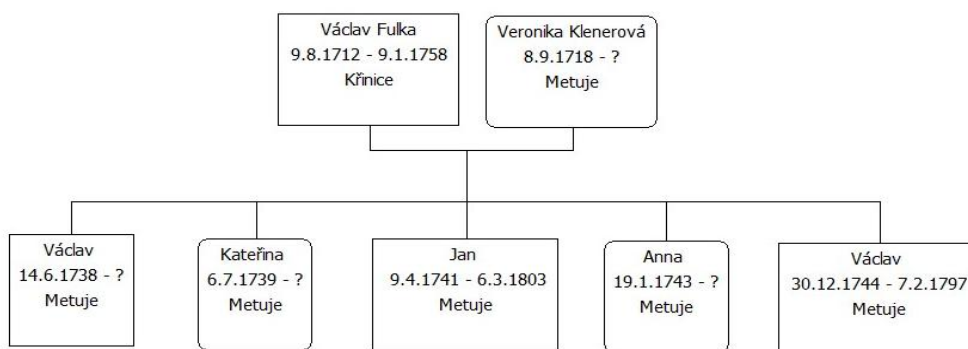
¹⁷⁶ Farní kostel zasvěcený Narození Panny Marie stojí na polickém hřbitově. Při reformách Josefa II. byl v r. 1787 zrušen. Od této doby se konají církevní svátosti v klášterním kostele, zasvěceném Nanebevzetí Panny Marie.

¹⁷⁷ Jedná se o obec Grossdorf, dnešní Velkou Ves, která je částí města Broumov.

u chlapců a na 12 let u dívek a nezletilost, která byla 24 let. V případě nezletilosti musel dát svolení k sňatku otec nebo poručník.¹⁷⁸ Svatbu svou přítomností vždy stvrzovali dva svědci. Svatební obřady se konaly především v podzimních a zimních měsících, kdy nebylo nutné pracovat na poli a nejčastěji v úterý.¹⁷⁹ V případě těhotenství nevěsty se sňatek konal co nejdříve bez ohledu na roční období. Ve sledované rodině proběhlo nejvíce svateb v listopadu a v úterý.

Nevěsta Veronika se narodila v Metuji dne 8. září 1718¹⁸⁰ Janovi Klenerovi a Anně, rozené Langrové. Jejimi kmotry byli Jiřík Turek z Police a Kateřina Lamková z Metuje. Rodina Klenerových patřila k původním metujským rodinám. Již v berní rule z r. 1651 je uvedené pusté Klenerovské stavení.¹⁸¹

S Václavem měli jedenáct dětí: Václava (*14. června 1738), Kateřinu (*6. července 1739), Jana (*9. dubna 1741), Annu (*19. ledna 1743), Václava (*30. prosince 1744), Františka (*5. prosince 1746), Josefa (*11. listopadu 1748), Antonína (*9. července 1750), Annu Veroniku (*11. června 1752), Annu Marii (*13. října 1754) a Dorotu (*28. listopadu 1756).¹⁸² Viz obrázek 2, 3:

Obrázek 2 Rozrod Václava Fulky a Veroniky Klenerové 1. část

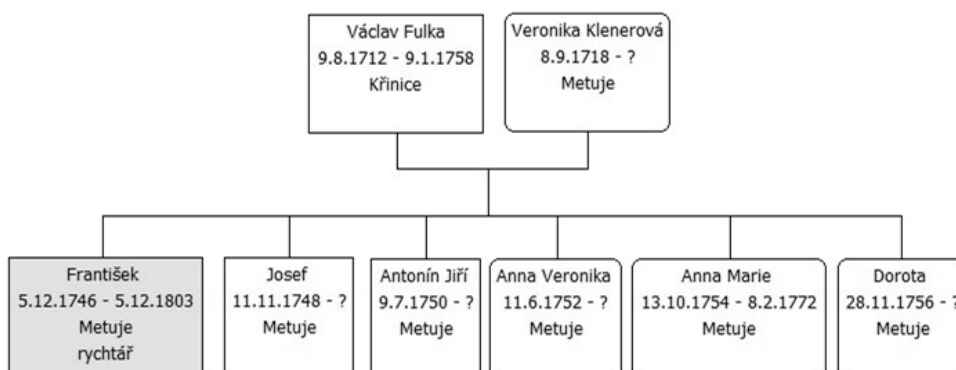
¹⁷⁸ LUTONSKÝ, Boleslav; MELICHAR Rudolf: *Základy genealogie: soubor přednášek pro laické genealogy, 1. díl*. Praha 1999, s. 137.

¹⁷⁹ Svatby v úterý vycházejí z Bible, kde je zmiňovaná svatba v Káně Galilejské, konaná třetího dne (dle biblické tradice se jedná právě o úterý).

¹⁸⁰ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1710 – 1730, sign. 130-3.

¹⁸¹ PEŠÁK, V.: *Berní rula. 12, kraj hradecký sv. 1.*, s. 137.

¹⁸² SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1731 – 1754, sign. 130-4, matrika NO farnost 1755 – 1784, sign. 130-5.

Obrázek 3 Rozrod Václava Fulky a Veroniky Klenerové 2. část

Dne 29 srpna 1739 kupují Václav s Veronikou chalupu od svého otce Michala mezi gruntem krtičkovským a košťálovským za částku 690 kop m. Michal musel grunt prodat z důvodu zadluženosti. Dlužil cekem 300 kop m. z toho nejvíce prodejcům zrní a potravin 85 kop m. 50 kr., polické vrchnosti na dani 42 kop m. 60 kr., Martinu Lamkovi 40 kop m., rychtáři Umlaufovi v Metuji 4 kopy 20 kr., dceři Regině 8 kop 40 kr., plat čeledi 16 kop a 20 kr., atd. Po vyplacení pohledávek měl Václav složit každý rok o obecním soudu částku 15 kop m. V prvních letech splácel vyšší částky, v roce 1747 se částka ustálila na daných 15 kopách m. Václav zemřel 9. ledna 1758, poté splácela jeho manželka Veronika, která v roce 1771 prodává usedlost synu Františkovi.¹⁸³

Václavova matka Marie zemřela 5. prosince 1743. Michael, Václavův otec umírá ve stejné době jako Václav, 25. ledna 1758.¹⁸⁴ Příčiny úmrtí se v matričních zápisech objevují až s reformami Marie Terezie a Josefa II. koncem 18. století, proto můžeme pouze odhadovat, zdali se jednalo o náhodu nebo třeba důsledek slezských válek. Ty se opakovaně dotýkaly zdejšího území a místních lidí. Poprvé zaujala tzv. malá pruská armáda ležení na rovině mezi Metují a Žďárem v roce 1745. V prosinci byl Drážďanskou smlouvou uzavřen mír, ale válka na celém Policku a Broumovsku nechala následky v podobě velké bídy a nedostatku potravy.¹⁸⁵ Mír netrval dlouho, v roce 1756 vypukla tzv. sedmiletá válka, která Metuji zasáhla ještě více. Dne 16. července drancovali pruští vojáci vesnici a sedláku Krtičkovi ukradli koně.¹⁸⁶

¹⁸³ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 78^f.

¹⁸⁴ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika Z farnost 1735 – 1764, sign. 130-38.

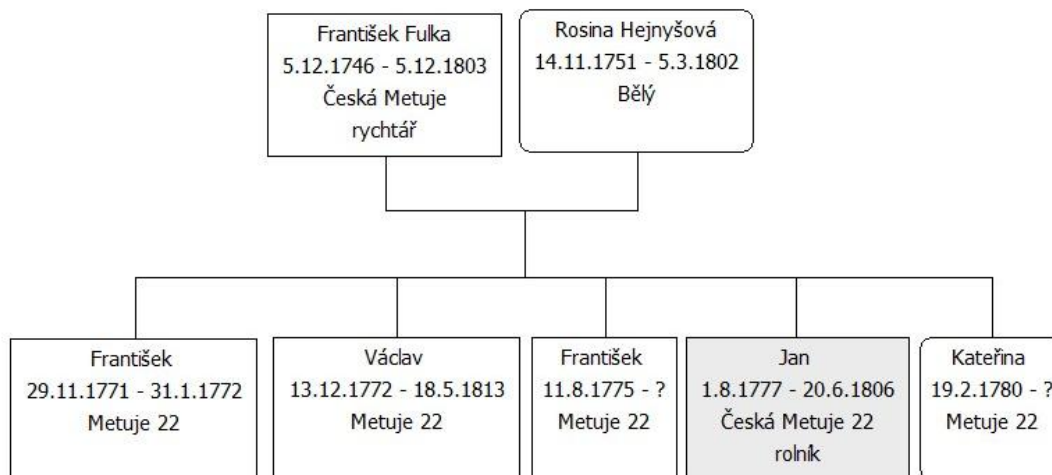
¹⁸⁵ BRANDEJS, S.: *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, s. 42-43.

¹⁸⁶ PICHL, M: *Police nad Metují v datech*, s. 75.

Dědické právo prošlo během století dlouhým vývojem. Přibližně do 80. let 18. století dědili grunt nejmladší synové, postupně se v závislosti na lokálních zvyklostech majetek přenechával synovi nejstaršímu. Pokud neměl hospodář syna, majetek připadl provdané dceři.¹⁸⁷ Pokud však po zemřelém zůstaly jen nezletilé děti, do jejich dospělosti majetek spravovali poručníci. Ke sjednocení došlo až roku 1811, kdy byl vydán občanský zákoník.

Výše uvedený syn František je zároveň pokračovatel sledované větve. Při křtu 5. prosince 1746¹⁸⁸ mu za kmotra byli Jan Rejchrt z Metuje a Kateřina Hornychová z Bukavice. V necelých 24 letech se oženil s Rosinou (*14. listopadu 1751¹⁸⁹), dcerou Václava Hejnyše z Bělého. Sňatek proběhl 27. listopadu 1770¹⁹⁰ v polickém farním kostele. Oddávajícím byl kaplan Martin Pešenský a za svědky šli Matyáš Winter z Ledhuj, Václav Košťál a Ludmila Lamková z Metuje.

František s Rosinou měli celkem deset dětí Františka (*29. listopadu 1771 - 31. ledna 1771), Václava (*13. prosince 1772), Františka (*11. 8. 1775), Jana (*1. srpna 1777), Kateřinu (*19. února 1780), Ludmilu (*26. března 1782), Rosinu (*2. prosince 1783), Veroniku (*15. září 1787), Františka (*29. června 1790) a Marii (*15. září 1793). Všechny děti se narodily v Metuji č. p. 22.¹⁹¹ Viz obrázky 4, 5:

Obrázek 4 Rozrod Františka Fulky a Rosiny Hejnyšové 1. část

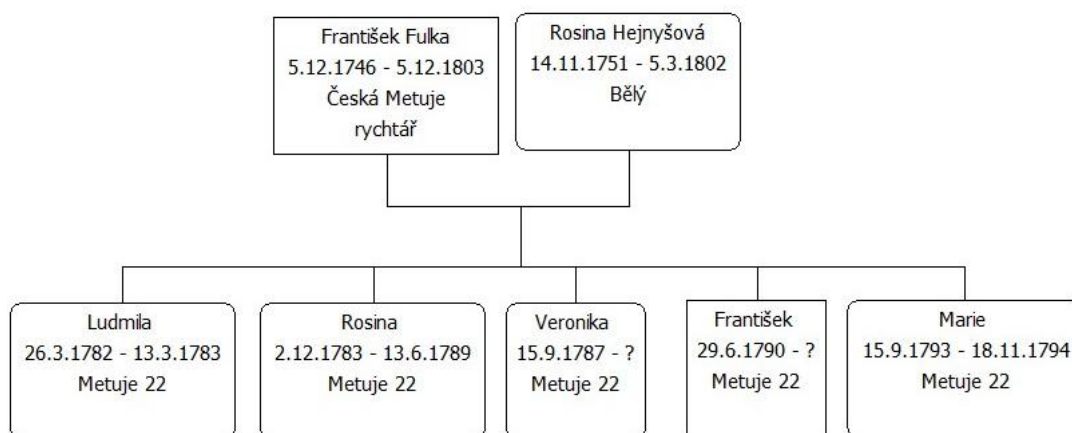
¹⁸⁷ VELKOVÁ, A.: *Krutá vrchnost, ubozí poddani?*, s. 151.

¹⁸⁸ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1731 - 1754, sign. 130-4.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1755 - 1784, sign. 130-5.

¹⁹¹ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1755 - 1784, sign. 130-5, matrika NOZ Česká Metuje 1785 - 1834, sign. 130-19.

Obrázek 5 Rozrod Františka Fulky a Rosiny Hejnyšové 2. část

Po dovršení dospělosti a uzavření sňatku se stal František plnohodnotným dědicem a mohl koupit od matky Veroniky grunt. K uzavření kupní smlouvy došlo dne 20. června 1771¹⁹², tedy více než třináct let od otcovy smrti. Celková částka byla 50 kop m., závdavkem¹⁹³ musel František zaplatit 250 kop m. Z těchto peněz byly uhrazeny tyto dluhy¹⁹⁴:

Příjemce částky	částka
vrchnosti kapitálu ¹⁹⁵	52 kop 20 kr.
úrok z nich za půl roku	1 kopa 4 kr.
záduší polickému kapitálu ¹⁹⁶	25 kop 50 kr.
milé vrchnosti za obilí	12 kop 35 kr.
Františkovi Fulkovi, kupujícímu	28 kop 56 kr.
Janovi Fulkovi	15 kop 30 kr.
Antonínovi Fulkovi, synu	6 kopy 57 kr.
Josefovi Fulkovi, synu	11 kop 20 kr.
Václavovi Fulkovi, synu	3 kopy 30 kr.
Anně, dceři Fulkové	2 kopy 12 kr.

Tab. 12 Seznam dluhů Václava Fulky

Z tabulky vyplývá, že nejvíce dlužil polické vrchnosti a faráři, celkem 92 kop m. 59 kr. Z částky 132 kop m. 65 kr. musel kupující vyplatit díl sobě a sourozencům.

¹⁹² SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 143^f.

¹⁹³ Závdavkem se rozumí část sjednané ceny, která byla zaplacená při podpisu smlouvy.

¹⁹⁴ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 143^f.

¹⁹⁵ Poddanská částka zaplacená vrchnosti.

¹⁹⁶ Záduší je majetek nebo jmění, odkázané ve prospěch církve nebo kostela za účelem spásy duše darujícího.

Zbylých 90 kop m. 36 kr. dlužil okolním sedlákům a také lokálním prodejcům a řemeslníkům.

Zbylých 300 kop m. bude splácet po 10 kopách m. každý rok až do zaplacení. Z této částky budou vyplaceny zbývající dluhy, mj. bratrům na vyučení řemeslem 40 kop m., bratrovi Josefovi a Antonínovi na ženění po 20 kopách m., sestřám Veronice a Anně na svatbu po 35 kopách m. atd.

Statek koupil včetně všeho příslušenství, zvířat a potravin. Některé nástroje zde uvedené jsou dnes téměř neznámé (drhlen, žoubna pro obilí atp.). Součástí kupní smlouvy bylo také právní ujednání o poskytnutí výměnku matce Veronice. Obsah ujednání byl podobný předchozím majetkovým transakcím: byt v zadní světnici, zajištění stravy pro ni a její zvířata, dostatek dřeva, šest záhonů a záhon lněného semena. František zároveň musí v případě nouze živit své svobodné sourozence Josefa, Antonína, Veroniku a Annu. Sestřám také musí na svatbu poskytnout krávu, potraviny, pivo a kořalku.¹⁹⁷

Při podpisu kupní smlouvy se František také zavazuje k pravidelnému placení císařsko-královské daně ve výši: měsíčně 2 kopy 50 kr., celoročně 34 kop 3 kr., svatohavelský úrok 7 kr. a svatojiřský úrok 4 kr. V naturálních dávkách odváděl 1 věrtel 1 čtvrtnici velké míry žita, 3 strychy ovsa, 3 slepice, 3 vejce, ročně 6 sáhů dříví a 5 sáhů dříví na voze. Robotu vykonával jeden den v týdnu s potahem a jeden den pěší. Velebnému panu faráři musí na Nový rok odevzdat 1 věrtel ovsa jako koledu. Splácel poctivě, každoročně u metujského soudu skládal částku min. 10 kop. Poslední část zaplatil v r. 1796.¹⁹⁸

František byl nejen schopným hospodářem a sedlákem, ale také metujským rychtářem. Rychtář byl představitelem vesnické samosprávy a vytvářel mezičlánek mezi vrchností a vesnickým obyvatelstvem. Byl jmenován vrchností na určité období a měl na starosti správu obce. Postupně se stal rychtář především kontrolní funkcí, dohlížel na zaseté obilí, na narozený dobytek a na odvádění daní a vykonávání roboty. Společně s konšely měl pravomoc rozsuzovat drobné pře a zaštit'ovat transakce nemovitostí.¹⁹⁹ Rychtáři měli v některých případech úlevy na daních a robotě, to se však v tomto

¹⁹⁷ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 144^f-145^v.

¹⁹⁸ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 146^f.

¹⁹⁹ HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích*, s. 234.

případě nepotvrdilo. Prozatím nejstarším doloženým záznamem o působení Františka v této funkci je rok 1789. V úřadu setrval až do své smrti roku 1803, kdy na jeho místo nastoupil Václav Šolc.

Ve stejný den, kdy koupil František statek, 20. června 1771, byla na jeho bratra Antonína převedena poddružská chalupa za cenu 40 kop m. Také z této částky byly splaceny některé dluhy otce Václava. Antonín, jelikož byl poddruhem, nemusel vykonávat robotu: „*Co se dotýče stranou robot a daně, to se zanechává na uznání milostivé a dědičné vrchnosti etc.*“.²⁰⁰

Z výše uvedeného textu vyplývá, že se stále nacházíme v době nevolnictví. Majitelé nemovitostí měli ke své vrchnosti mnoho povinností. První z nich bylo placení tzv. berně neboli daně, další povinností byla roboty. Poddaní museli podle množství majetku sloužit určitý čas na vrchnostenských statcích a odvádět naturální dávky. Další omezení bylo v otázce majetku a jeho vlastnictví. Veškerý majetek ale de facto patřil vrchnosti, ta měla možnost ho za určitých okolností odejmout (např. při špatném hospodaření, zběhnutí, spáchání závažného trestného činu atp.) a vždy musela prodej nebo výměnu schválit. Blízko Metuje, v Teplicích (nad Metují) vypuklo selské povstání proti robotě. Výsledkem bylo vydání nového robotního patentu 13. srpna 1775, který upravoval poddanské povinnosti.

V letech 1770 – 1771 se započalo s číslováním domů. Toto opatření mělo zjednodušit orientaci a především evidenci jednotlivých usedlostí. Ve městech a obcích, kde byl zámek nebo sídlo vrchnosti, se začínalo s číslováním právě u těchto objektů. Ve vesnicích bylo zvykem začínat od rychty, fary nebo jiného významného stavení. Pokud obec žádnou z těchto budov neměla, číslovalo se zpravidla podle směru hodinových ručiček od cesty, vedoucí do obce. V Metuji byl uplatněn druhý postup, můžeme se tedy domnívat, že se zde rychta nenacházela. Číslem popisným 1 byla označena chalupa, stojící hned vedle silnice směrem od Police na levé straně. Poddružská chalupa na pravé straně silnice, kde žila rodina Fulkových a později Hlaváčkových, dostala č. p. 23. V obci od této doby nedošlo k přečíslování, můžeme tedy snadno rekonstruovat umístění jednotlivých domů v 18. století.

V období let 1787 – 1789 docházelo v obci k mapování poddanského majetku, aby mohla vrchnost přesněji určovat výši daní a robotních povinností. Údaje byly

---

²⁰⁰ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, fol. 147^f.

zaznamenávají do formuláře, který se nazýval urbaniální fase. Pro č. p. 22 Františka Fulky jsou zde vyhrazeny 3 strany. První popisuje umístění a rozlohu jeho polí a také popisuje vyseté obilí. František celkem vlastnil 36 jiter 1384 sáhů ($\cong$ 21,2 ha) polí, na kterých pěstoval žito a oves. Druhý list popisuje jeho louky, kterých vlastnil 9 jiter 520 sáhů ($\cong$ 5,4 ha). Poslední, třetí list popisuje velikost lesů, těch vlastnil František 6 jiter 54 sáhů ($\cong$ 3,5 ha). Celkem k jeho statku náležely pozemky o přibližné velikosti 30,1ha. Vypočítaný výnos pozemků na rok činil částku 195 zl. 22 kr., z výnosu byla určena berně ve výši 21 zl. 59 $\frac{1}{4}$ kr.²⁰¹ Ze soupisu se dozvídáme o novém vlastníkovi č. p. 23, kterým se stává Václav Fulka, Františkův starší bratr. K chalupě náleží pouze zahrada o rozloze 98 sáhů, tedy přibližně 353 m², ze které se platila berně ve výši 0,5 kr. Tato informace podporuje fakt, že se stále jedná o poddružskou chalupu, náležející k č. p. 22.

František s ženou Rosinou hospodařili na statku do r. 1800, kdy byla 6. října polovina statku převedena na nejstaršího žijícího syna Václava (*1772). Ten se oženil s Kateřinou, dceru Jana Zemánka z Metuje č. p. 4, se kterou měl pět dětí. Václav a jeho syn Augustin (*5. října 1798) budou dalšími metujskými rychtáři. Augustinův vnuk Augustin (*16. srpna 1872) bude také metujský rychtář a zastupitel a jeho syn Augustin (*13. května 1900) bude později předsedou MŠR. Rychtářský úřad neměli v rodinné držbě, mezi nimi byli v této funkci také Josef Lamka a Václav Knoll.

Při prodeji je uvedena poloha statku „*podle strany hořejší Jana Vajsara statku jeho, strany dolejší Jana Fulky, půlního statku*“.²⁰² Polovinu statku zakoupil společně s pozemky 18 jiter 275 čtverečných sáhů polí ($\cong$ 10,6 ha), 3 jitra 1495 čtverečných sáhů zahrad a luk ($\cong$ 2,3 ha) a 3 jitra 27 čtverečných sáhů ($\cong$ 1,7 ha) lesa. Celkem se jednalo přibližně o 14,6 ha. Jedná se o polovinu původních pozemků z let 1787 – 1789. Statek společně s pozemky odkoupil od rodičů za sumu 800 zl. rýnských, zaplacených v hotovosti. Celá tato částka padla na pokrytí dluhů. Dále je kupující povinen platit: 2 zlaté svatohavelského úroku, 3 zlaté 50 kr. svatohavelského úroku, z přádla 21 zl., z honby 9 zl. Musí také vykonávat robotu 32 a půl dne se dvěma koňmi a 42 a půl dne pěší roboty se statnou osobou.

²⁰¹ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Daňová fase Česká Metuje 1787 – 1789, kt. 29, inv. č. 598, nefoliováno.

²⁰² SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, kn. č. 221, inv. č. 221. fol. 239^f.

Rodiče František s Rosinou si vyměnili vrchní světnici. Povinnosti hospodáře vůči výměnkářům zůstávají stále stejné jako dříve. Pokud by bývalý hospodář nemohl z důvodu nemoci docházet do kostela, musí ho tam nový hospodář odvézt. Václav musí také vyplatit a do sňatku hmotně zajistit své sourozence Veroniku a Františka. O bratru Janovi zde není zmínka, protože již dostal „půlní“ statek – bývalou poddružskou chalupu, nyní pod č. p. 23 a ostatní sestry již byly patrně v této době vdané.

Otec František zemřel 5. prosince 1803 na své šedesáté narozeniny. Příčinou úmrtí byly souchotiny, dnes známé jako tuberkulóza. Matka Rosina zemřela náhle 5. března 1802 ve věku padesáti let.²⁰³ Oba byli pohřbeni na polickém hřbitově.

Pro sledovanou větev je důležitý jejich syn Jan Fulka. Jak již bylo výše zmíněno, před rokem 1800 kupuje, nebo dědí²⁰⁴ poddružskou chalupu č. p. 23 na pozemku statku č. p. 22. Po trojích ohláškách se 24. listopadu 1800²⁰⁵ oženil s Dorotou (*25. září 1780²⁰⁶), dcerou Jana Klesáčka, kováře ze Žďáru č. p. 16. Za svědky jim šel rychtář²⁰⁷ Antonín Kolert a Janův strýc, kantor Jan Fulka.

Svědkové svatby určovali podobně jako kmotrové narozených dětí určité postavení rodiny ve společnosti. Rychtáři společně s měšťany a mlynáři patřili ve vesnickém prostředí k nejvyšším společenským vrstvám. Jelikož byl Janův otec metujským rychtářem, toto postavení ve společenské hierarchii je opodstatněné.

Jan měl s manželkou pouze tři děti - Dorotu (*25. května 1802), Serafína (*18. června 1804 – 27. června 1804) a Barboru (*30. června 1805).²⁰⁸ Viz obrázek 6:

---

²⁰³ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NOZ Česká metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

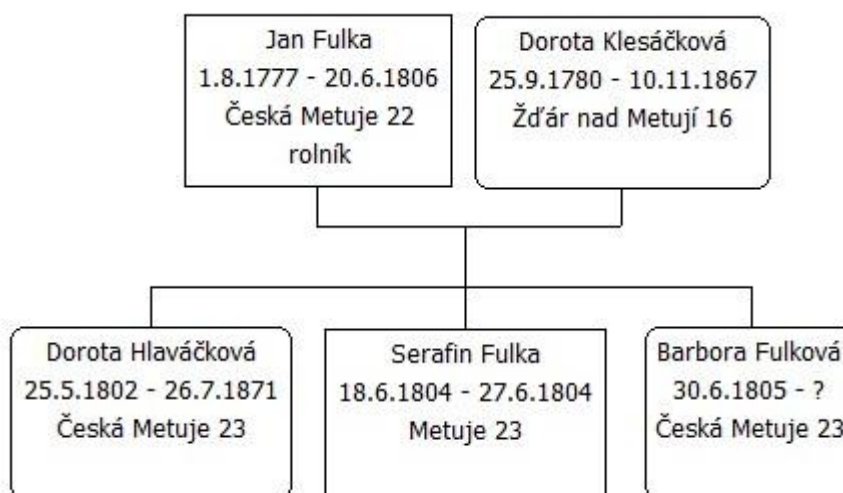
²⁰⁴ Poslední zápis o transakci s č. p. 23 před rokem 1800 je koupě Antonína Fulky v r. 1771. V r. 1787 je jako majitel uváděn Václav Fulka.

²⁰⁵ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NOZ Česká metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

²⁰⁶ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NO farnost 1755 - 1784, sign. 130-5.

²⁰⁷ Antonín Kollert byl rychtářem v sousedním Žďáru nad Metují v letech 1799 – 1804.

²⁰⁸ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NOZ Česká metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

Obrázek 6 Rozrod Jana Fulky a Doroty Klesáčkové

Syn Serafin umírá po devíti dnech na psotník. Tato nemoc se vyskytovala především u novorozenců a bývala příčinou téměř všech dětských úmrtí. Po dvou letech potkává rodinu další rána, 20. června 1806 umírá Jan na hlavnici.²⁰⁹ Hlavnice (hlavnička) bylo staročeské označení nejnebezpečnější formy tyfu – „*typhus abdominalis*“ neboli břišní tyfus.²¹⁰ Výskyt této epidemie můžeme sledovat v metujské úmrtní matrice od února do konce srpna 1806.²¹¹ Kromě Jana zemřelo na tuto nemoc dalších sedm lidí. Rychlému šíření epidemie pomohl předcházející hladomor, na který v Metuji zemřelo pět lidí, a také zhoršené hygienické podmínky. „*Byla taková nouze a hlad, že když jel pekař z Dědového do Police na trh chleba vezl, lidé ho na cestě obstoupili a chleba mu rozebrali. Hladem mořeni lidé chodili na lebedu, šťovík a jetelové placičky požívali, po mlýnicích smetený prach draze kupovali a pokrmy si z toho strojili*“.²¹²

Po jeho úmrtí se jeho manželka se dvěma dcerami ocitla v nelehké situaci. Jelikož obě její dcery byly nezletilé, byl jim soudem učen poručník, který měl v budoucnu hájit jejich zájmy. Soud určil poručníka Františka Drabače ze Žďáru. Dorota to jako mladá vdova na vesnické usedlosti neměla lehké, sama se musela starat nejen o domácnost, ale také o celé hospodářství. Z tohoto důvodu jí vrchnost povolila znovu se vdát „...*Poněvadž ovdovělá Dorota Fulková bez hospodáře hospodařiti nemůže a za potřeby jest by dále skerze muže děti dobře vychovati a dluhy vyplatiti*

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ POHANKA, Henry: *Po stopách vlastních předků*. Litvínov 2009, s. 234.

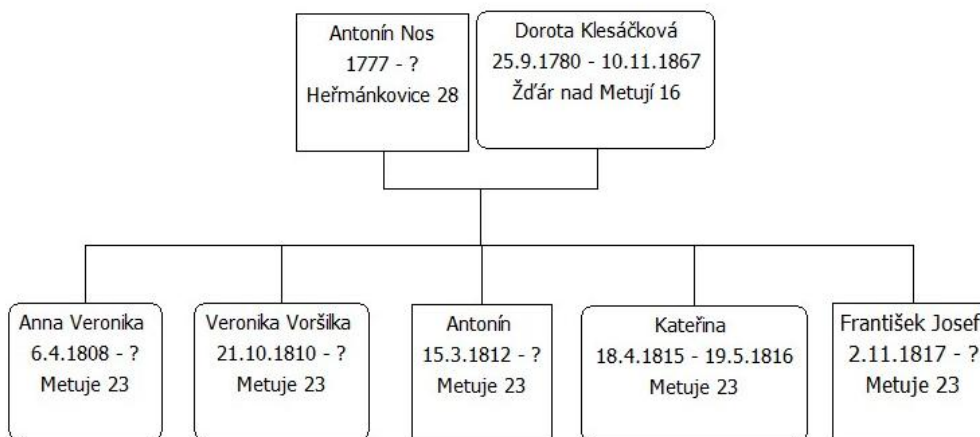
²¹¹ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NOZ Česká metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

²¹² BRANDEJS, S.: *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, s. 47.

mohla, povolilo se jí za Antonína Nosu z Hermsdorfu z panství Braunauského vdáti...“²¹³ Sňatek s uvedeným Antonínem Nosem z Heřmánkovic proběhl 22. května 1807. Jak bylo dříve běžným zvykem, před sňatkem byla sepsaná manželská smlouva, která určovala budoucí práva a povinnosti manželů.

Smlouva byla sepsaná dne 1. května a obsahovala celkem třináct částí. Definovala především finanční záležitosti: Antonín s sebou přinesl 400 korun, které měly pomoci zaplatit dluhy po Janu Fulkovi ve výši 887 zl. Také se zavázal, že se o Dorotiny dcery bude starat jako o vlastní a v případě matčiny smrti je vychová. Zároveň se uvolil platit každoročně částku 30 korun do sirotčí kasy pro Dorotu a Barboru. Smlouva také ukládá, že se noví majitelé usedlosti nesmějí zadlužovat a musejí „zvelebovat“ hospodářství. Sňatek byl uzavřen po trojích ohláškách dne 22. května 1807 ve farním kostele v Polici za účasti svědků Františka Drapače, sedláka, a Leopolda Vacka, kostelníka.

Po necelém roce od svatby, dne 6. dubna 1808 se jim narodila dcera Anna, dále Veronika (*21. října 1810), Antonín (*15. března 1812), Kateřina (*18. dubna 1815 - 9. května 1816) a František (*21. listopadu 1817).²¹⁴ Viz obrázek 7:

Obrázek 7 Rozrod Anonína Nosa a Doroty Klesáčkové

Dne 23. června 1817 kupuje Antonín Nos chalupu č. p. 19 od Anny, vdovy po Františku Ticháčkoví. Cena včetně příslušenství byla 570 zl. zaplacených při podpisu smlouvy v hotovosti. Antonín se při podpisu zavazuje k plnění všech povinností vůči vrchnosti, především placení svatojiřské berně 1 zlatý a 1 ½ kr., svatohavelské berně

²¹³ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, fol. 259^f.

²¹⁴ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad metují, matrika NOZ Česká metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

v té samé výši a daň z přádlu ve výši 6 zl. ročně. Dále je povinen vykonávat ruční robotu třináct dní v roce a odvést letník²¹⁵ panu faráři v podobě 3 zl. a koledu pro učitele k novému roku ve výši 3 zlaté.²¹⁶

Antonín chalupu nevlastní dlouho, 24. února 1821 ji prodává Františku Šolcovi za částku 930 zl. První část 600 zl. měl F. Šolc zaplatit v hotovosti, zbylých 330 zl. musel uhradit do konce června.²¹⁷ Robotní povinnosti kupujícímu zůstaly stejné. Zajímavé je, že do začátku roku 1830 byla tato nemovitost ještě třikrát prodaná a to pokaždé za výrazně větší částku peněz.

Nejstarší dcera Dorota se v r. 1820 vdala za Jana Hlaváčka z Bystrého u Stárkova. Jejich sňatkem vznikla v Metuji nová významná rodina.

---

²¹⁵ Letník byl původně sýr dávaný faráři o letnicích, později byl nahrazen peněžitou dávkou.

²¹⁶ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, fol. 36^r-37^v.

²¹⁷ Tamtéž.

3.2 Rodina Hlaváčkových do r. 1820

3.2.1 Původ příjmení Hlaváček

Původ příjmení Hlaváček bylo patrně odvozeno od hlavy. První nositel tohoto jména měl buď nápadnou hlavu, nebo se mohlo jednat o tvrdohlavého člověka. V některých oblastech dostávali lidé příjmení podle domovních znamení, mezi které mohla patřit také hlava.²¹⁸ Toto příjmení je v České republice četné, v současnosti zde žije 3472 mužů a 3700 žen s tímto příjmením.²¹⁹ Varianty zápisu se lišily v závislosti na lokalitě a době, ale nejčastěji se v pramenech nachází ve tvaru Hlawatschke, Hlawatzke, Hlawaczke a Hlaváček ale také Lawatschke a Lawatzke.

3.2.2 Genealogie Hlaváčkových

Doposud nejstarším doloženým předkem v této linii je Jan Josef Hlaváček, který se narodil kolem r. 1725 v Bystrém (Wüstrei) u Stárkova. Tato obec je od České Metuje vzdálena přibližně 7,5 km. Místní lidé prožívali veškeré církevní obřady v kostele sv. Josefa ve Stárkově.

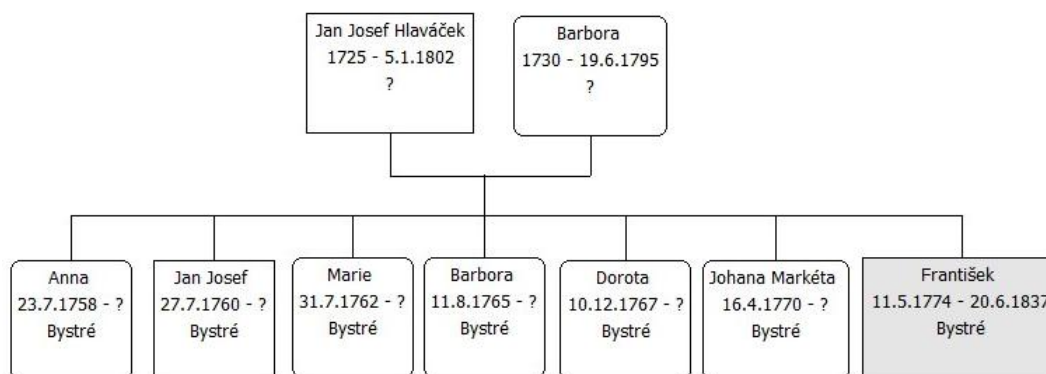
Jan Josef se před r. 1758 oženil s Barborou. Vzhledem k četnosti příjmení v této lokalitě a také kvůli stručnosti záznamů v této době se sňatek prozatím nepodařilo dohledat. Janu Josefovi a Barboře se narodilo sedm dětí: Anna (*23. července 1758), Jan Josef (*27. července 1760), Marie (*31. července 1762), Barbora (*11. srpna 1765), Dorota (*10. prosince 1767), Johana Markéta (*16. dubna 1770), František (*11. května 1774). Všechny děti se narodily v Bystrém, pravděpodobně v budoucím č. p. 41.²²⁰ Viz obrázek 8:

---

²¹⁸ MOLDANOVÁ, Dobrava: *Naše příjmení*. Praha 2004, s. 64.

²¹⁹ *Kde Jsme* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.kdejsme.cz/>

²²⁰ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Stárkov, matrika NOZ farnost 1753 – 1775, sign. 153-3, matrika NOZ farnost 1776 – 1784, sign. 153-4.

Obrázek 8 Rozrod Jana Josefa Hlaváčka (*1725) a Barbory

Dne 17. června 1771 kupuje Jan Josef s manželkou grunt od otce Jiřího se vším příslušenstvím za částku 454 kop 48 kr.²²¹ Z této sumy musel vyplatit sourozence, ale také některé dluhy po rodičích. Stejně jako v ostatních kupních smlouvách, i zde najdeme zápis o právu rodičů na výměnek. Ti měli nárok na byt, stravu a ošacení do konce jejich života. Jan Josef splácel pravidelně, poslední částku doplatil 21. února 1780.²²²

Nejmladší syn František se oženil 30. března 1797²²³ s Ludmilou, dcerou Antonína Štencla z Libné. Sňatek proběhl v kostele Nejsvětější Trojice ve Zdoňově, oddal je farář Jan Ůpet za přítomnosti svědků Antonína Jüptnera, rychtáře z Libné a Josefa Pavla, rychtáře z Českých Verněřovic. Manželé 10. února 1799 kupují usedlost č. p. 41 od Františkova otce Jana Josefa. Celková suma je 800 zl., ze kterých budou vyplaceni Františkovi sourozenci a zaplacen poplatek vrchnosti. Noví majitelé přiznávají Janu Josefovi a jeho ženě Barboře právo výměnku, který je v podobném rozsahu jako výměnky předcházející. Částku 800 zl. František doplatil již v r. 1802.

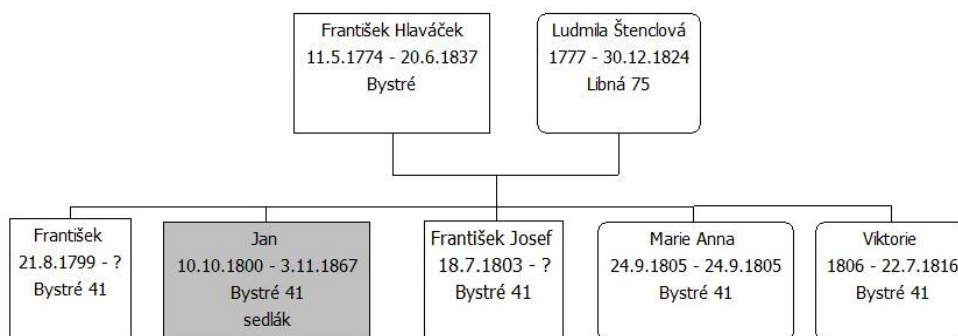
František a Ludmila měli jedenáct dětí: Františka (*21. srpna 1799), Jana (*10. října 1800), Františka (*18. července 1803), Marii (*24. září 1805), Viktorii (*1806), Antonína (*3. července 1808), mrtvě narozeného chlapce (*4. března 1809), Augustina (*15. července 1811), Marianu (*10. října 1813), Ignáce (*5. května 1816) a Karla (*17. února 1819).²²⁴ Z těchto dětí se jich dospělosti dožilo pouze pět. Viz obrázek 9, 10:

²²¹ SOA Zámorsk, Velkostatek Stárkov, Pozemková kniha Bystré 1691 – 1829, kn. č. 232, inv. č. 232, fol. 203^v.

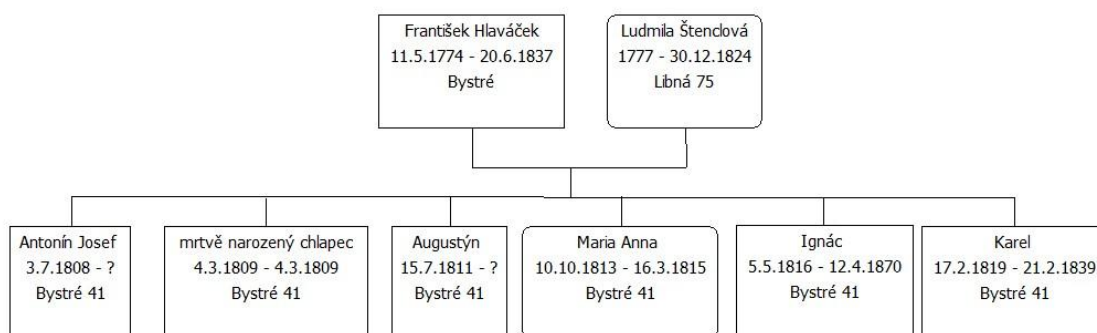
²²² Tamtéž, fol. 206^f.

²²³ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Zdoňov, matrika OZ Libná 1785 – 1920, sign. 182-7309.

²²⁴ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Stárkov, matrika NOZ Bystré 1785 – 1824, sign. 153-7.

Obrázek 9 Vývod Františka Hlaváčka (*1774) a Ludmily Štenclové 1. část

Obrázek 10 Vývod Františka Hlaváčka (*1774) a Ludmily Štenclové 2. část

Františkova matka Barbora umírá 19. června 1795 na „kašel“, její manžel Jan Josef zemřel 5. ledna 1802 stářím.²²⁵ František zemřel 20. června 1837 ve věku 66 let na „Stickfluß“.²²⁶ Tímto názvem byly označeny všechny příčiny úmrtí související s tělními tekutinami, nejčastěji při revmatu nebo dně.²²⁷ Jeho žena Ludmila zemřela 30. prosince 1824 na zápal plic.²²⁸

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Stárek, matrika NOZ Bystré 1825 – 1855, sign. 153-8.

²²⁷ *Nemoc Stickfluß* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://wiki-de.genealogy.net/Flu%C3%9F>.

²²⁸ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Stárek, matrika NOZ Bystré 1785 – 1824, sign. 153-7.

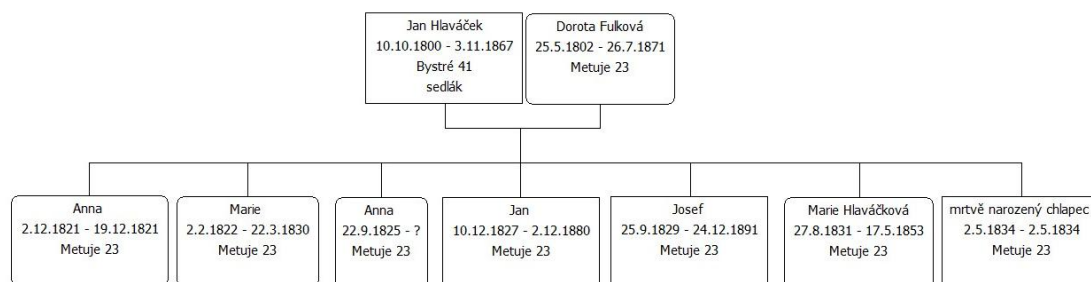

3.3 Rodina Hlaváčkových v letech 1820 - 1945

Sňatkem Jana Hlaváčka s Dorotou Fulkovou z Metuje vzniká nová větev, ze které vzejdou úspěšní sedláci a statkáři. Svatební obřad proběhl 8. února 1820 ve farním kostele v Polici nad Metují.²²⁹ Oddávajícím byl kaplan Vojtěch Dejmal a svědky Augustin Fulka, mládenec a Václav Šroll, tkadlec.

Ještě před uzavřením sňatku, podepsali dne 31. prosince 1819 budoucí manželé smlouvu s Dorotinou matkou Dorotou a jejím manželem Antonínem Nosem o koupi usedlosti č. p. 23. Součástí kupní smlouvy byly také pozemky, které měly celkovou výměru 24 jiter 1907 čtverečných sáhů, tedy přibližně 14,5 ha. Největší plochu zaujímaly pole (9,7 ha), poté zahrady a louky (3,1 ha) a nakonec les, který měl výměru 1,7 ha.²³⁰ Při porovnání s pozemky, patřícími Augustinovi Fulkovi v č. p. 22, se ukazuje, že jejich rozloha je stejná. S největší pravděpodobností dostal polovinu pozemků již Jan Fulka při sňatku s Dorotou v r. 1800. Celková cena byla 1 100 zl. konvenční měny, z této sumy byla vyplacena Dorotina sestra Barbora, Dorotina matka a některé další pohledávky.²³¹

Jan s Dorotou měli 13 dětí: Annu (2. prosince 1821 – 19. prosince 1821), Marii (2. února 1822 – 19. prosince 1830), Annu (*22. září 1825), Jana (*10. prosince 1827), Josefa (*25. září 1829), Marii (*27. srpna 1831), mrtvě narozeného chlapce (*2. května 1834), Františka (*23. dubna 1835), Karolinu (*31. března 1837), Dorotu (*9. května 1839), Františku (*16. července 1841), Ignáce (2. července 1843 – 5. května 1846) a Augustýna (*19. srpna 1845).²³² Viz obrázky 11, 12:

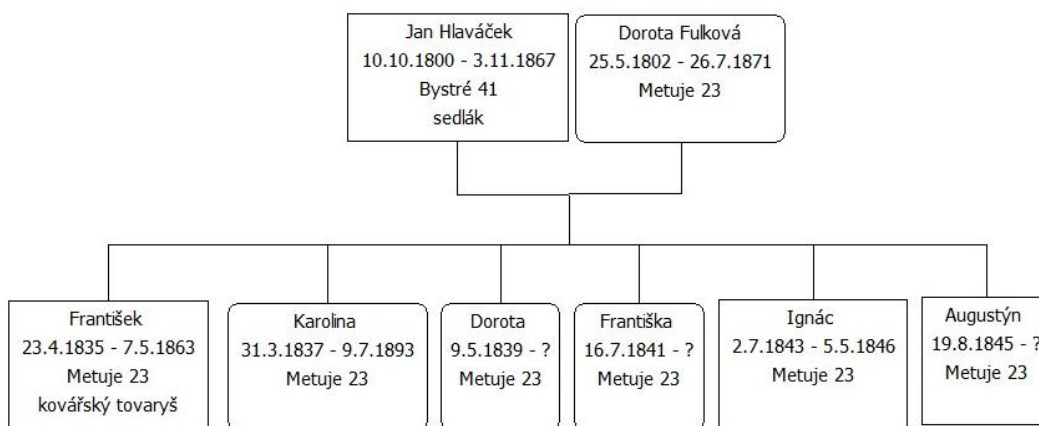
Obrázek 11 Vývod Jana Hlaváčka (*1800) a Doroty Fulkové 1. část

²²⁹ SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad Metují, matrika NOZ Česká Metuje 1785 – 1834, sign. 130-19.

²³⁰ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, fol. 262^v.

²³¹ SOA Zámorsk, Velkostatek Police nad Metují, Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, fol. 263^f.

²³² SOA Zámorsk, SMVK, FÚ Police nad Metují, matrika NOZ Česká Metuje 1785 – 1834, sign. 130-19, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340.

Obrázek 12 Vývod Jana Hlaváčka (*1800) a Doroty Fulkové 2. část

Období konce 40. let 19. století se nese ve znamení mnohých změn. Důležitý je především rok 1848, kdy byla zrušena roboty a poddanství. Lidé se mohli vykoupit z roboty a také odkoupit od vrchnosti stavení, ve kterém žili. Poprvé v historii se mohli stát skutečnými vlastníky půdy a nemovitostí. Roboty byla zrušena císařským patentem ze dne 28. března a poddanství patentem o zrušení poddanství ze dne 7. září.²³³ Jakou částku za vykoupení z roboty a za koupi usedlosti musel zaplatit Jan Hlaváček, bohužel není známo. S jistotou však můžeme říci, že díky této změně začalo jeho hospodářství ještě více prosperovat.

Dne 1. listopadu 1867 prodali Jan a Dorota statek s veškerým příslušenstvím a pozemky nejstaršímu synovi Janovi (*1827). Cena byla 4000 zl. rakouského čísla, ze které měl dostat bratr Augustin 1500 zl. r. č. s 5 % úrokem a rodiče měli dostat 2000 zl. r. č. bez úroku. Zbýlých 500 zl. r. č. bylo využito na zaplacení pohledávek. V části smlouvy, týkající se výměnky, byla definovaná povinnost Jana vůči rodičům zajistit jim samostatnou světnici, potraviny, dřevo a opečovávání jejich krávy. Zároveň se musel do dospělosti postarat o bratry Augustina a Josefa a sestru Dorotu. Bratrovi Augustinovi musí věnovat ještě dvě krávy dle jeho vlastního výběru.

Smlouva byla patrně sepsaná z důvodu špatného zdravotního stavu otce Jana, který tři dny po jejím uzavření, 3. listopadu 1867, umírá na cirhózu jater.²³⁴ Dědictví vyřizoval c. k. okresní soud v Polici nad Metují, kterému dědicové museli zaplatit poplatek ve výši 6 zl. r. č. 25 kr.²³⁵

²³³ URBAN, Otto: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha 1982, s. 55-56.

²³⁴ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835 – 1949.

²³⁵ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Platební příkaz, 16. července 1867.

Jeho žena Dorota ho přežila o necelé čtyři roky, 26. července 1871 zemřela na mozkovou příhodu.²³⁶ V rodinném archivu se dochovala velmi cenná odevzdací listina po zemřelé Dorotě.²³⁷ Jelikož zemřela náhle, neexistovala žádná její poslední vůle. Dědictví musel rozdělit okresní soud v Polici a to těmto dětem²³⁸:

1. Jan Hlaváček z č. p. 23 v Metuji, 43 roků stár
2. Josef Hlaváček z č. p. 12 v Metuji, 42 roků stár
3. Augustin Hlaváček z č. p. 99 v Olešnici, 29 roků stár
4. Anna Hlaváčková, provdaná Vítková z č. p. 1 v Radešově, 45 roků stará
5. Karolína Hlaváčková, provdaná Krtičková z Metuje, 31 roků stará
6. Dorota Hlaváčková, 31 roků stará
7. Františka Hlaváčková, provdaná Vintrová ve Vlásence, 30 roků stará

Dědictví se skládalo z částky 828 zl. r. č. 57 kr. a z pohledávek, které zemřelá měla u svých dětí a Josefa Branze:

Františka Vintrová ve Vlásence dluh 100 zl. r. č.

Josef Branze dluh 10 zl. r. č.

Josef Hlaváček dluh 6 zl. r. č. 40 kr.

Augustin Hlaváček dluh 5 zl. r. č.

Celkové pohledávky činily 121 zl. r. č. 40 kr. Společně s penězi po Dorotě byla celková částka dědictví 949 zl. 97 kr. Část z této sumy připadla Janu Hlaváčkovi za vyřízení pohřbu:

faráři a pohřebnímu úřadu 26 zl. r. č.

hrobařům a kostelníkům 42 zl. r. č. 70 kr.

rakev, nosičům a za hostinu 37 zl. r. č. 30 kr.

Jan Hlaváček zaplatil celkem za pohřeb 106 zl. r. č., ale soud částku špatně spočítal a uvedl pouze 105 zl. r. č. Výsledné dědictví tedy bylo 844 zl. r. č. 97 kr., na každého dědice připadlo 120 zl. r. č. 71 kr., konečné rozdělení peněz bylo následující:

Jan Hlaváček

pohřební útraty 105 zl. r. č.

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

225 zl. r. č. 71 kr.

---

²³⁶ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835 – 1949.

²³⁷ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Odevzdací listina Doroty Hlaváčkové, 25. září 1871.

²³⁸ Tamtéž.

Josef Hlaváček

pohledávka 6 zl. r. č. 40 kr.

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

114 zl. r. č. 31 kr.

Augustin Hlaváček

pohledávka 5 zl. r. č.

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

115 zl. r. č. 71 kr.

Františka Vintrová

pohledávka 100 zl. r. č.

pohledávka Josefa Branze 10 zl. r. č.

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

10 zl. r. č. 71 kr.

Anna Vítková

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

120 zl. r. č. 71 kr.

Karolína Krtičková

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

120 zl. r. č. 71 kr.

Dorota Fulková

dědický podíl 120 zl. r. č. 71 kr.

120 zl. r. č. 71 kr.

O osudu Janových sourozenců se podařilo zjistit více informací, než v předcházejících generacích. Janova sestra Anna (*1825) se vdala 17. listopadu 1846²³⁹ za Josefa Vítku z Radešova, se kterým měla jedenáct dětí.

Janův bratr Josef (*1829) se 15. června 1868²⁴⁰ oženil s Marií Vajsarovou (*1933). Ta měla za svobodna dceru Marii (*29. ledna 1866)²⁴¹, kterou Josef přiznal za vlastní. Marie po legitimaci převzala jeho příjmení. Josef zemřel na Štědrý den 1891

---

²³⁹ Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340.

v Metuji č. p. 6²⁴², kde bydlela jeho sestra Karolina, sešlostí věkem. Zajímavé je, že v matrice zemřelých je označen jako žebrák. Dva roky po jeho úmrtí, 9. ledna 1894 se jeho dceři Marii narodila dvojčata František a Robert, František zemřel ještě v den narození a jeho bratr Robert dva dny poté na „vrozenou slabost“.²⁴³

Janova sestra Marie (*1831) se nevdala, 17. března 1853 se jí narodil syn Josef.²⁴⁴ Marie zemřela následkem těžkého porodu 17. května 1853 a její syn 5. června téhož roku na psotník.²⁴⁵

Bratr František (*1835) se vyučil kovářskému řemeslu, zemřel však ve 31 letech, 7. května 1863, na zápal plic.²⁴⁶

Sestra Karolina (*1837) porodila 23. dubna 1859 nemanželská dvojčata, chlapce Ignáce a Josefa. Obě děti zemřely do několika dní na psotník. O rok později, 11. listopadu 1860 se Karolině opět narodila dvojčata Anna a František.²⁴⁷ Chlapec zemřel dva týdny po porodu na psotník.²⁴⁸ Dne 5. srpna 1862 se Karolina provdala za Ignáce Krtičku z Metuje.²⁴⁹ Společně se jim v č. p. 6 narodilo dvanáct dětí. Karolina zemřela 9. července 1893 na zánět pohrudnice. Její manžel Ignác se znovu oženil s vodovou Františkou Michlovou. Zemřel 11. března 1912 sešlostí věkem.²⁵⁰

Sestra Dorota (*1839) je v závěti jmenovaná jako Fulková. Otázkou je, zdali se soudce spletl a napsal omylem rodné příjmení její matky Doroty, nebo jestli se provdala za Fulku. Záznam o svatbě, ani jejím úmrtí se nepodařil prozatím dohledat.

Sestra Františka (*1841) měla za svobodna syna Josefa (*14. listopadu 1864), 11. června 1865 se provdala za Josefa Vintra z Vlášeny.²⁵¹

Nejmladší bratr Augustin (*1845) se 14. února 1871 v Olešnici oženil s Anežkou Středovou.²⁵²

---

²⁴² Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁴³ Městský úřad Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1889– 1949, Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁴⁴ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340

²⁴⁵ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340.

²⁴⁸ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

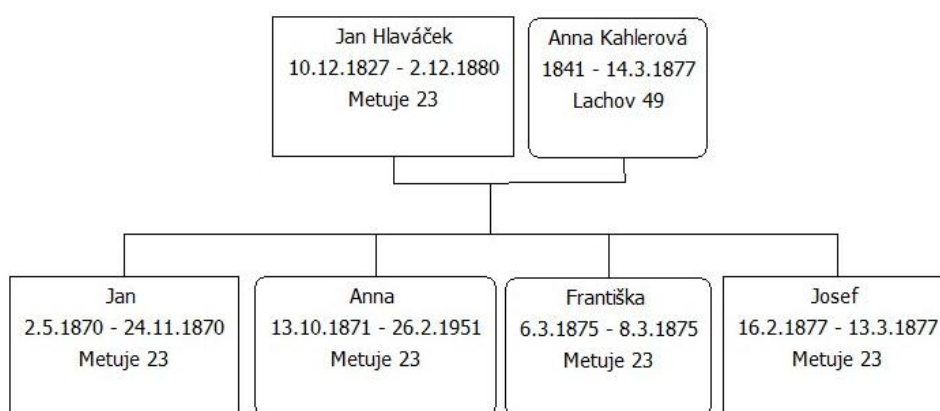
²⁴⁹ Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

²⁵⁰ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁵¹ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign 130-4340, Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

²⁵² SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Červený Kostelec, matrika O Olešnice 1843 – 1877, sign. 20-4097.

Samotný Jan, který je pokračovatelem sledované větve, se oženil až ve 40 letech. V úterý 23. června 1868 si vzal v Teplicích nad Metují Annu, dceru Konstantina Kahlera, mlynáře z Lachova.²⁵³ Oddal je farář Anton Wittich za přítomnosti svědků Josefa Fulky z Metuje a Antonína Šolce z Lachova. Dva roky po svatbě se manželům narodil syn Jan (2. května 1870), který však v listopadu téhož roku zemřel na psotník.²⁵⁴ Dále měli dceru Annu (13. října 1871), která se 20. listopadu 1890 provdala za Augustina Drechsela ze Žďáru, se kterým měla 11 dětí.²⁵⁵ Zemřela 26. února 1951 ve Žďáru. Další dcera Františka (6. března 1875) zemřela ve dvou dnech na psotník, syn Josef (*16. února 1877) zemřel na stejnou nemoc 13. března 1877. Viz obrázek č. 13:

Obrázek 13 Vývod Jana Hlaváčka (*1827) a Anny Kahlerové

V březnu 1875 se stala nepříjemná událost. Někdo si jménem Jana Hlaváčka nechal udělat výpis z pozemkové knihy, vztahující se k č. p. 23 a zažádal trutnovskou záložnu o hypotéku ve výši 2500 zl.: *“Před krátkou dobou vyzvednul sobě jistý muž, za Jana Hlaváčka z České Metuje se vydávajíc, knihovní výtah na živnost č. 23 v České Metuji z pozemkových kněh od zdejšího c. k. okresního soudu, aby se mohl vypůjčiti peníze a obrátil se s tímto knihovním výtahem na trutnovskou záložnu s tou žádostí, aby mu tatáž 2500 zl. proti dluhopisu a dobré hypotéce zapůjčila“*. Dotyčnému bylo vyhověno a výše uvedená částka mu byla poskytnuta. Několik dnů poté zjistil Jan Hlaváček, že je na jeho živnosti dluh a věc oznámil k okresnímu soudu. Zdejšímu písaři se podle rukopisu podařilo najít pachatele, kterým byl František Purmann z Vlásenky. *„Frant. Purmann poznán, zatknut a do vazby ke zdejšímu c. k. okr. soudu odveden...“*

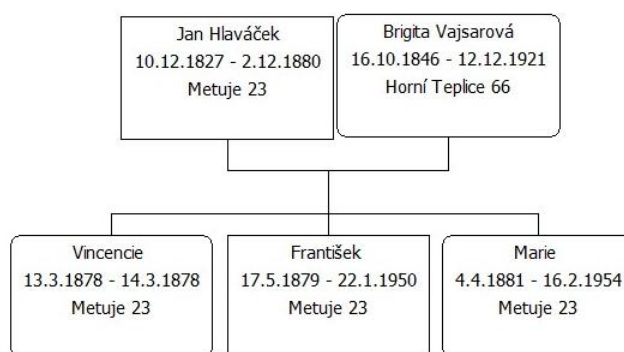
²⁵³ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Teplice nad Metují, matrika NOZ Lachov 1810 – 1872, sign. 162-15.

²⁵⁴ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340, Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁵⁵ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340, Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

dne 8. t. m. vyslána soudní komise do bytu jeho ve Vlásence, kdež však 2074 zl. nalezeno bylo. Nyní teprve se Purmann přiznal k činu svému.“²⁵⁶ Pražský deník, ve kterém vyšla zpráva o tomto incidentu, označil celou věc za čin šibalství vyššího stupně.

Janova manželka Anna zemřela 14. března 1877 na poporodní zánět.²⁵⁷ Jan se stal vdovcem a s dcerou Annou musel zajistit chod celého hospodářství. Z pragmatického důvodu se již 16. června znovu oženil. Nevěstou byla Brigita Vajsarová z Horních Teplíc. Narodila se 16. října 1846 v Horních Teplících č. p. 66 sedlákovi Janovi Vajsarovi a jeho ženě Marii, rozené Mannové.²⁵⁸ Sňatek proběhl v úterý 16. června 1877²⁵⁹ v Teplících za přítomnosti svědků Josefa Khalera, mlynáře z Lachova (Janův tchán) a Ignáce Krtičky, sedláka z Metuje (Janův švagr). Brigita s Janem měla tři děti: Vincencii (*13. března 1878), ta však zemřela den po narození na psotník, Františka (*17. května 1879) a Marii (*4. dubna 1881).²⁶⁰ Poslední dcera se narodila po smrti svého otce, Jan zemřel 2. prosince 1880 na rakovinu (!).²⁶¹ Viz obrázek 14:

Obrázek 14 Vývod Jana Hlaváčka (*1927) a Brigity Vajsarové

Brigita se ocitla ve stejné situaci, jako několik let před ní její manžel. Její postavení bylo o to horší, jelikož byla žena a sama nemohla zastat vše potřebné. Řešení bylo jen jedno – rychle se znovu vdát. Sňatek s Františkem Šrajbrem proběhl v úterý 16. ledna 1883²⁶² ve farním kostele v Polici nad Metují. František pocházel z Bystrého u Stárkova, stejně jako otec jejího prvního manžela. Anna Hlaváčková vzpomíná na vyprávění rodičů o Brigitě: „Tuze hezká ženská to prej byla - drobounká, růžový

²⁵⁶ Pražský deník, 61, 16. 3. 1875, s. 3.

²⁵⁷ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁵⁸ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Teplice nad Metují, matrika NOZ Horní Teplice 1812 – 1872, sign. 162-5.

²⁵⁹ Městský úřad Teplice nad Metují, matrika O Horní Teplice 1873 – 1949.

²⁶⁰ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340.

²⁶¹ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁶² Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

*tváře, takový tmavý vlasy... Její druhý manžel umřel ve třicátým druhým, ale moc si ho nepamatuju*²⁶³.

Společně neměli žádné děti, zasloužili se však o výrazný vzestup usedlosti č. p. 23. Jak již bylo řečeno výše, dospělosti se dožily pouze tři děti – Anna (*1871), František (*1879) a Marie (*1881). František, jako jediný syn, v budoucnosti převezme hospodářství.

Přelom 19. a 20. století pro rodinu Hlaváčkových znamená určité dovršení hospodářského vývoje, který můžeme sledovat od počátku působení Jana Fulky. V září 1895 byla na katastrální úřad podaná žádost o sloučení dvou parcel (pastviny a část cesty) za účelem vytvoření stavební parcely²⁶⁴. V r. 1901 byl místní stavební komisí schválený plán pro výstavbu statku, který měl být situovaný několik metrů za současnou chalupou. Nová budova byla dostavěna v říjnu 1901.²⁶⁵

František získal vlastnické právo k usedlosti již v r. 1881, ale do dovršení věku 24 let patřilo právo hospodaření jeho matce Brigitě. Brigita zemřela stářím 12. prosince 1921, její manžel František ze stejného důvodu 9. dubna 1932. Oba jsou pohřbeni v rodinném hrobě na hřbitově v Polici nad Metují

V úterý 13. července 1909²⁶⁶ se František oženil s Marií Ducháčovou. Marie (*25. března 1885²⁶⁷) byla dcerou Roberta Ducháče ze Žďáru a Markéty Zemánkové. Markéta patří do rodiny metujských Zemánků, kteří náleží ke zdejším původním rodinám nejstarší dohledaný předek je Matěj, narozený 3. února 1657 v Metují.²⁶⁸ Markéta však 2. března 1901²⁶⁹ v důsledku těžké nemoci zemřela a její manžel Robert se 17. května 1904 znovu oženil s Marií Drechselovou z Hlavňova. Po jejím synovi se v rodinném archivu dochovala pohlednice z války z r. 1918.

František s Marií měli pět dětí: Marii (*7. května 1910), Emílii (*13. února 1913), Hedviku (*20. srpna 1914), Františka (*12. června 1920) a Annu

---

²⁶³ Archiv autorky, Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 1. prosince 2013, zvukový záznam.

²⁶⁴ Katastrální úřad pro Královéhradecký kraj, Pozemková kniha katastrální České Metuje 1847 - 1950, s. 442.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Městský úřad Police nad Metují, matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

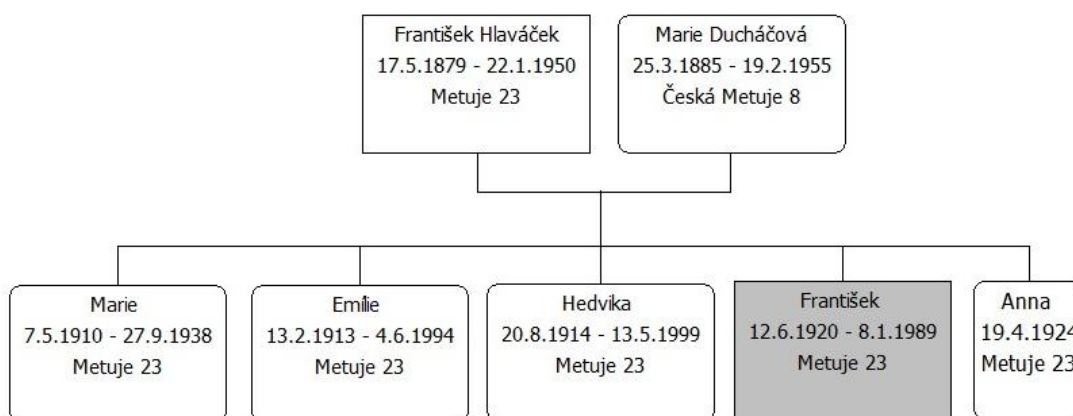
²⁶⁷ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Rodné, oddací a úmrtí listy.

²⁶⁸ SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Police nad Metují, matrika NOZ 1640 – 1664, sign. 130-1.

²⁶⁹ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

(*19. dubna 1924).²⁷⁰ Poprvé v historii rodiny se všechny narozené děti dožily dospělosti. Viz obrázek 15:

Obrázek 15 Vývod Františka Hlaváčka (*1879) a Marie Ducháčové

Všechny děti navštěvovaly školu v Metuji, 2. stupeň pak v německé Vlásence. Díky tomu se naučily dobře německy, ale také psát německou novogotickou kurzivou (kurentem). Především nejstarší Marie byla pro tuto schopnost vyhledávána lidmi z celé vesnice.²⁷¹ Po škole děti pomáhaly rodičům s hospodářstvím a v kuchyni. O tom, jak vypadal jejich dům a běžný den, se můžeme dočíst ve slohové práci Anny Hlaváčkové: „*Bydlíme ve vlastním domě. Když ráno jde maminka krmit drůbež, nechá jej otevřený. Dům zavíráme v deset hodin... Svítíme v kuchyni, ve světnici, v chlévě a jinde na chodbě. Světlo zhasínáme večer, když jdeme spát. Do sklepa ukládáme zeleninu, brambory, řepu a vše má své odkázané místo. Na půdě máme seno a v komůrce máme šaty, které nenosíme. V zahradách pěstujeme mnoho květin, angrešt, zeleninu a jiné.*“²⁷² Kromě samotného stavení patřila k hospodářství ještě stodola a kůlna, kde bylo uschovávané obilí, seno a zemědělské stroje. Stodola shořela zásahem blesku v 50. letech 20. století a nebyla obnovena.²⁷³

Otec František byl milovníkem koní, společně s dcerou Hedvikou se jim věnoval každou volnou chvíli. Když se chtěla dcera Hedvika vdát, tatínek jí to nechtěl dovolit ze strachu, že by se sám nedokázal o koně postarat. O to větší ránou pro něho bylo začleňování do družstva a odebrání koní na počátku 50. let.

²⁷⁰ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Rodné, oddací a úmrtí listy.

²⁷¹ Archiv autorky, Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 5. června 2014, zvukový záznam.

²⁷² Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Slohová práce Anny Hlaváčkové: Pořádek v domě, 17. března 1930.

²⁷³ Archiv autorky, Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 29. března 2015, zvukový záznam.

Dne 27. září 1938 zažívá rodina velký smutek, na vrozenou srdeční vadu zemřela nejstarší dcera Marie (*1910).²⁷⁴ O šest týdnů přišla další rána, Česká Metuje byla začleněna do Říše. Pro Hlaváčkovy to znamenalo mnoho komplikací. Nová hranice byla umístěna zhruba v polovině jejich polí, to v praxi znamenalo chodit na vlastní pole s propustkou. Anna Hlaváčková vzpomíná na tyto těžké časy: „*Ve třicátým osmým jsem začala chodit do školy v Teplicích, líbilo se mi to, už jsem byla vyvolaná kolikrát, ale potom šli učitelové na vojnu a byl konec... Na pole jsme museli mít ty propustky, protože u celnice vždycky stáli Němci, ale byli hodný. Horší byli ty Němci z vedlejších vesnic, ty byli zlí, dělali naschvály a donášeli. Ty říšský ne, kolikrát mě nechali jít bez propustky do Police.*“²⁷⁵

Z válečné doby se v rodinném archivu dochovalo velké množství informací o hospodaření rodiny. Deník, psaný pravděpodobně Annou Hlaváčkovou, zachycuje poznámky k příjmům a výdajům rodiny za období leden – květen 1943. Příjmy byly zpravidla nižší než vydání, tento rozdíl museli kompenzovat z úspor. Největší příjmy v této době tvořil prodej dobytka, obilí a mléka. Naopak největší výdaje tvořil nákup masa, drogeristického zboží, tabáku, oděvů a propustek, ale také služby kováře a zvěrolékaře.²⁷⁶

Dne 30. srpna 1942 zemřel stářím Robert Ducháč.²⁷⁷ Po smrti jeho druhé ženy žil společně s rodinou v Metuji. Společně s nimi tam také žila Františkova sestra Marie (*1881), která zemřela 16. února 1954. Žádná z Františkových dcer se neprovdala a žily celý život v č. p. 23. Pouze dcera Emílie sloužila u továrnícké rodiny Knollových a později se s nimi přestěhovala do Hronova.

Poválečný vznik JZD neznamenal pro rodinu nejen odebrání milovaných koní, ale také všech hospodářských zvířat. Poslední pomyslnou kapkou bylo vykácení hlaváčkovského lesa. Všechny tyto události přispěly k urychlení Františkovy nemoci. Zemřel 22. ledna 1950 na srdeční slabost. Jeho žena Marie zemřela o pět let později, 19. února.

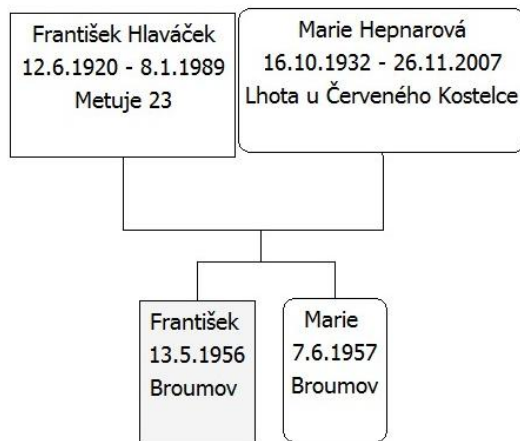
²⁷⁴ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

²⁷⁵ Archiv autorky, Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 16. dubna 2015, zvukový záznam.

²⁷⁶ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Deník příjmů a výdajů, 1943.

²⁷⁷ Městský úřad Police nad Metují, matrika Z Česká Metuje 1835– 1949.

Syn František získal 25. dubna 1952 vlastnické právo k hospodářství²⁷⁸ a 4. června 1955 se oženil s Marií Hepnarovou na úřadu ve Svatoňovicích.²⁷⁹ Marie (*16. října 1932) byla dcerou Františka Hepnara a Anny rozené Semerákové ze Lhoty u Červeného Kostelce.²⁸⁰ Po roce manželství se jim 13. května narodil syn František a 7. června 1957 dcera Marie. Viz obrázek 17:

Obrázek 16 Vývod Františka Hlaváčka (*1920) a Marie Hepnarové

František zemřel 8. ledna 1989 na srdeční slabost, jeho žena Marie ho přežila o 18 let. Zemřela 26. listopadu 2007 po delší nemoci. Františkova sestra Emílie zemřela 4. června 1994 a Hedvika 13. května 1999. Nejmladší sestra Anna žije dnes v Domově pro seniory v Polici nad Metují, v dubnu 2015 oslavila 91. narozeniny.

²⁷⁸ Katastrální úřad pro Královéhradecký kraj, Pozemková kniha katastrální České Metuje, s. 443.

²⁷⁹ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Rodné, oddací a úmrtí listy.

²⁸⁰ Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Rodné, oddací a úmrtí listy.

Závěr

Cílem práce byla kulturně-historická analýza dění v České Metuji v letech 1845 - 1945 a dějiny rodiny Hlaváčkových. Cíl práce se podařilo splnit. Práce stručně popisuje charakteristiku obce a její vývoj do r. 1845. Pokračuje detailním líčením pro obec důležitých historických událostí do konce druhé světové války v r. 1945. Popsán je vliv Prusko-rakouské války na zdejší obyvatelstvo, především problematika epidemií, které sem vojáci přinesli. Zmapována je také stavba železnice v tomto regionu, i ta ovlivnila místní život. Díky ní byla doprava do sousedního města mnohem dostupnější a jednodušší. Jeden italský dělník se v obci dokonce oženil, což bylo v této době ojedinělé. Práce dále sleduje vývoj školní výuky, vybudování školy, vznik Sboru dobrovolných hasičů a také výstavbu vodovodu. Následující kapitola popisuje běžný život v obci v kontextu první světové války. V dalších částech je popsán volební systém za monarchie a porovnán se změnami z období první republiky. Sledována jsou jednotlivá zastupitelstva, rady a starostové, ale také výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu. Popsána je také stavba nové školní budovy, která byla pro Českou Metuji velkou událostí. Poslední kapitola této části se věnuje období od obsazení obce Němci v listopadu 1938 až do konce druhé světové války.

Velké úskalí práce představuje nedostatek archivních pramenů do r. 1900. Ačkoli jsou zlomky informací sestaveny z dobové literatury, některé kapitoly nemohou být z tohoto důvodu podrobnější.

Dějiny rodiny Hlaváčkových byly zpracovány do počátku 18. století, starší údaje nebyly prozatím dohledány. V této době se jedna z větví rodu – Fulkovi – přistěhovala z Křinic u Broumova do České Metuje. Samotní Hlaváčkovi žijí v obci od r. 1820.

V práci můžeme sledovat vývoj dědické tradice, kdy nejprve dědil usedlost nejmladší syn, později se však stalo pravidlem dědictví syna nejstaršího. Mladým dívkám jejich rodiče pragmaticky vyhlíželi vhodné ženichy, jež by je v budoucnu byli schopni zabezpečit. Muži, kteří nebyli dědici gruntu, bývali posíláni na řemeslo nebo pracovali na usedlosti svých bratrů. To dokládá také poddružská chalupa vystavěná na pozemku č. p. 22, ze které je na počátku 20. století postavena usedlost č. p. 23. Po sňatku dědice hospodářství a přistěhování jeho manželky odcházeli většinou starý hospodář s manželkou na výměnek. Zápisy o výměnku jsou součástí téměř všech kupních smluv. V některých pasážích těchto smluv nalézáme podrobný popis

domácností, počet hospodářských zvířat atd. Z tohoto důvodu jsou také kupní smlouvy a zápisy v gruntovních knihách pro badatele velmi vyhledávaným zdrojem informací. V průběhu práce bylo zjištěno, že se v rodině objevují zajímavé osobnosti. František Fulka (*1746) byl metujským rychtářem a v této funkci Fulkovi pokračovali nesouvisle téměř po všechny další generace. Fulkovi a Hlaváčkovi patřili mimo to k nejvýznamnějším metujským sedlákům, rozloha pozemků před jejich rozdělením byla přes 30 ha.

Přestože byli Fulkovi velmi rozvětvená rodina a vlastnili v Metuji několik domů, dnes zde žádný jejich jmenovec nežije. Nejmladším členem této rodiny byl Miroslav Fulka (*1925), který však zemřel svobodný a bezdětný při tragické události. Po úmrtí jeho rodičů připadl dům č. p. 22 vzdáleným příbuzným, kteří ho na počátku 90. let 20. století prodali rodině Hatákových. Ti dům zrekonstruovali a v současné době také pečují o nalezené rodinné dokumenty, které mají z důvodu politické působnosti rodiny výraznou výpovědní hodnotu pro dějiny obce.

Jak již bylo řečeno v úvodu, tato práce jako první mapuje podrobněji dějiny České Metuje. Jelikož se jedná o první podrobnější pramennou sondu do historie obce, práce si rozhodně neklade nárok na úplnost. Nabízí se zde mnoho témat, která by předkládanou práci mohla doplnit a rozšířit. Pozoruhodným autorka shledává možnost zaměření se na kriminalitu obce v době po zabrání obce Němci. Velmi přínosné by jistě také bylo zmapovat poválečný vývoj, vznik JZD a kolektivizaci nebo odsun německého obyvatelstva z České a Německé Metuje. Dalším možným rozšířením práce by bylo zmapovat osudy dalších členů rodiny Fulkových a Hlaváčkových, kteří pravděpodobně dodnes žijí na Broumovsku a Policku.

Seznam literatury a pramenů

Literatura

- BOKOVÁ, Hildegard; SPAČILOVÁ, Libuše: *Stručný raně novohornoněmecký glosář*. Olomouc 2003.
- BRANDEJS, Stanislav: *Kniha o Polici nad Metují a Policku*. Police nad Metují 1940.
- BUREŠ, Michal a kol. : *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*. Žďár nad Metují 2009.
- ČAPEK, Karel: *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha 2009.
- ČERMÁK, Luboš: *Stopy – fakta – svědectví z historie trati Choceň – Broumov v datech a obrazech*. Praha 1997 – 1999.
- HAAS, Václav: *130 let železnice v Meziměstí a okolí*. Chyňava 2005.
- Hasičský sbor za okupace*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 6.
- HLEDÍKOVÁ, Z.; JANÁK, J.; DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha 2005.
- KANĚRA, Cyril F.: *Pamětnosti farní osady Polické nad Metují*. Police nad Metují 1872.
- KLESL, Emil: *Vzpomínky na okupaci v České Metují*. Metujský zpravodaj. 1946, č. 3. s. 3.
- KOHL, Arnošt; VINTROVÁ, Marie: *600 let od první písemné zmínky o obci*. Česká Metuje 2006.
- LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha 2012.
- LUTONSKÝ, Boleslav: *Lexikon genealoga*. Praha 2003.
- LUTONSKÝ, Boleslav; MELICHAR Rudolf: *Základy genealogie: soubor přednášek pro laické genealogy, 1. díl*. Praha, 1999.
- MATOUŠ, Václav: *Nezdařená rekvizice zvonu v Častolovicích za 1. světové války*. In Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací 10/2000.
- MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*. Praha 2004.
- O českometujské kapele*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 5.
- O našich v kriminálech*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 4.
- OLIVOVÁ, Věra; KVAČEK, Robert: *Dějiny Československa: učebnice pro pedagogické fakulty*. Praha 1967.
- PALACKÝ, František: *Popis království Českého*. Praha 1848.
- PEŠÁK, Václav (ed.): *Berní rula. 12, kraj hradecký sv. 1*. Praha 1951.
- PICHL, Miroslav: *Police nad Metují v datech*. Police nad Metují 2004.

- POHANKA, Henry: *Po stopách vlastních předků*. Litvínov 2009.
- Okradený Jan Hlaváček z České Metuje*. Pražský deník, 61, 16. 3. 1875, s. 3.
- PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. D. 3, M-Ř. Praha 1951.
- SS - Kraftfahrpark "Ost" Böhm. Matha*. Metujský zpravodaj 3/1946, s. 6.
- URBAN, Otto: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha 1982.
- VELKOVÁ, Alice. *Krutá vrchnost, ubozí poddaní?: proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štáhlavy*. Praha 2009.
- Vrahův útok na vězeňského dozorce*. Národní politika 308/1933, s. 5.
- WIRTH, Zdeněk. *Rekvisice zvonů*. Památky archeologické 29/1917.
- ZUDA, Petr: *Broumovsko a Policko v prvních dnech války 1866*. In: *Válka 1866 na Náchodsku*. Náchod 1996.
- Zákon č. 75/1919 Sb., Řád volení v obcích republiky Československé, §27 Kdy odpadá volba.

Internetové zdroje

Databáze Vojenského historického archivu [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase>.

Databáze významných stromů Prahy [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.prazskestromy.cz/index.php?a=30>.

Kde Jsme [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.kdejsme.cz/>.

Mapy.cz [online]. [cit. 2015-04-20]. <http://www.mapy.cz/>.

Masarykova lípa - Krčín [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.advice.cz/masarykova-lipa--krcin.html>.

Masarykova Lípa [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=961.

Okres Broumov [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.geschichte-on-demand.de/sud_braunau.html/.

Počet obyvatel v obcích 1. 1. 2014 [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: [http://notes.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00298FFF/\\$File/1300721403.pdf/](http://notes.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00298FFF/$File/1300721403.pdf/).

Stabilní katastr Česká Metuje [online]. [cit. 2015-04-20]. http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/0955-1/0955-1-001_index.html

Prameny

Archiv autorky

Sbírka fotografií.

Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 1. prosince 2013, zvukový záznam.

Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 5. června 2014, zvukový záznam.

Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 29. března 2015, zvukový záznam.

Rozhovor autorky s Annou Hlaváčkovou, Police nad Metují, 16. dubna 2015, zvukový záznam.

Archiv rodiny Hatákových

Sbírka fotografií a dokumentů rodiny Fulkových.

Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových

Deník příjmů a výdajů, 1943.

Odevzdací listina Doroty Hlaváčkové, 25. září 1871.

Platební příkaz, 16. července 1867.

Rodné, oddací a úmrtí listy.

Sbírka fotografií.

Slohová práce Anny Hlaváčkové: Pořádek v domě, 17. března 1930.

Zaseté a zasazené plodiny v letech 1938 – 1945

Katastrální úřad pro Královéhradecký kraj, Katastrální pracoviště Náchod

Pozemková kniha katastrální České Metuje 1847 – 1950.

Městský úřad Teplice nad Metují

Matrika O 1873 – 1949.

Městský úřad Police nad Metují

Matrika N Česká Metuje 1889– 1949.

Matrika O Česká Metuje 1835– 1949.

Matrika Z Česká Metuje 1835 – 1949.

Obecní úřad Česká Metuje

Kronika obce 1930 – 1938.

Státní oblastní archiv Zámorsk

fond Sbírka matrik Východočeského kraje 1587 – 1949

Římskokatolická církev

farní úřad Broumov:

Matrika N farnost 1685 – 1729, sign. 13-2.

farní úřad Červený Kostelec

Matrika O Olešnice 1843 – 1877, sign. 20-4097.

farní úřad Police nad Metují

Matrika NO farnost 1640 – 1664, sign. 130-1.

Matrika NO farnost 1710 – 1730, sign. 130-3.

Matrika NO farnost 1731 – 1754, sign. 130-4.

Matrika NO farnost 1755-1784, sign. 130-5.

Matrika NOZ Česká Metuje 1785 – 1834., sign. 1930-19.

Matrika N Česká Metuje 1835 – 1888, sign. 130-4340.

Matrika Z farnost 1735 - 1764, sign. 130-38.

Matrika Z farnost 1765 – 1784, sign. 130-39

farní úřad Stárvkov

Matrika NOZ farnost 1753 – 1775, sign. 153-3.

Matrika NOZ farnost 1776 - 1784, sign. 153-4.

Matrika NOZ Bystré 1785 - 1824, sign. 153-7.

Matrika NOZ Bystré 1825 – 1855, sign. 153-8.

farní úřad Teplice nad Metují

Matrika NOZ Horní Teplice 1812 - 1872, sign. 162-5.

Matrika NOZ Lachov 1810 – 1872, sign. 162-15.

farní úřad Zdoňov

Matrika OZ Libná 1785 – 1902, sign. 182-7309.

fond Velkostatek Police nad Metují

Daňová fáse Česká Metuje 1763 – 1767, karton č. 26, inv. č. 573.

Popis hranic panství mezi Policí nad Metují a panstvím Stárvkov v úseku Česká Metuje nedatováno (17. stol.), karton č. 40, inv. č. 40.

Pozemková kniha obce Česká Metuje 1696 - 1794, kn. č. 220, inv. č. 220.

Pozemková kniha obce Česká Metuje 1784 - 1846, kn. č. 221, inv. č. 221.

Pronájem pramene Klučanka pro vodovod obci Česká Metuje, karton č. 228, inv. č. 1845.

fond Velkostatek Stárkov

Pozemková kniha Bystré 1691 – 1829, kn. č. 232, inv. č. 232.

Státní okresní archiv Náchod

fond Archiv obce Česká Metuje

Kniha ze schůzí obecního zastupitelstva 1928 - 1938, kniha č. 1, inv. č. 1.

Různé, karton č. 1.

Různé, karton č. 2.

fond Obecná škola Česká Metuje

Pamětní kniha 1900 -1933, kniha č. 1, inv. č. 1.

Pamětní kniha 1933 – 1973, kniha č. 2, inv. č. 2.

fond Archiv města Police nad Metují

Kronika města 1938 – 1955, kniha č. 1, inv. č. 1.

Seznam použitých zkratk

* - narození

ČSR – Československá republika

c. k. – císařsko-královský

CPO – civilní protiletectká obrana

č. p. - číslo popisné

fol. – folio

FÚ – farní úřad

inv. č. – inventární číslo

JZD - jednotné zemědělské družstvo

kr. – krejcar

m. – míšenský

matrika N – matrika narozených

matrika O – matrika oddaných

matrika Z – matrika zemřelých

MŠR – místní školní rada

r. – rok

sign. – signatura

SMVČK – Sběrka matrik Východočeského kraje

SOA – Státní oblastní archiv

SOKA – Státní okresní archiv

SOS – Stráž obrany státu

zl - zlatý

zl. r. č. – zlatý rakouského čísla

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 Rozrod Michala Fulky a Marie	49
Obrázek 2 Rozrod Václava Fulky a Veroniky Klenerové 1. část	51
Obrázek 3 Rozrod Václava Fulky a Veroniky Klenerové 2. část	52
Obrázek 4 Rozrod Františka Fulky a Rosiny Hejnišové 1. část	53
Obrázek 5 Rozrod Františka Fulky a Rosiny Hejnišové 2. část	54
Obrázek 6 Rozrod Jana Fulky a Doroty Klesáčkové	59
Obrázek 7 Rozrod Anonína Nosa a Doroty Klesáčkové	60
Obrázek 8 Rozrod Jana Josefa Hlaváčka (*1725) a Barbory	63
Obrázek 9 Vývod Františka Hlaváčka (*1774) a Ludmily Štenclové 1. část	64
Obrázek 10 Vývod Františka Hlaváčka (*1774) a Ludmily Štenclové 2. část	64
Obrázek 11 Vývod Jana Hlaváčka (*1800) a Doroty Fulkové 1. část	65
Obrázek 12 Vývod Jana Hlaváčka (*1800) a Doroty Fulkové 2. část	66
Obrázek 13 Vývod Jana Hlaváčka (*1827) a Anny Kahlerové	70
Obrázek 14 Vývod Jana Hlaváčka (*1927) a Brigity Vajсарové	71
Obrázek 15 Vývod Františka Hlaváčka (*1879) a Marie Ducháčové	73
Obrázek 16 Vývod Františka Hlaváčka (*1920) a Marie Hepnarové	75
Tab. 1 Vývoj počtu obyvatel a domů	13
Tab. 2 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1900	19
Tab. 3 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1904	20
Tab. 4 Výsledky voleb do obecního výboru v r. 1907	21
Tab. 5 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1919	26
Tab. 6 Výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu v r. 1925	28
Tab. 7 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1927	29
Tab. 8 Výsledky voleb do Národního shromáždění v r. 1929	31
Tab. 9 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v r. 1930	33
Tab. 10 Výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu v r. 1935	36
Tab. 11 Jména nových zastupitelů v r. 1939	43
Tab. 12 Seznam dluhů Václava Fulky	54

Seznam příloh

a) textové přílohy

- 1) Zaseté a zasazené plodiny v letech 1938 – 1945 (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových.)
- 2) Statistický přehled rodokmenu Hlaváčkových (zpracováno pomocí softwaru Ancestry)
- 3) Četnost narození, svateb a úmrtí v jednotlivých měsících a dnech v týdnu (zpracováno pomocí softwaru Ancestry)
- 4) Přehled nejčastějších deseti křestních jmen a jejich četnost (zpracováno pomocí softwaru Ancestry)

b) obrazové přílohy

- Ilustrace 1: Národnostní mapa České Metuje a okolí (SOkA Náchod, Archiv Česká Metuje, karton č. 1.)
- Ilustrace 2: Situace staveniště nové školy na pozemku Hlaváčkových (SOkA Náchod, Archiv Česká Metuje, karton č. 1.)
- Ilustrace 3: Budova staré školy ve 30. letech 20. století (Archiv rodiny Hatákových, Sbíрка fotografií a dokumentů rodiny Fulkových.)
- Ilustrace 4: Budova staré školy v r. 2015 (Archiv autorky, Sbíрка fotografií.)
- Ilustrace 5: Stavba nové školy ve výstavbě (Archiv rodiny Hatákových, Sbíрка fotografií a dokumentů rodiny Fulkových.)
- Ilustrace 6: Nová školní budova po dokončení (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sbíрка fotografií.)
- Ilustrace 7: Zápis o křtu Václava Fuly 9. 8. 1712 (SOA Zámorsk, SMVČK, FÚ Broumov, Matrika narozených farnost 1685-1729, sign. 13-2, pag. 562.)
- Ilustrace 8: Výřez mapy Stabilního katastru České Metuje, pozemky č. p. 22 a č.p. 23. Červená barva značí zděné domy, žlutá dřevěné. (Převzato z: http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/0955-1/0955-1-001_index.html)
- Ilustrace 9: Výřez současné mapy, pozemky č. p. 23, 22 a jeho výměnek č. p. 53 (převzato z <http://www.mapy.cz>)
- Ilustrace 10: Manželé Marie (*1885) a František (*1879) Hlaváčkovi s dcerou Marií (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sbíрка fotografií.)

- Ilustrace 11: Rodina Hlaváčkových u sušení sena, hora Ostaš v pozadí (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 12: Hedvika Hlaváčková (*1914) před statkem č. p. 23 (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 13: Anna Hlaváčková (*1924 se psem, 30. léta 20. století (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 14: Anna Hlaváčková při oslavě 91. narozenin v dubnu 2015 (Archiv autorky, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 15: Stavební plán domu č. p. 23 z r. 1901 (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 16: Budova domu č. p. 23 ve 30. letech 20. století (Rodinný archiv rodiny Hlaváčkových, Sběrka fotografií.)
- Ilustrace 17: Dům č. p. 22, od r. 1990 patřící rodině Hatákových (Archiv autorky, Sběrka fotografií.)

c) genealogické grafy (zpracováno pomocí softwaru Ancestry)

- 1) Vývod předků Františka Hlaváčka (*1879)
- 2) Rozrod Jana Hlaváčka (*1827)
- 3) Agnátní vývod Františka Hlaváčka
- 4) Agnátní vývod Doroty Fulkové
- 5) Rozrod sourozenců Jana (*1777) a Václava (*1772) Fulkových

Přílohy

a) textové přílohy

1) Zaseté a zasazené plodiny v letech 1938 - 1945²⁸¹

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
žito	4,01ha	2,90ha	2,60ha	1,36ha	1,30ha	2,25ha	3,00ha	2,90ha
pšenice	0,62ha	0,60ha	0,70ha	0,70ha	0,50ha	0,80ha	0,55ha	0,75ha
oves	2,91ha	3,94ha	2,55ha	3,80ha	3,70ha	3,00ha	2,90ha	2,20ha
ječmen	0,63ha	0,60ha	0,60ha	0,70ha	0,40ha	0,56ha	0,55ha	0,75ha
jetel	1,40ha	1,80ha	2,90ha	1,35ha	1,80ha	2,64ha	1,75ha	2,00ha
dvouletka	0,41ha	0,17ha	0,25ha	0,45ha				0,30ha
vikev	1,41ha	1,10ha	1,50ha	1,30ha	1,38ha	1,30ha	1,60ha	1,20ha
vojtěška	0,28ha	0,50ha	0,50ha	0,28ha	0,28ha		0,20ha	0,20ha
brambory	1,00ha	0,90ha	0,40ha	0,90ha	1,00ha	1,10ha	1,10ha	1,50ha
len	0,80ha	0,70ha	1,10ha	1,00ha	1,00ha	0,80ha	1,10ha	0,80ha
řepa	0,13ha	0,25ha	0,15ha	0,25ha	0,25ha	0,20ha	0,15ha	0,25ha
mák	0,20ha	0,02ha	0,02ha	0,02ha	0,02ha			
zelí	0,05ha	0,22ha	0,05ha	0,05ha	0,02ha		0,05ha	0,10ha

²⁸¹ Prázdná pole znamenají, že tato plodina/rostlina nebyla v daném roce zasetá/zasazena.

2) Statistický přehled rodokmenu Hlaváčkových

MUŽI:

Nejvyšší věk ze zesnulých: Ducháč Robert, 1853; věk: 90 let, 5 měsíců a 23 dní
Nejnižší věk ze zesnulých: Fulka Augustin, 1859; věk: necelý den
Nejstarší žijící: Lukáč Ernest, 1951; věk: 64 let, 1 měsíc a 29 dní
Nejmladší žijící: Hlaváček Jan, 1991; věk: 23 let, 10 měsíců a 10 dní
Průměrná délka života: 33 let, 7 měsíců a 22 dní
Průměrný věk při 1. sňatku: 27 let, 6 měsíců a 4 dny
Průměrný věk při 1. dítěti: 28 let, 9 měsíců a 27 dní

ŽENY

Nejvyšší věk ze zesnulých: Fulková Dorota, 1780; věk: 87 let, 1 měsíc a 16 dní
Nejnižší věk ze zesnulých: Ducháčová Markéta, 1887; věk: necelý den
Nejstarší žijící: Hlaváčková Anna, 1924; věk: 91 let a 14 dní
Nejmladší žijící: Hlaváčková Hana, 1999; věk: 16 let, 1 měsíc a 16 dní
Průměrná délka života: 36 let, 8 měsíců a 22 dní
Průměrný věk při 1. sňatku: 23 let, 7 měsíců a 16 dní
Průměrný věk při 1. dítěti: 24 let, 10 měsíců a 3 dny

VŠICHNI

Nejvyšší věk ze zesnulých: Ducháč Robert, 1853; věk: 90 let, 5 měsíců a 23 dní
Nejnižší věk ze zesnulých: Ducháčová Markéta, 1887; věk: necelý den
Nejstarší žijící: Hlaváčková Anna, 1924; věk: 91 let a 14 dní
Nejmladší žijící: Hlaváčková Hana, 1999; věk: 16 let, 1 měsíc a 16 dní
Průměrná délka života: 35 let, jeden měsíc a 2 dny
Průměrný věk při 1. sňatku: 25 let, 7 měsíců a 9 dní
Průměrný věk při 1. dítěti: 26 let, 11 měsíců a 11 dní

Maximální počet dětí je 16. Měla je tato osoba: Krtičková Karolina, 1837

Nejmladší nevěsta: Hlaváčková Dorota, 1802; věk při svatbě: 17 let, 8 měsíců a 14 dní
Nejmladší ženich: Hlaváček Jan, 1800; věk při svatbě: 19 let, 3 měsíce a 29 dní
Nejstarší nevěsta: Krtičková Františka, 1838; věk při svatbě: 57 let a 18 dní
Nejstarší ženich: Krtička Ignác, 1831; věk při svatbě: 63 let, 11 měsíců a 9 dní

Nejmladší matka: Hlaváčková Anna, 1871; věk při narození dítěte: 19 let, 4 měsíce a 27 dní
Nejmladší otec: Hlaváček Jan, 1800; věk při narození dítěte: 21 let, 1 měsíc a 22 dní
Nejstarší matka: Krtičková Karolina, 1837; věk při narození dítěte: 45 let, 1 měsíc a 9 dní
Nejstarší otec: Hlaváček Jan, 1827; věk při narození dítěte: 51 let, 5 měsíců a 7 dní

Nejmladší babička: Fulková Dorota, 1780; věk při narození vnoučete: 41 let, 2 měsíce a 7 dní
Nejmladší děda: Hlaváček František, 1774; věk při narození vnoučete: 47 let, 6 měsíců a 21 dní
Nejstarší babička: Hlaváčková Brigita, 1846; věk při narození vnoučete: 73 let, 7 měsíců a 27 dní
Nejstarší děda: Fulka Michal, 1677; věk při narození vnoučete: 79 let, 4 měsíce a 26 dní

Nejkratší manželství: Hlaváček Jan, 1827 & Hlaváčková Brigita, 1846; délka manželství: 3 roky, 5 měsíců a 13 dní

Nejdelší manželství: Hlaváček Jan, 1800 & Hlaváčková Dorota, 1802; délka manželství: 47 let, 8 měsíců a 26 dní

(pozn.: Statistiky jsou vztaženy pouze k lidem, kteří mají kompletně vyplněné potřebné údaje.)

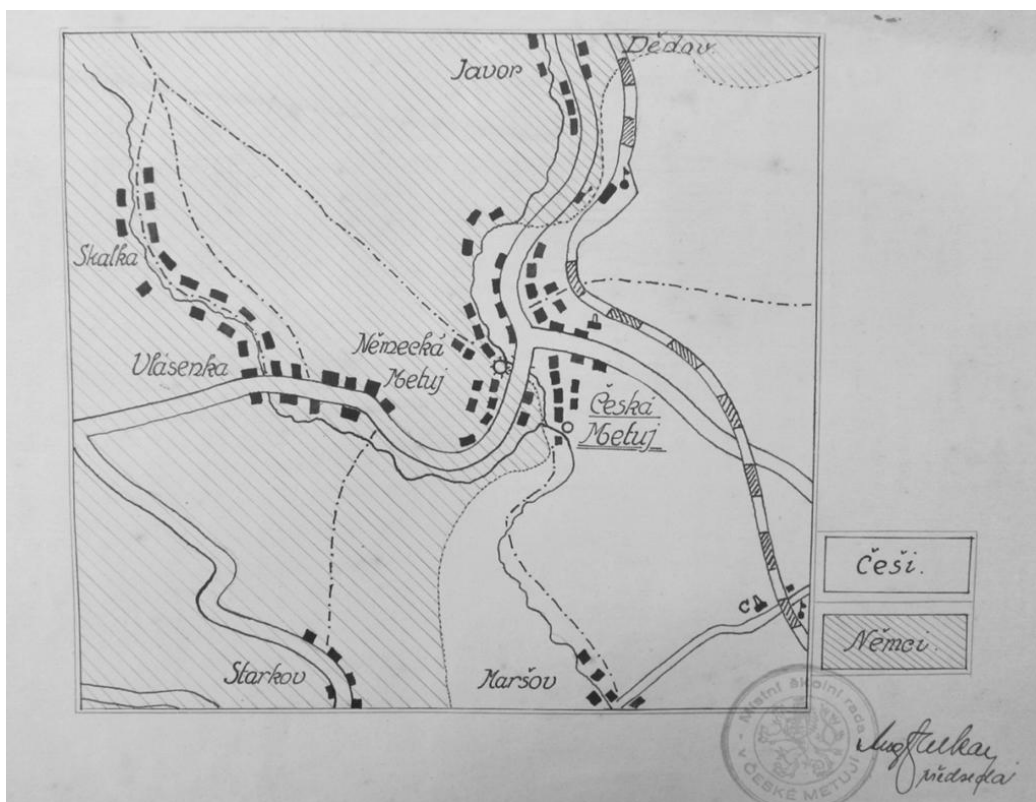
3) Četnost narození, svateb a úmrtí v jednotlivých měsících a dnech v týdnu

	narození	úmrtí	svatby
leden	7	7	3
únor	11	10	3
březen	22	13	1
duben	20	5	2
květen	18	8	2
červen	14	11	8
červenec	19	5	1
srpen	17	2	1
září	14	4	1
říjen	19	3	3
listopad	17	7	8
prosinec	13	12	0
pondělí	22	11	4
úterý	23	21	16
středa	22	12	0
čtvrtek	22	13	3
pátek	31	8	1
sobota	31	10	5
neděle	40	12	4

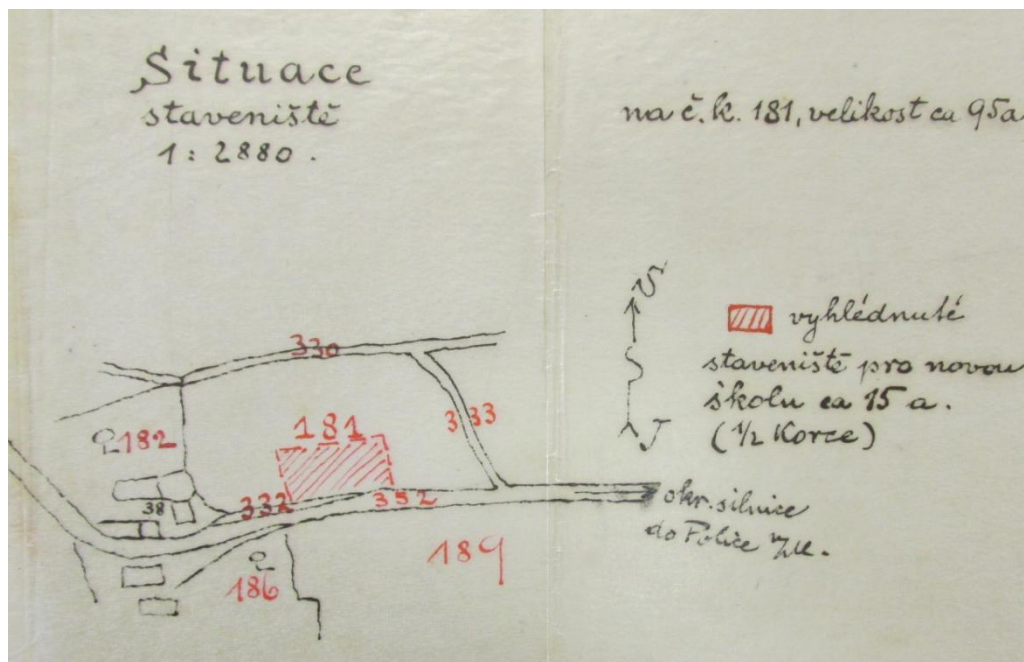
4) Přehled nejčastějších deseti křestních jmen a jejich četnost

jméno	četnost	jméno	četnost
František	29	Marie	25
Josef	18	Anna	21
Jan	15	Dorota	12
Antonín	12	Kateřina	10
Augustin	10	Františka	10
Václav	8	Veronika	6
Ignác	6	Barbora	4
Celestin	3	Ludmila	4
Matěj	2	Vincencie	4
Jiří	2	Emílie	4

b) Obrazové přílohy

Ilustrace 1: Národnostní mapa České Metuje a okolí

Ilustrace 2: Situace staveníště nové školy na pozemku Hlaváčkových

Ilustrace 3: Budova staré školy ve 30. letech 20. století

Ilustrace 4: Budova staré školy v r. 2015

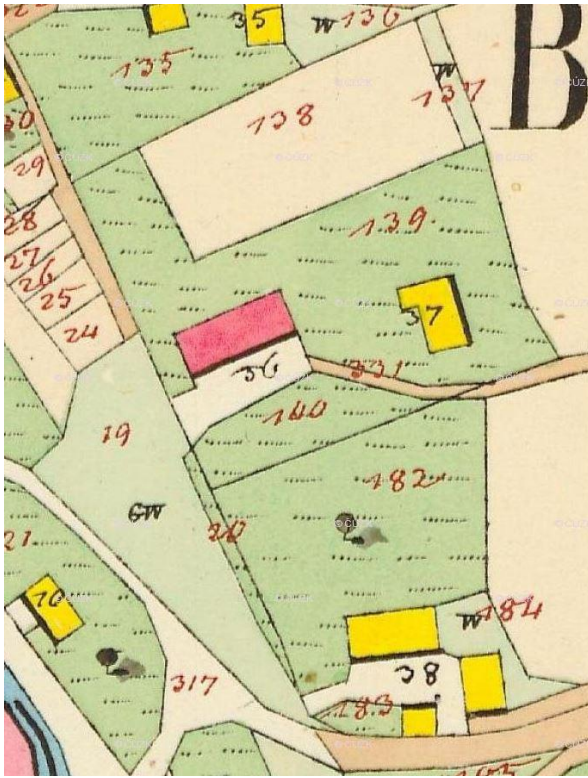
Ilustrace 5: Budova nové školy ve výstavbě

Ilustrace 6: Budova nové školy po dokončení

Am Tag Michael Vorchen von Weckerdorf, dem Sohn
Wendlands, die Mütter Maria, die Söhne
Georgius Sothman, und Joannis Dalerhii Regina.

Ilustrace 7: Zápis o křtu Václava Fulky 9. 8. 1712

Ilustrace 8: Výřez mapy Stabílního katastru České Metuje, pozemky č. p. 22 a č. p. 23. Červená barva značí zděné domy, žlutá dřevěné.

Ilustrace 9: Výřez současné mapy, pozemky č. p. 23, 22 a jeho výměnek č. p. 53

Ilustrace 10: Manželé Marie (*1885) a František (*1879) Hlaváčkovi s dcerou Marií

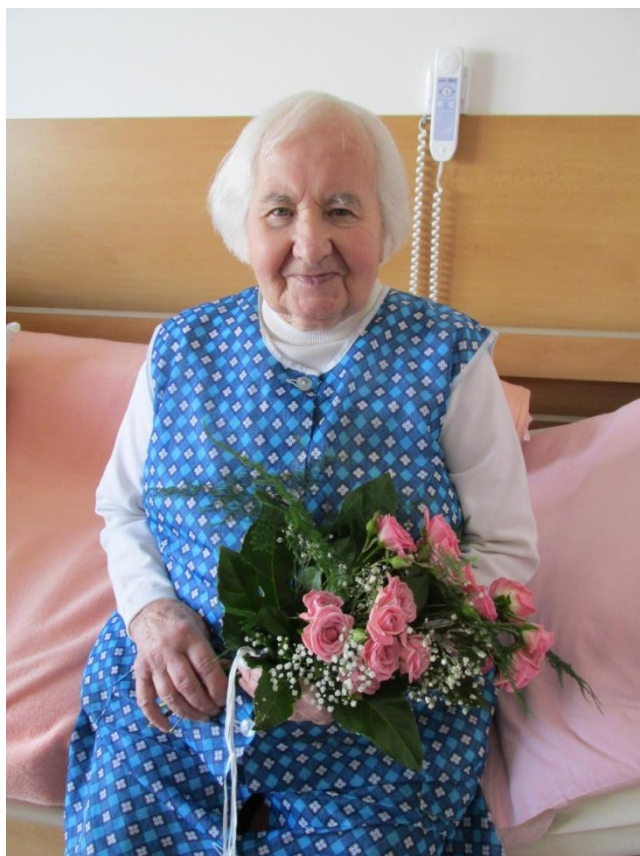
Ilustrace 11: Rodina Hlaváčkových u sušení sena, hora Ostaš v pozadí

Ilustrace 12: Hedvika Hlaváčková (*1914) před statkem č. p. 23

Ilustrace 13: Anna Hlaváčková (*1924) se psem, 30. léta 20. století

Ilustrace 14: Anna Hlaváčková (*1924) při oslavě 91. narozenin v dubnu 2015

Ilustrace 15: Stavební plán domu č. p 23 z r. 1901

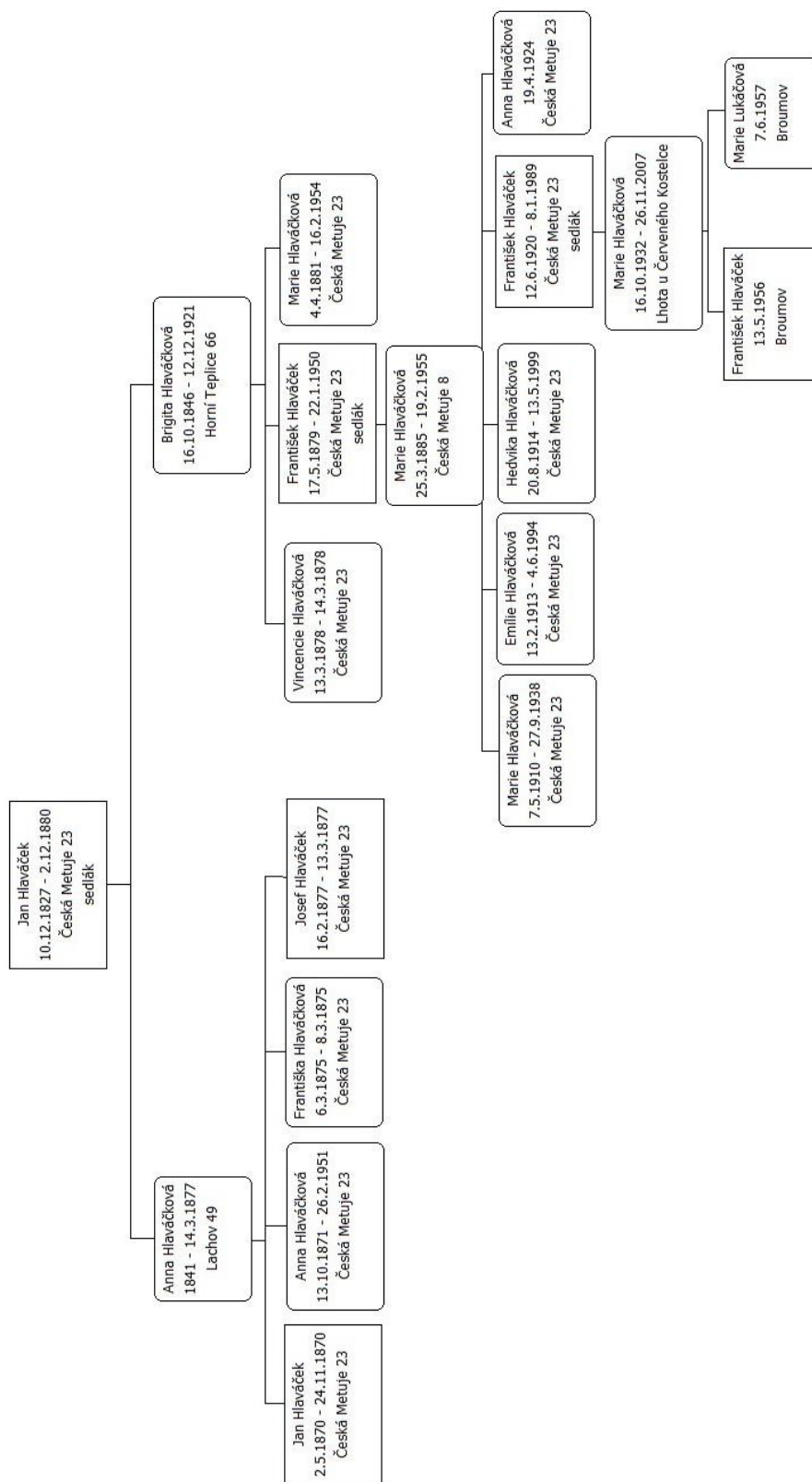
Ilustrace 16: Dům č. p. 23 ve 30. letech 20. století

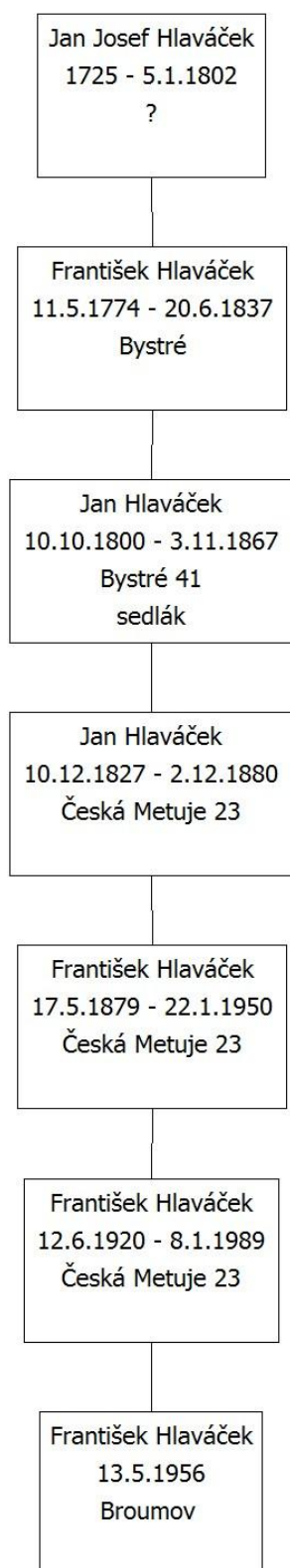
Ilustrace 17: Dům č. p. 22, od r. 1990 patří rodině Hatákových

2) Rozrod Jana Hlaváčka (*1827)

3) Agnátní vývod Františka Hlaváčka

4) Agnátní vývod Doroty Hlaváčkové

5) Vývod sourozenců Jana (*1777) a Václava (*1772) Fulkových

